

Warszawa, dnia 19 sierpnia 2015 r.

Poz. 736

**UCHWAŁA NR 107
RADY MINISTRÓW**

z dnia 14 lipca 2015 r.

w sprawie przyjęcia „Strategii Rozwoju Polski Centralnej do roku 2020 z perspektywą 2030”

Na podstawie art. 14a ust. 3 ustawy z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju (Dz. U. z 2014 r. poz. 1649 oraz z 2015 r. poz. 349) Rada Ministrów uchwala, co następuje:

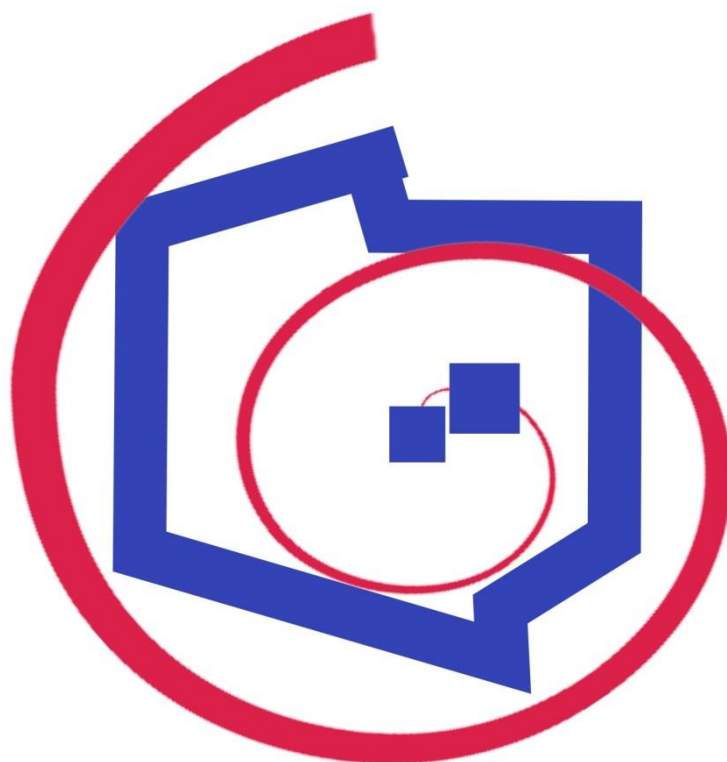
- § 1. Przyjmuje się „Strategię Rozwoju Polski Centralnej do roku 2020 z perspektywą 2030”, zwaną dalej „Strategią”, stanowiącą załącznik do uchwały.
- § 2. Koordynowanie i nadzorowanie Strategii powierza się ministrowi właściwemu do spraw rozwoju regionalnego.
- § 3. Uchwała wchodzi w życie z dniem następującym po dniu ogłoszenia.

Prezes Rady Ministrów: *E. Kopacz*

Załącznik do uchwały nr 107 Rady Ministrów
z dnia 14 lipca 2015 r. (poz. 736)

STRATEGIA

ROZWOJU POLSKI CENTRALNEJ
DO ROKU 2020
z perspektywą 2030

Warszawa, lipiec 2015 r.

Spis treści

1	WPROWADZENIE.....	4
1.1	PRZEBIEG PRAC NAD DOKUMENTEM	5
1.2	MIEJSCE STRATEGII W PORZĄDKU DOKUMENTÓW STRATEGICZNYCH.....	7
2	STRESZCZENIE.....	10
3	DIAGNOZA I TRENDY ROZWOJOWE	11
3.1	CECHY CHARAKTERYSTYCZNE MAKROREGIONU POLSKI CENTRALNEJ.....	11
3.2	DIAGNOZA W OBSZARACH ZIDENTYFIKOWANYCH POTENCJAŁÓW ROZWOJOWYCH	14
3.3	TRENDY ROZWOJOWE	31
3.4	ANALIZA SWOT.....	34
4	WYZWANIA I WIZJA.....	39
5	CEL GŁÓWNY, CELE SZCZEGÓŁOWE ORAZ KIERUNKI INTERWENCJI	41
5.1	Cel szczegółowy I ZINTEGROWANA PRZESTRZEŃ WIEDZY I INNOWACJI	43
5.2	Cel szczegółowy II PRZESTRZEŃ PRZYJAZNA TWÓRCOM I PROJEKTANTOM.....	45
5.3	Cel szczegółowy III INNOWACYJNA SIEĆ MEDYCZNO-FARMACEUTYCZNA	48
5.4	Cel szczegółowy IV MIĘDZYKRAJOWE CENTRUM ŻYWNOSCI PROZDROWOTNEJ.....	50
5.5	Cel szczegółowy V MULTIMODALNY WĘZEŁ TRANSPORTOWY O ZNACZENIU MIĘDZYKRAJOWYM	52
6	WSKAŹNIKI REALIZACJI	55
7	SYSTEM REALIZACJI	57
7.1	ZASADY REALIZACJI STRATEGII.....	57
7.2	PODMIOTY ZAANGAŻOWANE W REALIZACJĘ STRATEGII	59
7.3	SYSTEM MONITOROWANIA I EWALUACJI STRATEGII.....	62
8	RAMY FINANSOWE.....	65
9	SPIS MAP, SCHEMATÓW I WYKRESÓW.....	67

1 WPROWADZENIE

Prace nad przygotowaniem *Strategii Rozwoju Polski Centralnej do roku 2020 z perspektywą 2030* (Strategia) zainicjowały w 2012 r. władze samorządowe województw łódzkiego i mazowieckiego podpisując porozumienie o współpracy międzyregionalnej¹. W porozumieniu określono, że koncepcja przyszłej strategii koncentrować się będzie na wykorzystaniu synergicznych potencjałów rozwojowych obu województw dla wzmocnienia pozycji konkurencyjnej Polski Centralnej zarówno w wymiarze krajowym, jak i międzynarodowym.

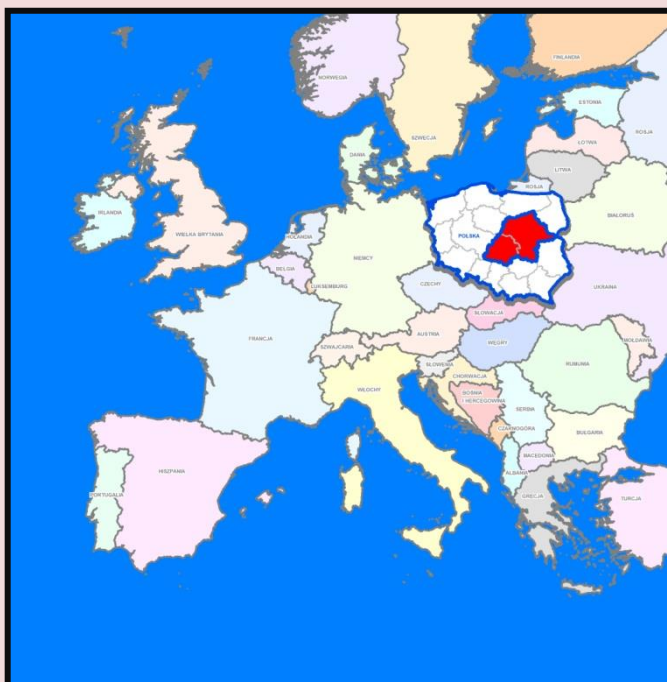
Makroregion Polski Centralnej² obejmuje obszar **dwóch województw: łódzkiego i mazowieckiego** o łącznej powierzchni stanowiącej 17,2% powierzchni kraju i o liczbie ludności wynoszącej ok. 7,8 mln osób, co stanowi ok. 20,3% ludności Polski.

Średnia gęstość zaludnienia wynosi 146 osób/km², przy czym dla miast 1511 osób/km², natomiast dla obszarów wiejskich 56 osób/km². **Udział ludności miejskiej** wynosi 64,0% (Polska – 60,6%)³. W latach 2002-2012 napływ migracyjny ludności do Warszawy przyczynił się do wzrostu liczby mieszkańców makroregionu o 1,2%, co świadczy o wysokim **potencjale demograficznym** makroregionu.

Polska Centralna charakteryzuje się najwyższym w kraju **poziomem rozwoju gospodarczego w porównaniu do pozostałych makroregionów** – zarówno pod względem osiągniętych w 2012 r. wskaźników PKB na 1 mieszkańca (137,9% średniej krajowej), jak i WDB⁴ na 1 pracującego (119,3% średniej dla Polski). Pozycja makroregionu w tym zakresie wynika ze zdecydowanej przewagi gospodarczej województwa mazowieckiego (wartość PKB na 1 mieszkańca: woj. mazowieckie 159,2% średniej krajowej, woj. łódzkie 93,2%; wartość WDB na 1 pracującego: woj. mazowieckie 130,8% średniej krajowej, woj. łódzkie 90,6%).

Szczególną rolę w rozwoju makroregionu odgrywa **bipolarny układ Warszawa-Łódź**, obejmujący swym zasięgiem nie tylko miasta centralne i ich obszary funkcjonalne, ale również znaczne obszary obu województw.

Mapa 1. Makroregion Polski Centralnej na tle kraju i Europy

Źródło: Biuro Planowania Przestrzennego Województwa Łódzkiego w Łodzi.

¹ Porozumienie zostało podpisane 13 lipca 2012 r.

² Używany w Strategii termin „makroregion” lub „makroregion Polski Centralnej” należy rozumieć jako obszar nazywany w statystyce publicznej „Regionem Centralnym” (poziom NTS 1 w Nomenklaturze Jednostek Terytorialnych do Celów Statystycznych). Natomiast zgodnie z powszechnym rozumieniem, używane w Strategii pojęcie „region” jest tożsame z pojęciem „województwo” (czyli obszarem na poziomie NTS 2 w statystyce publicznej).

³ Dane demograficzne wg GUS na koniec 2012 r.

⁴ PKB – produkt krajowy brutto, WDB – wartość dodana brutto.

1.1 PRZEBIEG PRAC NAD DOKUMENTEM

Prace na poziomie regionalnym

Prace nad dokumentem odbywały się etapowo. Pierwszym etapem – prowadzonym od roku 2012 przez samorzady województw i nadzorowanym przez marszałków – było przygotowanie *Konceptji Strategii Rozwoju Makroregionu Polski Centralnej 2030*. Do kierowania pracami został powołany Komitet Sterujący, a bezpośrednio opracowanie dokumentu powierzone zostało Zespołowi Ekspertów, który składał się głównie z przedstawicieli służb planowania regionalnego obu samorządów wojewódzkich i był wspierany przez przedstawicieli Komitetu Przestrzennego Zagospodarowania Kraju, Uniwersytetu Łódzkiego oraz Szkoły Głównej Handlowej w Warszawie. Nad całością prac czuwała Rada Naukowo-Konsultacyjna będąca organem opiniująco-doradczym marszałków. *Konceptja Strategii Rozwoju Makroregionu Polski Centralnej 2030* określa wypracowane przez regiony pola współpracy i cele rozwoju makroregionu jako obszaru, który ma stać się bardziej dostępny i zintegrowany, kreatywny i innowacyjny oraz cechować się reindustrializacją i umiędzynarodowieniem. *Konceptja* zawiera rozbudowaną analizę sytuacji rozwojowej i przestrzennej makroregionu oraz liczne odniesienia środowiskowe i przyrodnicze.

Prace na poziomie rządowym

Kolejny etap rozpoczął się w październiku 2014 r. wraz z przekazaniem przez marszałków województw łódzkiego i mazowieckiego, ministrowi właściwemu do spraw rozwoju regionalnego, *Konceptji Strategii Rozwoju Makroregionu Polski Centralnej 2030* z wnioskiem o przygotowanie projektu strategii ponadregionalnej, o której mowa w przepisie art. 14a ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju (Dz. U. z 2014 r. poz. 1649 oraz z 2015 r. poz. 349).

W przygotowaniu projektu Strategii skupiono się na wybranych obszarach współpracy o charakterze ponadregionalnym, których odpowiednie wsparcie w największym stopniu przyczyni się do wzmocnienia konkurencyjności Polski Centralnej. Określenie celów rozwojowych i wpisujących się w nie kierunków interwencji opierało się na wnioskach z przeprowadzonej na wcześniejszym etapie diagnozy sytuacji społeczno-gospodarczej i identyfikacji kluczowych potencjałów makroregionu. W toku prac doprecyzowano horyzont czasowy Strategii. Rok 2020 wskazano jako datę zbieżną z okresem obowiązywania aktualnej strategii rozwoju kraju, natomiast perspektywa roku 2030 jest istotna ze względu na konieczność zapewnienia odpowiednio długiego dla strategii okresu planowania działań rozwojowych i odnosi się do długoterminowych dokumentów planistycznych.

System realizacji i ramy finansowe Strategii oparto na założeniu, że budowanie przewag konkurencyjnych Polski Centralnej możliwe jest dzięki wspólnym działaniom władz publicznych na poziomie krajowym i regionalnym z wykorzystaniem unikatowych i uzupełniających się potencjałów województwa łódzkiego oraz mazowieckiego – zgodnie z zasadą pomocniczości. Realizacja Strategii zakłada także udział partnerów społecznych i gospodarczych we wdrażaniu działań rozwojowych.

Opinia Generalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w sprawie oceny oddziaływania na środowisko

Projekt Strategii został skonsultowany z Generalnym Dyrektorem Ochrony Środowiska (GDOŚ) w celu stwierdzenia, czy jest konieczne przeprowadzenie strategicznej oceny oddziaływania na środowisko⁵. W dniu 4 marca 2015 r. GDOŚ poinformował o możliwości odstąpienia od przeprowadzenia powyższej oceny. Uzasadnieniem dla takiej decyzji jest fakt, że Strategia ma charakter ogólny i nie identyfikuje nowych przedsięwzięć bądź działań, których realizacja mogłaby spowodować znaczące

⁵ W trybie ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz. U. z 2013 r. poz. 1235, z późn. zm.).

oddziaływanie na środowisko. Ponadto zakres tematyczny i przestrzenny Strategii zakłada, że jej realizacja nie przyniesie żadnych nowych negatywnych skutków środowiskowych o charakterze skumulowanym w stosunku do skutków strategii i programów poddanych już wcześniej strategicznej ocenie oddziaływania na środowisko.

Konsultacje społeczne

Konsultacje społeczne trwały od 17 lutego do 31 marca 2015 r. Uwagi i rekomendacje do projektu Strategii zgłosiły samorządy terytorialne (miasta), Rada Główna Nauki i Szkolnictwa Wyższego, Konferencja Rektorów Akademickich Szkół Polskich, jedna organizacja pozarządowa oraz kilkadziesiąt osób fizycznych.

Propozycje zmian zgłoszone przez miasta oraz organizacje sektora szkolnictwa wyższego wskazywały przede wszystkim na konieczność uzupełnienia lub poprawy diagnozy i trendów rozwojowych, analizy mocnych i słabych stron oraz szans i zagrożeń (SWOT) Strategii oraz jej celów i wskaźników. Postulaty osób fizycznych i organizacji pozarządowych dotyczyły głównie umieszczenia w Strategii zobowiązania do realizacji konkretnych przedsięwzięć, między innymi Centralnego Portu Lotniczego i Kolei Dużych Prędkości.

Po przeprowadzeniu analizy wszystkich uwag, uwzględniono część propozycji doprecyzowujących lub uzupełniających postanowienia Strategii. Wprowadzono modyfikacje przyczyniające się do podniesienia jakości Strategii, w tym większej spójności między diagnozą oraz częścią kierunkową. W wyniku uwag uzupełniono Strategię o kwestie powiązań głównych centrów rozwoju z regionalnymi ośrodkami wzrostu oraz uzupełniono aspekty dotyczące kapitału ludzkiego i społecznego. Zmodyfikowano również analizę SWOT Strategii.

Postulaty dotyczące konkretnych przedsięwzięć, ze względu na swój bardzo szczegółowy i operacyjny charakter, nie mogły zostać uwzględnione bezpośrednio w dokumencie, jednakże zostaną wzięte pod uwagę na etapie realizacji Strategii. Zestawienie wszystkich zgłoszonych uwag wraz ze stanowiskiem Ministra Infrastruktury i Rozwoju zostało udostępnione na stronie internetowej www.mir.gov.pl.

W osobnym trybie projekt został również skonsultowany z Komisją Wspólną Rządu i Samorządu Terytorialnego.

Ocena Ex ante

Ewaluacja ex ante projektu Strategii została przeprowadzona na zlecenie Ministra Infrastruktury i Rozwoju przez firmę EGO S.C. (z siedzibą w Warszawie).

Celem badania było zapewnienie jak najwyższej jakości projektu poprzez ocenę spójności wewnętrznej Strategii, spójności jej postanowień z dokumentami strategicznymi w zakresie polityki rozwoju i ocenę komplementarności z ustaleniami regionalnych dokumentów strategicznych. Weryfikacji podlegał również system realizacji, monitorowania i ewaluacji projektu, w tym zestaw wskaźników monitorowania.

Wyniki badania potwierdziły, że diagnoza i kierunki interwencji trafnie odnoszą się do szans i potencjałów rozwojowych makroregionu Polski Centralnej, a zaproponowany system realizacji zapewnia właściwe narzędzia do wdrażania i monitorowania Strategii. Ponadto ocena ex ante wykazała, że założenia i cele Strategii są spójne z celami strategicznymi ustalonymi na poziomie unijnym i krajowymi oraz są komplementarne w stosunku do celów strategii regionalnych.

Istotnym rezultatem ewaluacji było wzmocnienie spójności między diagnozą, analizą SWOT Strategii a częścią kierunkową Strategii oraz wskaźnikami monitorowania.

1.2 MIEJSCE STRATEGII W PORZĄDKU DOKUMENTÓW STRATEGICZNYCH

Strategia Rozwoju Polski Centralnej do roku 2020 z perspektywą 2030 jest kolejną strategią o zasięgu ponadregionalnym. Aktualnie realizowane są strategie rozwoju dla trzech obszarów makroregionalnych: *Strategia rozwoju społeczno-gospodarczego Polski Wschodniej do roku 2020* (przyjęta przez Radę Ministrów 30 grudnia 2008 r. i zaktualizowana dnia 11 lipca 2013 r.), *Strategia Rozwoju Polski Południowej do roku 2020* (przyjęta w dniu 8 stycznia 2014 r.) oraz *Strategia Rozwoju Polski Zachodniej do roku 2020* (przyjęta w dniu 30 kwietnia 2014 r.).

Podobnie jak w przypadku poprzednich dokumentów ponadregionalnych, Strategia koncentruje się na najważniejszych wyzwaniach o wymiarze ponadregionalnym, komplementarnych wobec strategii wojewódzkich i wpisuje się w cele krajowych i unijnych strategii rozwoju.

Na poziomie Unii Europejskiej kluczowe strategiczne rozstrzygnięcia znajdują się w dokumencie *Europa 2020. Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu (Strategia Europa 2020)*, określającym trzy priorytety rozwojowe UE: rozwój inteligentny, rozwój zrównoważony oraz rozwój sprzyjający włączeniu społecznemu⁶. Kierunki interwencji przewidziane w Strategii są zgodne z podejściem Komisji Europejskiej przedstawionym w szczególności w ramach priorytetu pierwszego i inicjatywy flagowej *Unia Innowacji*, która zakłada podnoszenie innowacyjności i konkurencyjności.

W krajowym systemie zarządzania rozwojem, wynikającym z ustawy z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju, *Strategia Rozwoju Polski Centralnej do roku 2020 z perspektywą 2030* jako strategia ponadregionalna, została umiejscowiona pomiędzy długo- i średniookresowymi strategiami na poziomie krajowym, i regionalnym (w tym w szczególności – strategiami rozwoju województw).

Najważniejszym krajowym dokumentem w perspektywie średniookresowej, który określa cele strategiczne rozwoju kraju do 2020 r. jest *Strategia Rozwoju Kraju 2020. Aktywne społeczeństwo, Konkurencyjna gospodarka, Sprawne państwo (ŚSRK)* przyjęta przez Radę Ministrów w dniu 25 września 2012 r.⁷. W strategii tej wytyczono obszary, w których koncentrować się będą główne działania państwa – *sprawne i efektywne państwo, konkurencyjna gospodarka oraz spójność społeczna i terytorialna* oraz określa, jakie interwencje są niezbędne w perspektywie średniookresowej w celu przyspieszenia procesów rozwojowych. Wyznacza także kluczowe działania wraz z możliwością ich sfinansowania w ramach perspektywy finansowej UE na lata 2014-2020. ŚSRK zwraca uwagę na wymiar terytorialny podejmowanych działań oraz wzmocnienie i lepsze wykorzystanie potencjałów regionalnych.

Cele Strategii korespondują z celami ŚSRK, a planowane w niej kierunki interwencji wzmocnią realizację celów ŚSRK, w szczególności dotyczących zwiększenia innowacyjności i wzrostu wydajności gospodarki, podnoszenia efektywności transportu oraz wzmacniania mechanizmów terytorialnego równoważenia rozwoju, jak również integracji przestrzennej dla rozwijania i pełnego wykorzystania potencjałów regionalnych.

Istotne dla treści Strategii rozstrzygnięcia są zawarte także w *Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego 2010-2020: Regiony, miasta, obszary wiejskie* (KSRR) przyjętej przez Radę Ministrów w dniu 13 lipca 2010 r.⁸. KSRR, określając cele polityki regionalnej i instrumenty ich realizacji w kontekście przestrzennym, wskazuje miejsce strategii ponadregionalnych w systemie polityki rozwoju. Zgodnie z KSRR, strategie ponadregionalne są precyzyjnie zaadresowane przestrzennie i wykraczają swoim zakresem poza jedno województwo. Dodatkowo są one realizowane

⁶ Komunikat Komisji Europejskiej KOM(2010)2020 z dnia 3 marca 2010 r.

⁷ Uchwała nr 157 Rady Ministrów z dnia 25 września 2012 r. w sprawie przyjęcia Strategii Rozwoju Kraju 2020 (M.P. poz. 882).

⁸ Uchwała Rady Ministrów z dnia 13 lipca 2010 r. Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2010-2020: Regiony, miasta, obszary wiejskie (M.P. z 2011 r. Nr. 36, poz. 423).

na obszarach istotnych z punktu widzenia potrzeb rozwoju regionalnego i mogą także odnosić się do obszarów strategicznej interwencji wskazanych w ŚSRK. Strategia makroregionu, zakładając wykorzystanie jego endogenicznych potencjałów, wpisuje się w paradygmat rozwoju wynikający z KSRR.

Cele Strategii są zgodne z celami KSRR. Pierwsze cztery cele Strategii mieszczą się w celu pierwszym KSRR ukierunkowanym na wzrost konkurencyjności regionów, natomiast cel piąty należy wiązać z celem drugim KSRR dotyczącym budowania spójności terytorialnej. Ponadto KSRR wskazuje na konieczność wykorzystania i aktywnego wzmocnienia potencjału Warszawy także dla możliwości pozytywnego oddziaływania na ośrodki położone w jej pobliżu – wymieniając w tym kontekście Łódź.

Strategia jest spójna i komplementarna z celami i priorytetami wskazanymi w ośmiu zintegrowanych strategiach rozwoju, do których należą: *Strategia Innowacyjności i Efektywności Gospodarki „Dynamiczna Polska 2020”*⁹, *Strategia Rozwoju Transportu do 2020 roku*¹⁰, *Strategia Rozwoju Kapitału Ludzkiego 2020*¹¹, *Strategia Rozwoju Kapitału Społecznego 2020*¹², *Strategia Bezpieczeństwo Energetyczne i Środowisko perspektywa do 2020*¹³, *Strategia Sprawne Państwo 2020*¹⁴, *Strategia Rozwoju Systemu Bezpieczeństwa Narodowego RP 2022*¹⁵, *Strategia Zrównoważonego Rozwoju Wsi, Rolnictwa i Rybactwa na lata 2012-2020*¹⁶, w takim zakresie, w jakim odnosi się do celów i kierunków interwencji w nich sformułowanych. Strategia nie zastępuje strategii zintegrowanych w odniesieniu do Polski Centralnej, lecz definiuje ponadregionalne priorytety rozwojowe z poszanowaniem celów i kierunków pozostałych dokumentów strategicznych i planów rozwojowych.

Wyznaczony w Strategii horyzont czasowy dla realizacji celów do roku 2020 z perspektywą 2030, nawiązuje do przyjętej przez Radę Ministrów *Długookresowej Strategii Rozwoju Kraju. Polska 2030. Trzecia Fala Nowoczesności* (DSRK) z dnia 5 lutego 2013 r.¹⁷ Strategia wpisuje się w model rozwoju opierający się na zasadzie solidarności pokoleniowej, terytorialnej oraz innowacyjnej. Cele Strategii są spójne z celem głównym DSRK określonym jako *poprawa jakości życia Polaków dzięki stabilnemu, wysokiemu wzrostowi gospodarczemu* oraz wpisują się we wskazane w DSRK dwa obszary strategiczne: obszar konkurencyjności i innowacyjności gospodarki (modernizacji) i obszar równoważenia potencjału rozwojowego regionów (dyfuzji).

Innym ważnym dla postanowień Strategii dokumentem długookresowym jest *Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030* (KPZK) przyjęta przez Radę Ministrów w dniu 13 grudnia 2011 r.¹⁸ W dokumencie wielokrotnie zaznaczono szczególny charakter obszaru metropolitalnego Warszawa-Łódź. W celu pierwszym KPZK dotyczącym podwyższenia konkurencyjności głównych ośrodków miejskich wskazuje się, że intensyfikacja współpracy i zapewnienie synergii rozwoju wybranych par miast, wśród których wskazana jest Warszawa-Łódź, dostarczy dodatkowych bodźców rozwojowych, zwiększających zakres i pola współpracy. Ponadto, w celu trzecim (*Poprawa dostępności terytorialnej kraju w różnych skalach przestrzennych poprzez*

⁹ Uchwała nr 7 Rady Ministrów z dnia 15 stycznia 2013 r. w sprawie Strategii Innowacyjności i Efektywności Gospodarki „Dynamiczna Polska 2020” (M.P. poz. 73).

¹⁰ Uchwała nr 6 Rady Ministrów z dnia 22 stycznia 2013 r. w sprawie Strategii Rozwoju Transportu do 2020 r. (z perspektywą do 2030 r.) (M.P. poz. 75).

¹¹ Uchwała nr 104 Rady Ministrów z dnia 18 czerwca 2013 r. w sprawie przyjęcia Strategii Rozwoju Kapitału Ludzkiego 2020 (M.P. poz. 640).

¹² Uchwała nr 61 Rady Ministrów z dnia 26 marca 2013 r. w sprawie przyjęcia „Strategii Rozwoju Kapitału Społecznego 2020” (M.P. poz. 378).

¹³ Uchwała nr 58 Rady Ministrów z dnia 15 kwietnia 2014 r. w sprawie przyjęcia Strategii „Bezpieczeństwa energetycznego i środowiska – perspektywa do 2020” (M.P. poz. 469).

¹⁴ Uchwała nr 17 Rady Ministrów z dnia 12 lutego 2013 r. w sprawie przyjęcia strategii „Sprawne Państwo 2020” (M.P. poz. 136).

¹⁵ Uchwała nr 67 Rady Ministrów z dnia 9 kwietnia 2013 r. w sprawie przyjęcia „Strategii rozwoju systemu bezpieczeństwa narodowego Rzeczypospolitej Polskiej 2022” (M.P. poz. 377).

¹⁶ Uchwała nr 163 Rady Ministrów z dnia 25 kwietnia 2012 r. w sprawie przyjęcia „Strategii zrównoważonego rozwoju wsi, rolnictwa i rybactwa” na lata 2012-2020 (M.P. poz. 839).

¹⁷ Uchwała nr 16 Rady Ministrów z dnia 5 lutego 2013 r. w sprawie przyjęcia Długookresowej Strategii Rozwoju Kraju. Polska 2030. Trzecia Fala Nowoczesności (M.P. poz. 121).

¹⁸ Uchwała nr 239 Rady Ministrów z dnia 13 grudnia 2011 r. w sprawie przyjęcia Koncepcji Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030 (M.P. z 2012 r. poz. 252).

rozwijanie infrastruktury transportowej i telekomunikacyjnej) wskazuje się na konieczność skupienia wysiłku inwestycyjnego w obrębie integrujących się układów bipolarnych. Stolice województw łódzkiego i mazowieckiego zostały wymienione również w kontekście szczególnego znaczenia dla rozwoju kultury.

Strategia Rozwoju Polski Centralnej do roku 2020 z perspektywą 2030 nie łączy ani nie zastępuje regionalnych strategii rozwoju obydwu województw makroregionu, ale jest z nimi spójna i odnosi się w szczególności do współdziałania w realizacji wspólnych celów. Realizacja Strategii pozwoli na osiągnięcie efektu synergii oraz lepsze wykorzystanie potencjałów rozwojowych. Inicjatywa opracowania Strategii została podjęta przez regiony, a jej powstanie potwierdza chęć umocnienia potencjału makroregionu i przełamywania barier hamujących rozwój. Ze względu na dobrowolny charakter jej powstania, Strategia nie jest nadrzędna względem strategii regionalnych. Jej realizacja przyczyni się natomiast do poprawy istniejących mechanizmów współpracy oraz koordynacji działań różnych podmiotów na rzecz rozwoju Polski Centralnej.

Zgodnie z zasadą koncentracji i selektywności Strategia obejmuje wybrane zagadnienia rozwojowe – głównie o charakterze gospodarczym – bez uszczerbku dla konieczności realizacji innych niezbędnych elementów polityki rozwoju, w tym koncentrujących się na kwestiach społecznych. Ten strategiczny i celowy wybór został dokonany w procesie identyfikacji zakresu współpracy województw makroregionu Polski Centralnej. Formułowanie wspólnej wizji rozwoju makroregionalnego w oparciu o potencjały nie oznacza wykluczenia z polityki rozwoju prowadzonej przez władze publiczne na różnych poziomach pozostałych obszarów nieobjętych bezpośrednio niniejszą Strategią.

Realizacja Strategii zapewni lepszą jakość programowania i wdrażania projektów oraz zwiększy skuteczność i efektywność wykorzystania środków UE. Ponadto kształtowanie nowego systemu zarządzania rozwojem w Polsce, w którym coraz większą rolę, obok strategii rozwoju przygotowanych dla poszczególnych jednostek administracyjnych, odgrywa zintegrowane podejście funkcjonalne oraz zagadnienia współpracy pomiędzy aktorami gry o rozwój, wskazują na wartość dodaną opracowania strategii ponadregionalnej.

2 STRESZCZENIE

Strategia Rozwoju Polski Centralnej do roku 2020 z perspektywą 2030 identyfikuje możliwości współpracy pomiędzy województwami mazowieckim i łódzkim oraz określa kierunki interwencji umożliwiające dalsze poszerzanie tej współpracy na rzecz rozwoju Polski Centralnej. Głównym motywem do rozpoczęcia prac nad jej przygotowaniem było przekonanie o tym, że jest możliwe wyznaczenie makroregionalnych potencjałów rozwojowych i ich skuteczne wykorzystywanie dzięki współpracy międzyregionalnej. W Strategii określone są kierunki działań, jakie mogą być podejmowane na poziomie ponadregionalnym, a które są zlokalizowane pomiędzy działaniami na poziomie regionalnym i krajowym. Z uwagi na specyfikę obszaru Polski Centralnej, w Strategii szczególne miejsce zajmuje kwestia rozwoju i wzrostu znaczenia związków funkcjonalnych pomiędzy aglomeracjami Warszawy i Łodzi jako jednego z głównych czynników prowadzących do umocnienia makroregionu na arenie krajowej i międzynarodowej. Strategia koncentruje się na wybranych kwestiach rozwojowych, co nie oznacza rezygnacji z realizacji w makroregionie kompleksowej polityki rozwoju.

Strategia stanowi efekt wspólnych prac administracji rządowej oraz samorządów województw mazowieckiego i łódzkiego wspieranych przez środowiska naukowe, partnerów społecznych i gospodarczych. Wkład i zaangażowanie wniesione w przygotowanie niniejszego dokumentu są wyrazem przeświadczenia o tym, że jest niezbędne podejmowanie wspólnych inicjatyw rozwojowych na rzecz makroregionu.

Z przeprowadzonej diagnozy i analizy trendów rozwojowych dla Polski Centralnej wyłania się obraz makroregionu charakteryzującego się wysokim potencjałem dynamicznego rozwoju. Zdefiniowanie oraz analiza mocnych stron stały się podstawą do sformułowania i określenia potencjałów oraz nawiązujących do nich głównych kierunków interwencji. Potencjały skoncentrowane na obszarach prezentujących wysoki poziom rozwoju w obu województwach mają stać się kluczem do wzrostu konkurencyjności. Przyczyni się ona w bezpośredni sposób do wzrostu znaczenia Polski Centralnej na arenie międzynarodowej, co stanowi główny cel rozwojowy określony w Strategii. Realizacja tego celu przyniesie korzyść dla mieszkańców Polski Centralnej oraz wpłynie na zwiększenie konkurencyjności całej Polski.

Zgodnie z przyjętą wizją rozwoju Polska Centralna będzie najbardziej dynamicznym, konkurencyjnym i innowacyjnym obszarem, rozpoznawalnym w skali europejskiej i globalnej. Strategia kładzie nacisk na realizację działań w obszarach tematycznych mających bezpośredni wpływ na osiągnięcie zakładanych celów. Jako kluczowe kierunki interwencji umożliwiające realizację wizji oraz celu głównego strategii określono: dostępność i integrację, kreatywność i innowacyjność, reindustrializację i umiędzynarodowienie.

Zwiększaniu konkurencyjności Polski Centralnej oraz umacnianiu makroregionu w przestrzeni europejskiej będzie służyć realizacja wyznaczonych pięciu celów szczegółowych. Nawiązują one do najistotniejszych pól współpracy między regionami, którymi są: zintegrowana przestrzeń wiedzy i innowacji, przestrzeń przyjazna twórcom i projektantom, innowacyjna sieć medyczno-farmaceutyczna, międzynarodowe centrum żywności prozdrowotnej oraz multimodalny węzeł transportowy o znaczeniu międzynarodowym.

Zwiększeniu efektywności i skuteczności interwencji ukierunkowanych na rozwój makroregionu służy system realizacji. Tworzy on dogodne warunki dla rozwoju współpracy województw Polski Centralnej ukierunkowanej na realizację celów Strategii. System obejmuje także procesy monitorowania i ewaluacji Strategii, dzięki którym dostarczane są informacje umożliwiające realizację działań zgodnie z założeniami i standardami określonymi dla systemu zarządzania rozwojem kraju.

W realizację Strategii zaangażowane są zarówno podmioty na poziomie krajowym, jak i regionalnym oraz lokalnym. Każdemu podmiotowi biorącemu udział w jej realizacji przypisano zakres zadań oraz odpowiedzialności. System finansowania opiera się na wykorzystaniu środków finansowych z różnych istniejących źródeł, przy szczególnym nacisku na odpowiednie wykorzystanie środków pochodzących z funduszy europejskich w okresie 2014-2020.

3 DIAGNOZA I TRENDY ROZWOJOWE

3.1 CECHY CHARAKTERYSTYCZNE MAKROREGIONU POLSKI CENTRALNEJ

System osadniczy Polski Centralnej charakteryzuje bardzo duże zróżnicowanie wielkościowe i funkcjonalne ośrodków miejskich oraz ogromna dominacja Warszawy (1 724 tys. osób, tj. 22,0% ludności ogółem, 34,5% ludności miejskiej) i Łodzi (711 tys. osób, tj. 9,1% ludności ogółem, 14,2% ludności miejskiej)¹⁹.

Bipolarny układ Warszawa-Łódź, obejmujący swym zasięgiem nie tylko miasta centralne i ich obszary funkcjonalne, ale również znaczne obszary obu województw, stanowi przestrzeń koncentracji procesów gospodarczych, społecznych i przestrzennych mających zasadniczy wpływ na rozwój całego makroregionu. Między Warszawą i Łodzią utworzył się zwarty obszar koncentracji czynników rozwojowych decydujących o sile makroregionu. Atrakcyjność bipolarnego układu Warszawa-Łódź obrazuje m.in. fakt, że stanowi on miejsce pracy nie tylko dla mieszkańców obydwu województw, ale również dla wielu osób z innych regionów Polski²⁰. Wzmacnianie tego układu może zaowocować zwiększeniem jego roli w europejskiej sieci osadniczej jako jednego z biegunów wzrostu dla całej Europy Środkowo-Wschodniej.

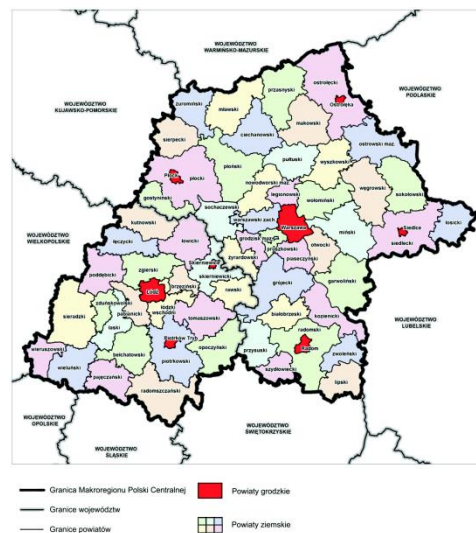
Rolę regionalnych ośrodków wzrostu pełnią Radom, Płock i Piotrków Trybunalski. Poza nimi oraz Warszawą i Łodzią, sieć osadniczą makroregionu tworzą 124 mniejsze ośrodki miejskie. Regionalne studia przestrzenne wskazują, że o ile obydwie metropolie wykształciły powiązania pionowe z ośrodkami regionalnymi i subregionalnymi, to powiązania w poziomie – bezpośrednio pomiędzy regionalnymi ośrodkami wzrostu – są stosunkowo słabo rozwinięte.

Sytuacja demograficzna Polski Centralnej jest złożona. Z jednej strony, zauważa się niekorzystne przemiany struktury demograficznej: ze względu na bardzo niski przyrost naturalny i postępujący proces starzenia się społeczeństwa pogarsza się struktura wiekowa ludności. W ciągu ostatnich 10 lat widoczne jest zjawisko spadku wartości wskaźnika obciążenia demograficznego (w 2002 r. na 100 osób w wieku produkcyjnym przypadało 60,9 osób w wieku nieprodukcyjnym, podczas gdy w roku 2012 wskaźnik wyniósł 59,0).

¹⁹ Liczba ludności wg GUS na koniec 2013 r.

²⁰ Wg danych GUS ze spisu ludności w 2011 r. do Warszawy dojeżdżało do pracy ponad 276 tys. osób, a do Łodzi ponad 49 tys. (dane bez dojazdów w obszarach funkcjonalnych obydwu miast).

Mapa 2. Podział administracyjny Polski Centralnej

Źródło: Biuro Planowania Przestrzennego Województwa Łódzkiego w Łodzi.

Mapa 3. Typologia obszarów metropolitalnych

Źródło: BBSR, ESPON Atlas, 2014.

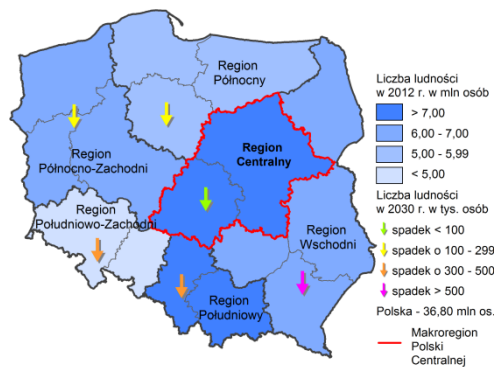
Z drugiej strony, na sytuację demograficzną wpływa fakt, że Polska Centralna stanowi obszar o wysokim potencjale ludnościowym. W latach 2002-2012 napływ migracyjny ludności do Warszawy przyczynił się do wzrostu liczby mieszkańców makroregionu o 1,2%. Jednak do 2030 r. prognozowany jest spadek liczby ludności regionu o 105,2 tys. osób (tj. do poziomu 98,7% wartości z 2013 r.) spowodowany głównie ubytkiem ludności na obszarze województwa łódzkiego, w tym dalszą depopulacją w Łodzi. W latach 2012 i 2013 doszło do zwiększenia strumienia odpływu, co może mieć znaczące oddziaływanie między innymi na rynek pracy i na popyt wewnętrzny, szczególnie na obszarach o ujemnym saldzie migracji.

Atrakcyjność Polski Centralnej jest powiązana z poziomem rozwoju gospodarczego, którego odzwierciedleniem są wartości wskaźników: w 2012 r. PKB na 1 mieszkańca kształtował się na poziomie 137,9% średniej krajowej, a WDB na 1 pracującego – 119,3% średniej dla Polski. W wartościach bezwzględnych, PKB makroregionu w 2011 r. wynosiło 105,6 mld euro i było wyższe niż PKB dla obszarów (NTS 2) Wiedeń i Bratysława²¹ (w sumie 97,0 mld euro), wyższe niż PKB Węgier (98,9 mld euro), natomiast niższe niż PKB Czech (155,5 mld euro)²².

Stopa bezrobocia²³ w makroregionie wynosiła w 2013 r. 9,1%, podczas gdy średnia UE28²⁴ – 10,8%. Wskaźniki dla Czech i Węgier to odpowiednio 7,0% i 10,2%, natomiast dla obszaru Wiedeń-Bratysława – około 7,4%.

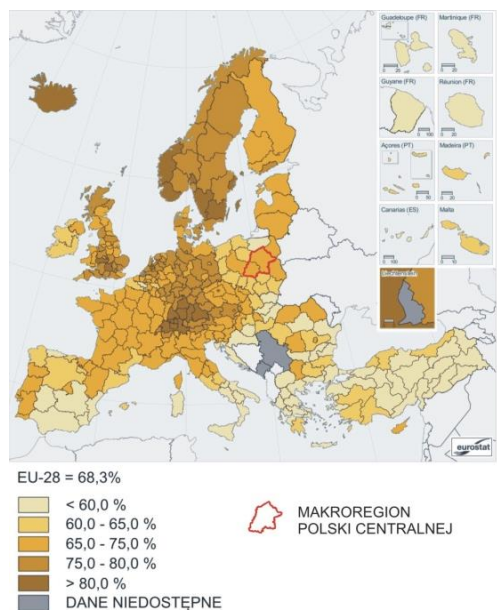
Od 2002 r. w makroregionie, podobnie jak w Polsce, wzrasta liczba podmiotów gospodarczych wpisanych do rejestru REGON. W 2012 r. w makroregionie było zarejestrowanych 189,6 podmiotów w przeliczeniu na tysiąc mieszkańców w wieku produkcyjnym, przy średniej dla Polski 161,6.

Mapa 4. Liczba ludności wg regionów NTS 1 w 2012 r.

Źródło: Biuro Planowania Przestrzennego Województwa Łódzkiego w Łodzi na podstawie danych GUS.

Mapa 5. Udział pracujących osób w wieku 20-64 lata w ogólnej liczbie osób w tej grupie wiekowej w 2012 r.

Źródło: Eurostat.

²¹ Wiedeń i Bratysława tworzą układ bipolarny obszarów na poziomie NTS 2, na których zachodzą podobne procesy urbanizacyjne, co wskazuje na adekwatność porównań Polski Centralnej z tym obszarem.

²² Czechy i Węgry są krajami o podobnych parametrach do Polski Centralnej nie tylko pod względem skali gospodarki. Makroregion i oba państwa zamieszkuje również porównywalna liczba ludności. Liczba mieszkańców Polski Centralnej wynosiła w 2013 r. 7,8 mln osób, Węgier - 9,9 mln osób, a Czech - 10,5 mln osób. Podobieństwa te przekładają się na zbliżony poziom PKB per capita, zwłaszcza w przypadku Polski Centralnej i Czech. Kraje te stanowią dobry punkt odniesienia również ze względu na fakt, iż przystąpiły do Unii Europejskiej równocześnie z Polską w 2004 r.

²³ Zgodnie z metodologią BAEL (Badanie Aktywności Ekonomicznej Ludności).

²⁴ Dane dotyczące 28 krajów Unii Europejskiej.

Wysokość nakładów inwestycyjnych w przedsiębiorstwach na mieszkańca w 2012 r. makroregionie była o ponad 37% wyższa od wartości krajowej (odpowiednio 4570 zł i 3324 zł).

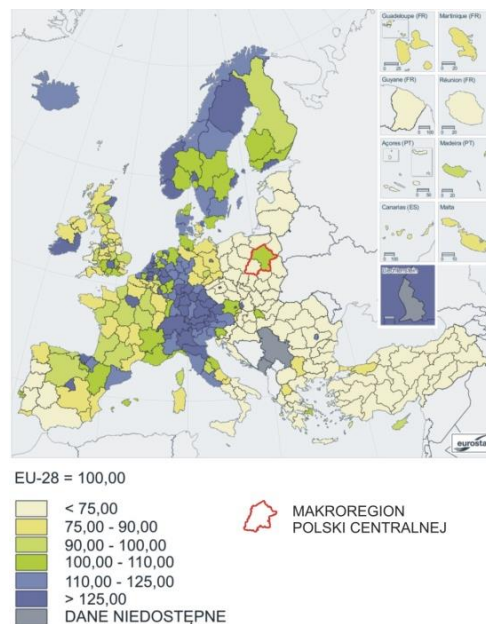
Wartość brutto środków trwałych w przedsiębiorstwach, wynosząca na mieszkańca 60 662 zł, o blisko 52% przewyższała średnią krajową (40 021 zł).

Makroregion wyróżnia wysoka produkcja sprzedana przemysłu na mieszkańca (jej wartość wynosząca blisko 40 tys. zł była w roku 2012 wyższa od średniej krajowej o 30%). Wiązała się ona między innymi z bardzo wysokim na tle kraju wewnętrznym potencjałem nabywczym: wartość sprzedaży detalicznej na mieszkańca wynosiła w roku 2012 31,5 tys. zł i była prawie o 80% wyższa od wartości dla Polski (17,5 tys. zł).

W 2012 r. w Polsce Centralnej ponad 63,0% osób pracowało w usługach – przy średnim poziomie dla Polski 56,0% i średniej dla Unii Europejskiej 66,6% (UE28, 2011 r.). Mniej osób niż średnio w kraju pracowało zarówno w przemyśle i budownictwie (makroregion 21,9%, Polska 26,8%, UE28 34,4%), jak i w rolnictwie, leśnictwie, łowiectwie oraz rybactwie (15,0% wobec 17,2% średnio w Polsce).

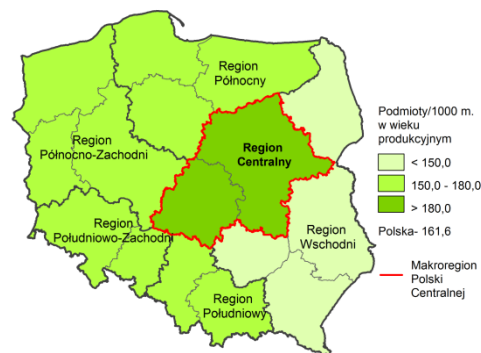
Na przestrzeni lat 2005-2013 największe zmiany w zatrudnieniu w Polsce Centralnej nastąpiły w usługach (wzrost o 22,1%), a następnie w przemyśle i budownictwie (wzrost o 7,4%). W analizowanym okresie nastąpił natomiast spadek zatrudnienia w rolnictwie, leśnictwie, łowiectwie i rybactwie – o 10,3%.

Mapa 6. PKB na mieszkańca w standardzie siły nabywczej (PPS) w 2011 r.

Źródło: Eurostat.

Mapa 7. Podmioty gospodarki narodowej zarejestrowane w rejestrze REGON na 1000 mieszkańców w wieku produkcyjnym wg regionów NTS 1 w 2012 r.

Źródło: Biuro Planowania Przestrzennego Województwa Łódzkiego w Łodzi na podstawie danych GUS.

3.2 DIAGNOZA W OBSZARACH ZIDENTYFIKOWANYCH POTENCJAŁÓW ROZWOJOWYCH

NAUKA, BADANIA I ROZWÓJ²⁵

Tworzenie na obszarze Europy najbardziej dynamicznego, konkurencyjnego i innowacyjnego obszaru w skali globalnej jest jednym z podstawowych celów Unii Europejskiej sformułowanych w *Strategii Europa 2020*, a kluczem do podnoszenia konkurencyjności gospodarczej stają się innowacje technologiczne.

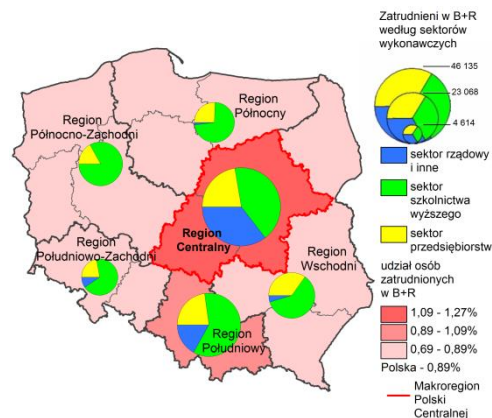
Makroregion Polski Centralnej dysponuje największym i unikalnym w skali kraju wyspecjalizowanym potencjałem naukowym i badawczo-rozwojowym. W 2012 r. w sferze badawczo-rozwojowej działało 849 jednostek (31,1% zasobów kraju), w tym 693 (25,4%) w województwie mazowieckim i 156 (5,7%) w łódzkim. Większość aktywnych badawczo jednostek funkcjonowała w sektorze przedsiębiorstw (597, co stanowiło 28,1% wszystkich tego typu jednostek funkcjonujących w kraju)²⁶.

Liczba osób zatrudnionych w sferze badawczej i rozwojowej w makroregionie wyniosła 32,8 tys. EPC²⁷ (36,2% wielkości krajowej), w tym 5,3 tys. EPC w województwie łódzkim i 27,5 tys. EPC w województwie mazowieckim. W skali europejskiej wskaźnik pracujących w sferze B+R²⁸ wyrażonych w EPC w przeliczeniu na tysiąc zatrudnionych ogółem dla Polski był ponad dwukrotnie niższy (5,3) niż średnia unijna (12,0).

Jednostki naukowo-badawcze makroregionu otrzymały w 2012 r. największe wsparcie finansowe w kraju. Nakłady wewnętrzne na badania i prace rozwojowe (tzw. wskaźnik GERD) w 2012 r. wyniosły w makroregionie 5 649,1 mln zł, co stanowiło 39,4% nakładów w Polsce.

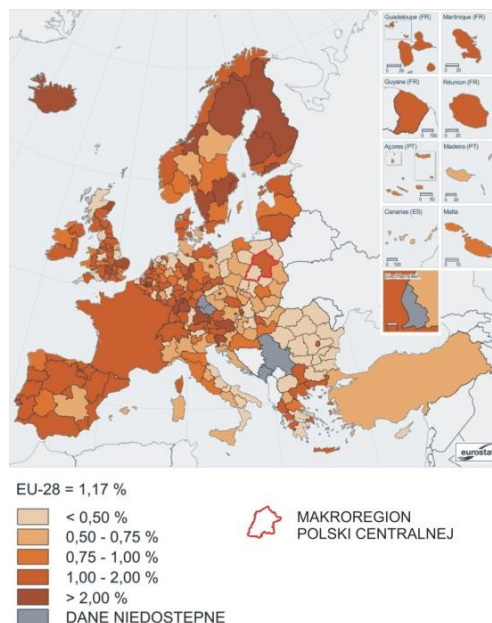
Nakłady wewnętrzne na B+R w przeliczeniu na mieszkańca wynoszące w makroregionie 722,2 zł (301,7 zł w województwie łódzkim i 923,1 zł w województwie mazowieckim) były prawie dwukrotnie wyższe niż w kraju (372,5 zł)²⁹.

Mapa 8. Zatrudnieni w sferze B+R wg sektorów wykonawczych w regionach NTS 1 w 2012 r.

Źródło: Biuro Planowania Przestrzennego Województwa Łódzkiego w Łodzi na podstawie danych GUS.

Mapa 9. Udział osób zatrudnionych w sferze badawczo-rozwojowej w całkowitej liczbie osób zatrudnionych w 2011 r.

Źródło: Eurostat

²⁵ Obszar obejmuje również szkolnictwo wyższe i innowacyjność przedsiębiorstw.

²⁶ „Nauka w Polsce”, Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego, 2013 r.

²⁷ Ekwiwalent pełnego czasu pracy.

²⁸ Działalność badawcza i prace rozwojowe obejmujące pracę twórczą podejmowaną w sposób systematyczny w celu zwiększenia zasobów wiedzy, w tym wiedzy o człowieku, kulturze i społeczeństwie oraz wykorzystanie tych zasobów wiedzy do tworzenia nowych zastosowań (definicja GUS).

²⁹ „Nauka w Polsce”, Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego, 2013 r.

W 2012 r. udział tych nakładów w PKB w regionie stanowił 1,25% (0,77% w województwie łódzkim, 1,38% w województwie mazowieckim, 0,89% w kraju). Średnia dla UE28 w tym samym czasie wynosiła 1,97%, a w Republice Czeskiej i na Węgrzech odpowiednio 1,6% i 1,2% natomiast na obszarze oddziaływania bipola Wiedeń-Bratysława około 2,5%.

Dostrzegając relatywnie wysoki udział całego makroregionu w krajowym finansowaniu B+R, stwierdzić należy, że utrzymujący się w porównaniu do średniej w UE niski poziom nakładów na naukę i szkolnictwo wyższe z budżetu państwa jest ograniczeniem w zwiększeniu innowacyjności makroregionu.

W ostatnich latach w makroregionie zauważalny jest wzrost zainteresowania jednostek naukowych nowoczesnymi technologiami, w tym między innymi biotechnologią, nanotechnologią TIK³⁰, fotoniką, mechatroniką, radiofarmacją i naukami kosmicznymi.

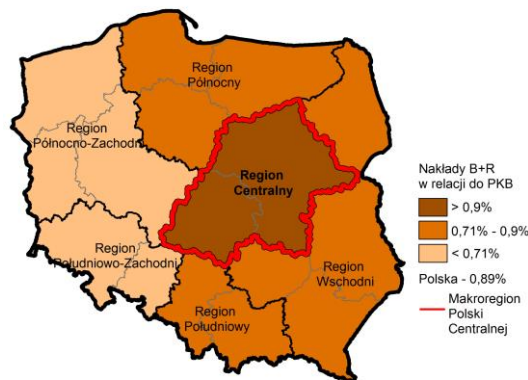
Szczególną dominację Polski Centralnej odnotować należy w obszarze biotechnologii. W makroregionie działało 41 jednostek naukowych prowadzących działalność badawczą i rozwojową w dziedzinie biotechnologii (10 – w województwie łódzkim i 31 – w województwie mazowieckim). Stanowiły one 38,3% tego typu jednostek w kraju (dane za rok 2012).

Nowoczesne technologie mogą stanowić podstawę specjalizacji makroregionu oraz wzrostu konkurencyjności w skali międzynarodowej. W sektorze szkolnictwa wyższego działało 8 jednostek prowadzących działalność B+R w zakresie biotechnologii, natomiast 33 jednostki (blisko 60% ich liczby w kraju) należały do sektora rządowego i sektora prywatnych instytucji niekomercyjnych.

Zatrudnieni w przedsiębiorstwach biotechnologicznych makroregionu stanowili 47,2% zatrudnienia krajowego (województwo mazowieckie pierwsze miejsce w kraju – 35,7%, województwo łódzkie szóste miejsce – 11,4%).

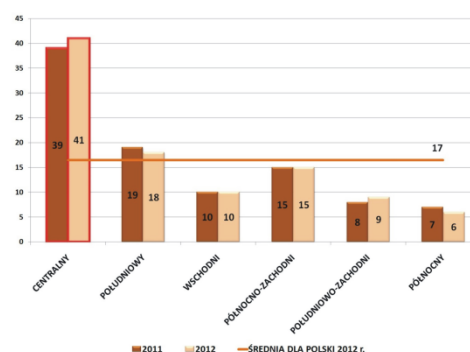
Zatrudnieni posiadający stopnie i tytuły naukowe (doktora, doktora habilitowanego, profesora) w dziedzinie biotechnologii stanowili 49,7% zasobu krajowego, w tym 9,4% pracowało w województwie łódzkim, a 40,3% w mazowieckim.

Mapa 10. Nakłady na działalność sfery B+R w relacji do regionalnego PKB wg regionów NTS 1 w 2012 r.

Źródło: Biuro Planowania Przestrzennego Województwa Łódzkiego w Łodzi na podstawie danych GUS.

Wykres 1. Liczba jednostek naukowych prowadzących działalność B+R w dziedzinie biotechnologii wg regionów NTS 1

Źródło: Mazowieckie Biuro Planowania Regionalnego w Warszawie na podstawie danych GUS.

³⁰ Technologie informacyjno-telekomunikacyjne (ang. skrót: ICT).

Istotnym czynnikiem rozwojowym wpływającym na podnoszenie konkurencyjności jest potencjał współpracy³¹. Choć wiele konsorcjów naukowych działających w makroregionie ma charakter krajowy lub międzynarodowy³², to barierą w rozwoju pozostaje niski poziom współpracy sektora B+R z sektorem przedsiębiorstw i samorządami oraz niski poziom komercjalizacji wyników badań naukowych.

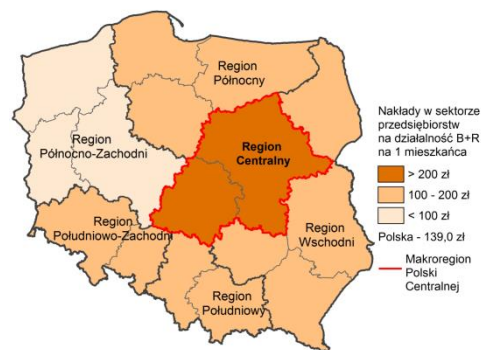
O niskiej innowacyjności³³ przemysłu świadczy odsetek przedsiębiorstw przemysłowych wprowadzających innowacje. Udział innowacyjnych przedsiębiorstw przemysłowych w ogólnej liczbie przedsiębiorstw przemysłowych zarówno w województwie mazowieckim (15,3%), jak i regionie łódzkim (13,7%) w 2012 r. należał do najniższych w kraju (mimo wzrostu w stosunku do roku 2011 r. odpowiednio o 1,4 p.p. i 2,6 p.p. oraz przy najwyższych nakładach na działalność B+R w przedsiębiorstwach w kraju). Nieco lepiej w porównaniu do sytuacji w kraju prezentował się udział przedsiębiorstw innowacyjnych z sektora przemysłu wśród przedsiębiorstw ogółem i wyniósł w 2012 r. 14,6% (Polska 16,5%), a w przypadku przedsiębiorstw z sektora usług 15,8% (Polska 12,4%)³⁴.

Dane wskazują na niską pozycję Polski Centralnej w obszarze B+R i innowacyjności przedsiębiorstw przemysłowych w porównaniu z innymi regionami kraju³⁵, jednak jednocześnie na przestrzeni lat 2011-2013 podregiony: m.st. Warszawa, warszawski wschodni, warszawski zachodni, m. Łódź i łódzki wschodni zaliczone zostały do obszarów o najwyższej atrakcyjności inwestycyjnej dla działalności zaawansowanej technologicznie³⁶. Transfer nowoczesnych technologii wspierany jest przez stosunkowo liczne instytucje otoczenia biznesu. Wzmocnieniu powiązań kooperacyjnych firm i ich innowacyjności sprzyjają także Łódzka Specjalna Strefa Ekonomiczna i samorządowe Kleszczowskie Strefy Przemysłowe.

Wyzwaniem dla makroregionu jest doprowadzenie do korzystnej zmiany w zakresie wysokości i struktury nakładów na B+R oraz poziomu innowacyjności gospodarki. Szczególnie istotne jest zwiększenie intensywności zaangażowania w B+R sektora przedsiębiorstw, ponieważ w zaawansowanych gospodarkach to sektor przedsiębiorstw jest głównym źródłem nakładów na B+R, a przewaga technologiczna przedsiębiorstw jest ważnym elementem budowania przewag konkurencyjnych. Szansą na poprawienie sytuacji w sektorze jest między innymi polityka Unii Europejskiej sprzyjająca finansowaniu działalności B+R oraz komercjalizacji badań. Wzmocnieniem tej szansy jest wskazanie analizowanego obszaru jako pola współpracy pomiędzy samorządami województw łódzkiego i mazowieckiego.

Bazą sprzyjającą budowaniu nowoczesnej gospodarki opartej na wiedzy i zintegrowanej z gospodarką światową jest m.in. potencjał edukacyjny. W makroregionie występuje wysoka koncentracja uczelni wyższych, w tym największych w kraju.

Mapa 11. Nakłady na działalność B+R w przedsiębiorstwach w przeliczeniu na mieszkańca wg regionów NTS 1 w 2012 r.

Źródło: Biuro Planowania Przestrzennego Województwa Łódzkiego w Łodzi na podstawie danych GUS.

³¹ „Pozycja innowacyjna Mazowsza na tle innych regionów kraju i Europy. Raport okresowy za 2013 r.”.

³² Konsorcjum naukowe w rozumieniu ustawy z dnia 30 kwietnia 2010 r. o zasadach finansowania nauki (Dz. U. z 2014 r. poz. 1620).

³³ Działalność innowacyjna jest rozumiana jako wszelkie działania o charakterze naukowo-badawczym, technicznym, organizacyjnym, finansowym i handlowym, których celem jest opracowanie i wdrożenie nowych lub istotnie ulepszonych wyrobów i procesów.

³⁴ GUS BDL - dane pochodzą z badania ankietowego, które nie obejmuje małych firm i oparte są na deklaracjach przedsiębiorców.

³⁵ „Raport końcowy z badania oraz aktualizacji raportu otwarcia „Innowacyjne Mazowsze – stan innowacyjności po uchwaleniu RIS Mazovia 2007-2015”.

³⁶ Nowicki, R. (red.), „Atrakcyjność inwestycyjna województw i podregionów Polski 2013”, Instytut Badań nad Gospodarką Rynkową, 2013 r., podregiony: obszary na poziomie NTS 3 zgodnie z Nomenklaturą Jednostek Terytorialnych do celów Statystycznych.

W 2012 r. w Polsce Centralnej funkcjonowało 137 szkół wyższych (29 w woj. łódzkim i 108 w woj. mazowieckim), które stanowiły 30% ogólnej liczby szkół wyższych w Polsce. Trzy spośród dziesięciu uczelni o najwyższej w kraju liczbie studentów, znajdowały się w makroregionie³⁷.

Polska Centralna charakteryzuje się najwyższą w kraju liczbą studentów szkół wyższych (wg GUS 529 osób na 10 tys. ludności, Polska – 435 osób;) oraz najwyższą liczbą absolwentów szkół wyższych (146 osób na 10 tys. ludności, Polska – 126 osób). W 2012 r. w makroregionie studiowało 24,7% ogólnej liczby studentów w kraju.

Znaczącym potencjałem Polski Centralnej jest kadra dydaktyczna i naukowa wyższych uczelni. W 2012 r. w makroregionie zatrudnionych było 24,7 tys. nauczycieli akademickich, tj. 24,5% zasobu krajowego (w woj. łódzkim 6,9 tys., tj. 6,8%, w woj. mazowieckim 17,8 tys., tj. 17,7%). Makroregion skupiał 30% profesorów, 28% doktorów habilitowanych oraz 27% doktorów w kraju. Relatywna przewaga potencjału kadrowego makroregionu w stosunku do innych regionów kraju dotyczy prawie wszystkich obszarów nauk: humanistycznych, społecznych, ścisłych, przyrodniczych, technicznych, medycznych i nauk o zdrowiu oraz kultury fizycznej i sztuki³⁸. Z drugiej strony należy dostrzec niekorzystny dla potencjału makroregionu odpływ naukowców na uczelnie zagraniczne związany z bardziej konkurencyjnymi warunkami prowadzenia badań.

W ostatnich latach wzrasta międzynarodowe znaczenie uczelni wyższych makroregionu, chociaż w rankingach najlepszych uczelni na świecie wciąż zajmują odległe miejsca.

Najwyżej z uczelni makroregionu oceniany jest Uniwersytet Warszawski, który w rankingu QS World University Rankings 2013/2014 zajął 338. miejsce (398. lokata w roku 2012/2013).

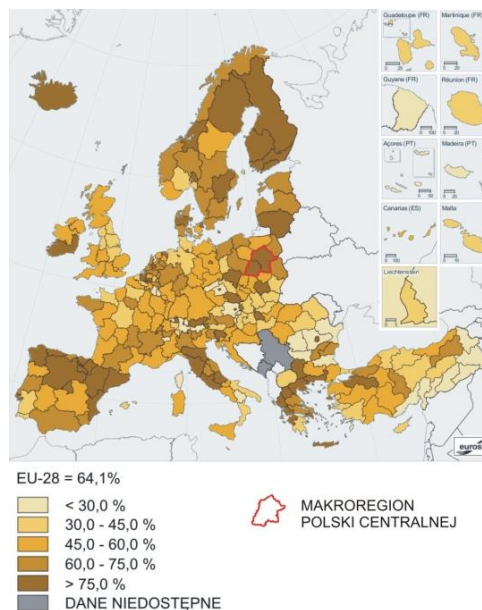
Uniwersytet Karola w Pradze zajął w tym samym rankingu 233. miejsce, a dwa najwyżej ocenione uniwersytety na Węgrzech uplasowały się na 547 i 556 pozycji. Uniwersytet w Wiedniu zajął 158. miejsce, zaś Wiedeński Uniwersytet Techniczny – 264.

Mapa 12. Liczba studentów na 10 tys. ludności wg regionów NTS 1 w 2012 r.

Źródło: Biuro Planowania Przestrzennego Województwa Łódzkiego w Łodzi na podstawie danych GUS.

Mapa 13. Udział liczby studentów w ogólnej liczbie ludności w przedziale wiekowym 20-24 lata w 2012 r.

Źródło: Eurostat.

³⁷ Uniwersytet Warszawski – 50,7 tys. studentów, co stanowi 3,0% studentów w Polsce, (1 pozycja w kraju), Uniwersytet Łódzki – 41,1 tys. studentów – 2,4%, (4.), Politechnika Warszawska – 34,0 tys. studentów – 2,0%, (7.). Powyżej 10 tys. studentów kształciło się w kolejnych czterech uczelniach makroregionu: Szkole Głównej Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie (23,7 tys.), Politechnice Łódzkiej (20,6 tys.), Uniwersytecie Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie (17,1 tys.), Szkole Głównej Handlowej w Warszawie (10,2 tys.). Źródło: GUS „Szkoly wyższe i ich finanse w 2012 r.”, 2013 r.

³⁸ Raport „Nauka w Polsce”, Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego, 2013 r.

W makroregionie znajdują się dwa z sześciu Krajowych Naukowych Ośrodków Wiodących (KNOW) na lata 2012-2017. Ponadto w Polsce Centralnej funkcjonuje wiele wydziałów oraz instytutów naukowych i badawczych o wysokiej pozycji i znaczącym dorobku naukowym, uznanych za najlepsze jednostki w skali kraju (37,8% jednostek tego typu w Polsce)³⁹.

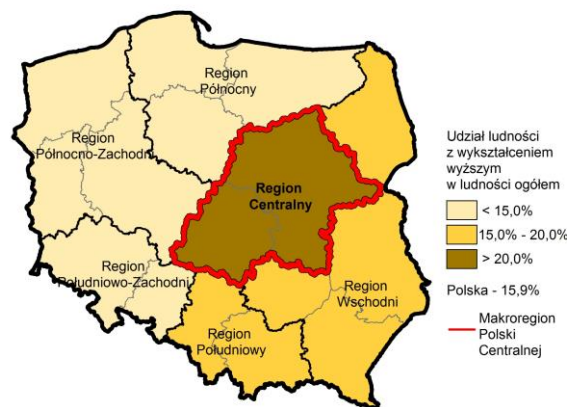
Wobec aktualnego, relatywnie słabego, poziomu współpracy między uczelniami makroregionu istotne jest wypracowanie mechanizmów kooperacji w wyznaczonych przez regiony polach współpracy. Pomimo istniejących różnicowań międzyregionalnych, powyższe działanie może odblokować potencjał naukowy Polski Centralnej. Naturalnym katalizatorem współpracy jest jej dynamiczny rozwój w ramach krajowych konsorcjów naukowych.

Polska Centralna wyróżnia się w kraju wysokim kapitałem intelektualnym społeczeństwa. W roku 2011 wykształcenie wyższe posiadało ponad 21% mieszkańców makroregionu. Wysoki odsetek osób z wykształceniem wyższym cechował przede wszystkim miasta. Studenci stanowili ponad 75% ludności makroregionu w wieku od 20 do 24 lat (UE28 – 64,1%).

Istotny potencjał Polski Centralnej jako obszaru o największej koncentracji nauki w kraju, stanowią bogate zasoby kadr określanych jako „pracownicy wiedzy” (knowledge workers). Są to pracownicy wszystkich działów gospodarki, spełniający pewne cechy określone przez naukę, do których należą kreatywność i zdolność pracy poza istniejącymi strukturami⁴⁰.

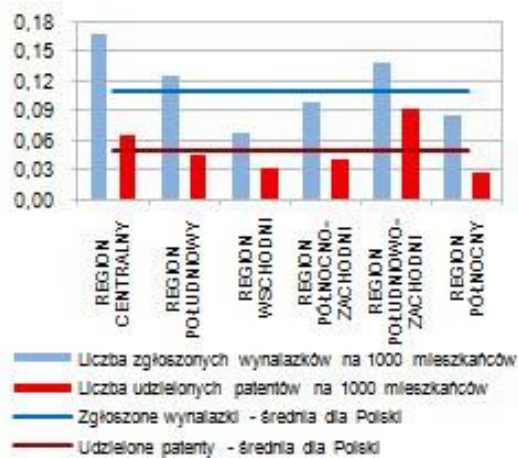
W 2012 r. w Polsce Centralnej zgłoszono najwięcej w kraju patentów (0,17/1000 mieszkańców, Polska 0,11/1000 mieszkańców). Pod względem udzielonych patentów na 1000 mieszkańców makroregion zajął drugie miejsce (po makroregionie Południowo-Zachodnim), osiągając wartość 0,06 (Polska 0,05).

Mapa 14. Udział ludności z wykształceniem wyższym w ludności ogółem wg regionów NTS 1 w 2012 r.

Źródło: Biuro Planowania Przestrzennego Województwa Łódzkiego w Łodzi na podstawie danych GUS.

Wykres 2. Zgłoszenia patentowe i udzielone patenty wg regionów NTS 1 w 2012 r.

Źródło: Przegląd Regionalny Polski 2012.

³⁹ Wg ekspertów Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego tworzących Komitet Ewaluacji Jednostek Naukowych (KEJN).

⁴⁰ Opinia za recenzją prof. A. Karpińskiego do „Koncepcji Strategii Rozwoju Makroregionu Polski Centralnej”, Warszawa, 2014 r.

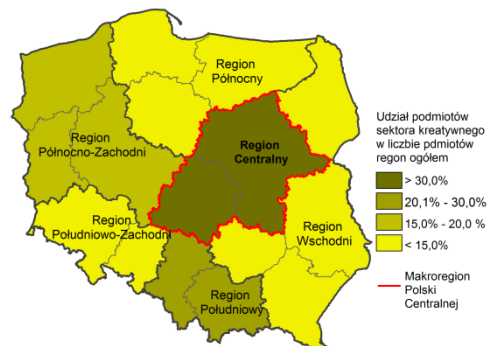
SEKTOR KREATYWNY

Obszar Polski Centralnej charakteryzuje się wysoką koncentracją **podmiotów działających w sektorze kreatywnym**⁴¹. W 2012 r. stanowiły one 31,7% wszystkich podmiotów sektora kreatywnego w Polsce, przy czym w województwie mazowieckim 26,7% (1. miejsce w kraju), natomiast w regionie łódzkim 5,0% (7. miejsce). Sektor ten koncentruje się na obszarach metropolitalnych i ma charakter ponadlokalny, co jest zjawiskiem typowym. Zdecydowana większość podmiotów kreatywnych zlokalizowana była w Warszawie (ponad 70% podmiotów woj. mazowieckiego) i w Łodzi (prawie 56% podmiotów z woj. łódzkiego). Według danych Komisji Europejskiej, łącznie w Polsce Centralnej w 2011 r. funkcjonowało ponad 51 tys. podmiotów sektora kreatywnego, o ok. 13 tys. więcej niż w Czechach.

Oferta sektora kreatywnego w makroregionie jest bardzo zróżnicowana. W Polsce Centralnej występują podmioty związane z wszystkimi zasadniczymi branżami sektora, co daje podstawy do tworzenia sieci powiązań i współpracy. Branżą o najwyższej koncentracji i przewadze konkurencyjnej w skali kraju, która jednocześnie jest silnie rozwinięta zarówno w warszawskim obszarze metropolitalnym, jak też w aglomeracji łódzkiej, jest sektor radiowo-telewizyjny i filmowy. Również silne, choć nie tworzące tak mocnych powiązań branżowych w układzie bipolarnym, są sektory reklamy oraz poligrafii i wydawnictw. W makroregionie zlokalizowane są główne siedziby wszystkich ogólnokrajowych mediów: stacji telewizyjnych i radiowych, portali internetowych oraz redakcji większości gazet i czasopism o znaczeniu krajowym. Znajdują się tu również siedziby związków twórców.

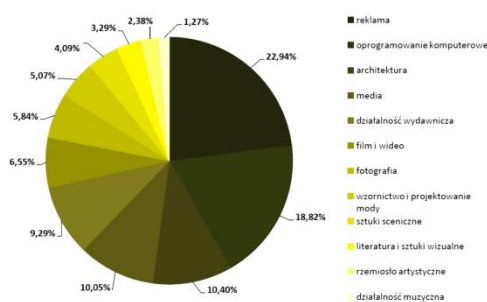
Sektor kreatywny w makroregionie dysponuje silnym zapleczem infrastrukturalnym, w tym wystawienniczo-produkcyjnym, które tworzą: wytwórnie i studia filmowe, wytwórnie muzyczne i studia nagraniowe, sale prób, obiekty działalności wystawienniczej.

Mapa 15. Udział podmiotów sektora kreatywnego w liczbie podmiotów REGON ogółem wg regionów NTS 1 w 2012 r.

Źródło: Biuro Planowania Przestrzennego Województwa Łódzkiego w Łodzi na podstawie Bazy REGON, GUS, Raportu końcowego badania „Analiza potencjalnych sektorów kreatywnych Mazowsza - wskazanie 5 najważniejszych sektorów/branż w aspekcie budowania powiązań klastrowych”.

Wykres 3. Struktura branżowa podmiotów sektora kreatywnego w Polsce Centralnej w 2012 r.

Źródło: Biuro Planowania Przestrzennego Województwa Łódzkiego w Łodzi na podstawie Bazy REGON, GUS, Raportu końcowego badania „Analiza potencjalnych sektorów kreatywnych Mazowsza - wskazanie 5 najważniejszych sektorów/branż w aspekcie budowania powiązań klastrowych”.

⁴¹ Definicja sektora kreatywnego wywodzi się z definicji sformułowanej w latach 90. XX w. przez brytyjskie Ministerstwo Kultury, Olimpiady, Mediów i Sportu i obejmuje działania, które biorą się z indywidualnej kreatywności i talentu i mają zarazem potencjał tworzenia bogactwa oraz miejsc pracy. Do przemysłów (branż) kreatywnych zaliczane są: reklama, film i wideo, architektura, muzyka, rzemiosło artystyczne, sztuki sceniczne, działalność wydawnicza, oprogramowanie komputerowe, radio i telewizja, wzornictwo, projektowanie mody, literatura i sztuki wizualne.

W Polsce Centralnej znajduje się 28,8% krajowych zasobów obiektów działalności wystawienniczej (w woj. mazowieckim 16,3%, w woj. łódzkim 12,5%). Makroregion dysponuje także większą niż przeciętnie w Polsce liczbą miejsc na widowni w teatrach i instytucjach muzycznych na tysiąc mieszkańców (makroregion 2,9, Polska 2,0).

Ogółem w 2012 r. w makroregionie podmioty otoczenia sektora kreatywnego stanowiły 19,3% wszystkich tego rodzaju podmiotów w kraju (woj. mazowieckie 13,7% - 1. miejsce w kraju, woj. łódzkie 5,6% - 10. miejsce w kraju). Wiele z nich ma znaczenie krajowe i międzynarodowe⁴².

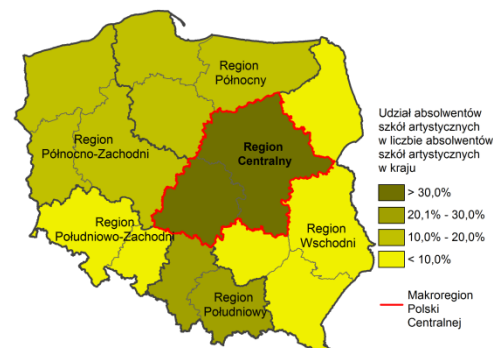
Makroregion na tle kraju wyróżnia bogata i różnorodna oferta imprez o znaczeniu krajowym i międzynarodowym, w tym o charakterze cyklicznym, związanych z sektorem kreatywnym (szczególnie z przemysłem filmowym, muzycznym, modą, grami komputerowymi, fotografią).

Podstawy przewag konkurencyjnych sektora tworzy także wysoki potencjał akademicki oparty na renomowanych wyższych szkołach artystycznych. W Polsce Centralnej znajduje się 43,5% ogółu wyższych szkół artystycznych w kraju (makroregion: 10 szkół, Polska: 23 szkoły). Liczebność i renoma szkół filmowych i teatralnych sprzyja działalności twórców związanych z przemysłem filmowym, w tym znanych na arenie międzynarodowej, a akademie sztuk pięknych kształcą projektantów tworzących silne i rozpoznawalne środowisko mody oraz nowoczesne wzornictwo.

Działaniom tym sprzyjają wieloletnie tradycje artystyczne makroregionu, w tym tradycje związane z przemysłem filmowym oraz modą, wzornictwem artystycznym i sztuką nowoczesną. Do kształtowania i rozwoju sektora kreatywnego przyczynia się w znaczny sposób silne zaplecze naukowo-badawcze makroregionu, działające na rzecz rozwoju nowoczesnych technologii.

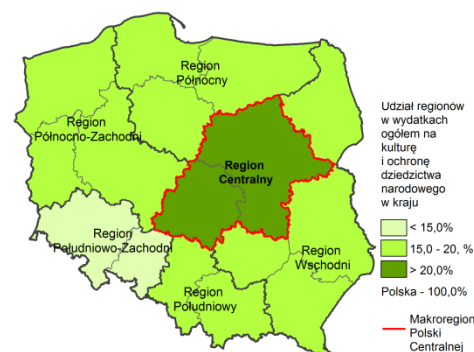
Szczególne znaczenie odgrywa Politechnika Łódzka (Wydział Technologii Materiałowych i Wzornictwa Tekstyliów) i Politechnika Warszawska oraz Instytut Włókiennictwa w Łodzi (Zakład Badawczy Inżynierii Materiałów Włókienniczych) i Instytut Wzornictwa Przemysłowego w Warszawie.

Mapa 16. Udział absolwentów szkół artystycznych w liczbie absolwentów szkół artystycznych ogółem w kraju wg regionów NTS 1 w 2012 r.

Źródło: Biuro Planowania Przestrzennego Województwa Łódzkiego w Łodzi na podstawie danych GUS.

Mapa 17. Udział wydatków na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego w regionach NTS 1 w krajowych wydatkach ogółem na kulturę i dziedzictwo narodowe w 2012 r.

Źródło: Biuro Planowania Przestrzennego Województwa Łódzkiego w Łodzi na podstawie Raportu GUS „Kultura w 2012 r.”

⁴² Podmioty otoczenia sektora kreatywnego – instytucje powołane do obsługi sektora kreatywnego, tj. handel sztuką i antykami, media, instytucje kultury, działalności związane z eksploatacją praw autorskich, szkoły wyższe. Źródło: „Analiza potencjalnych sektorów kreatywnych Mazowsza”, Warszawa, 2012 r.

Dodatkowy atut stanowią tradycje i specjalizacje makroregionu w branżach pokrewnych dla sektora kreatywnego m.in. w przemyśle odzieżowym i włókienniczym. W 2013 r. w makroregionie znajdowało się prawie 39% podmiotów produkujących odzież w kraju (woj. łódzkie 22,9% 1. miejsce w kraju, woj. mazowieckie 15,8% 2. miejsce) i ponad 33% produkujących tekstylia (woj. łódzkie 20,2% 1. miejsce w kraju, woj. mazowieckie 13,1% 3. miejsce). W Polsce Centralnej rozwijają się także: przemysł meblarski, ceramiki budowlanej, sektor teleinformatyczny (TIK) oraz turystyka kulturowa, dla których działalność podmiotów sektora kreatywnego odgrywa znaczącą rolę.

Mocną stroną makroregionu są liczne działające instytucje pozarządowe (stowarzyszenia, fundacje), w tym m.in. zajmujące się problemami wielokulturowości największych miast makroregionu: Warszawy i Łodzi.

Historyczne dziedzictwo, w tym poprzemysłowe oraz wielokulturowość Polski Centralnej (rozumiana jako dziedzictwo kulturowe narodów zamieszkujących Łódź, Warszawę i wiele mniejszych miast obecnego makroregionu Polski Centralnej w XIX i na początku XX wieku prowadzące do powstania mieszanek kulturowej o cechach pogranicza), są znaczącym źródłem potencjału twórczego sektora kreatywnego w makroregionie. Jednocześnie aktualna jakość przestrzeni publicznej w miastach, ze względu na długotrwałe zaniedbania, jest niska. Sytuacja ta może ulec zmianie w wyniku podejmowanych w ostatnich latach wysiłków ukierunkowanych m.in. na rewitalizację wielu miast makroregionu.

Korzystnym dla rozwoju makroregionu czynnikiem jest wzrost znaczenia sektora kreatywnego w gospodarce oraz politykach i programach UE, jak również wzrastający popyt wewnętrzny na produkty i usługi sektora kreatywnego spowodowany wzrostem zamożności mieszkańców największych miast. Wiąże się to ze zwiększeniem wydatków gospodarstw domowych i jednostek samorządu terytorialnego na kulturę, chociaż pewne niekorzystne skutki mogą ujawniać się w tym zakresie w związku ze zróżnicowanym potencjałem Warszawy i Łodzi. Temu niekorzystnemu zjawisku częściowo może przeciwdziałać poprawa dostępności transportowej makroregionu.

Może przełożyć się ona na lepszy dostęp do dóbr kultury i rozwój powiązań funkcjonalnych między warszawsko-łódzkim rdzeniem makroregionu, a obszarami oddalonymi, a tym samym wzmocnić powiązania funkcjonalne między różnymi ośrodkami wzrostu⁴³.

Słabością sektora kreatywnego makroregionu jest nadal niska rozpoznawalność podmiotów na rynkach międzynarodowych, w branżach innych niż filmowa. Niekorzystne jest również relatywnie słabe powiązanie sektora kreatywnego z innymi sektorami gospodarki oraz – mimo istniejących potencjałów – stosunkowo słabo rozwinięta klasa kreatywna. Rozwojowi Polski Centralnej nie sprzyja również słaba obecnie kondycja małych i średnich przedsiębiorstw działających w sektorze kreatywnym.

⁴³ Komornicki T. i in., „Wpływ budowy autostrad i dróg ekspresowych na rozwój społeczno-gospodarczy i terytorialny Polski”, 2013 r.

MEDYCYNĄ I FARMACJĄ

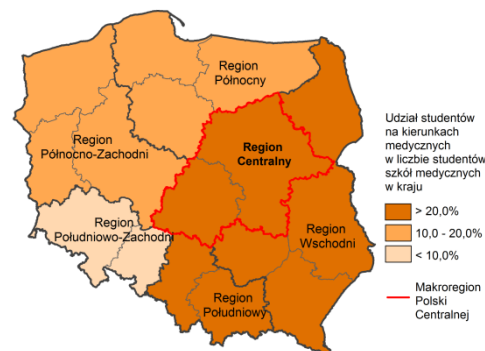
Potencjał sektora medyczo-farmaceutycznego makroregionu, stanowiący bazę do rozwoju jego innowacyjności i umożliwiający ekspansję na rynek europejski, tworzą m.in. zasoby akademickie w zakresie medycyny, farmacji i kosmetologii medycznych szkół wyższych oraz sześć niepublicznych wyższych szkół zawodowych.

Odsetek studentów kierunków medycznych szkół wyższych w Polsce Centralnej w 2012 r. wynosił 20,2% ogółu studentów kierunków medycznych w Polsce. Rozwój sektora medyczo-farmaceutycznego wspierany jest także przez wysoki potencjał badawczo-rozwojowy 46 instytutów naukowych i badawczo-naukowych w dziedzinie medycyny i farmacji, stanowiących 54% ogółu tego typu placówek badawczych w Polsce (woj. mazowieckie 30 instytutów, woj. łódzkie 16, Polska 85). Istotne znaczenie ma też zaplecze naukowo-badawcze wyższych uczelni technicznych rozwijających kierunki inżynierskie powiązane z medycyną (biomechanika, inżynieria biomedyczna, inżynieria wyrobów medycznych, inżynieria biomateriałowa). W makroregionie funkcjonuje również największe w Europie Środkowej Centrum Badań Przedklinicznych i Technologii w Warszawie, będące źródłem wielu innowacji.

Makroregion cechuje wysoki poziom specjalizacji branży medycznej. W 2012 r. w dziedzinie kardiologii 28,3% podmiotów wykonujących działalność leczniczą w kraju miało siedzibę w makroregionie (woj. mazowieckie 1. miejsce w kraju, woj. łódzkie 3. miejsce)⁴⁴. W zakresie onkologii klinicznej było to 26,6% podmiotów (woj. mazowieckie – 2. miejsce w kraju, woj. łódzkie – 4. miejsce), transplantologii 26,3% (woj. mazowieckie – 1. miejsce w kraju, woj. łódzkie – 5.), pediatrii – 27,1%, ginekologii i położnictwa – 24,8%, chirurgii plastycznej – 34,2% i medycyny pracy – 25,9%.

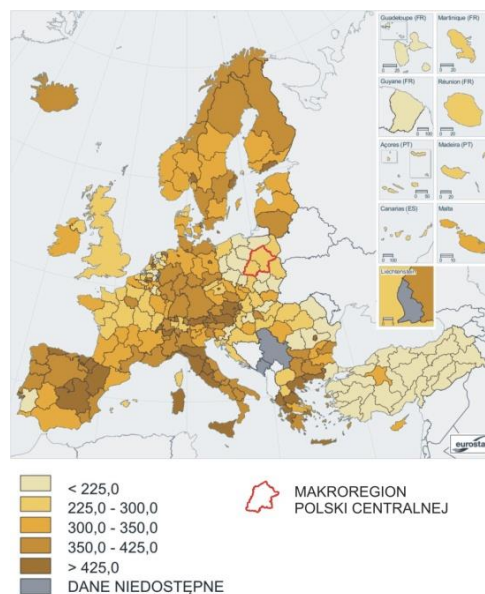
Makroregion dysponuje również dobrze przygotowanym zawodowo i licznym potencjałem kadrowym⁴⁵, który tworzą m.in. lekarze i lekarze dentyści (stanowiący 25,9% krajowej kadry), pielęgniarki i położne (22,2%), farmaceuci (23,2%). Potencjał Polski Centralnej predysponuje makroregion do bycia liderem w zakresie wykonywania świadczeń wysokospecjalistycznych⁴⁶.

Mapa 18. Udział studentów kierunków medycznych w liczbie studentów kierunków medycznych ogółem w kraju wg regionów NTS 1 w 2012 r.

Źródło: Biuro Planowania Przestrzennego Województwa Łódzkiego w Łodzi na podstawie danych GUS.

Mapa 19. Liczba lekarzy na 100 tys. mieszkańców w 2012 r.

Źródło: Eurostat.

⁴⁴ „Rejestr podmiotów wykonujących działalność leczniczą”, 2012 r.

⁴⁵ Dane obejmujące pracowników medycznych posiadających prawo wykonywania zawodu medycznego.

⁴⁶ W 2012 r. województwo mazowieckie zajmowało pod tym względem 1. miejsce w kraju, a łódzkie na miejscu 6. Pozycja makroregionu jest szczególnie silna

w zakresie przeszczepów wątroby, operacji wad serca i aorty piersiowej w krążeniu pozaustrojowym oraz wszczepieniach zastawek serca.

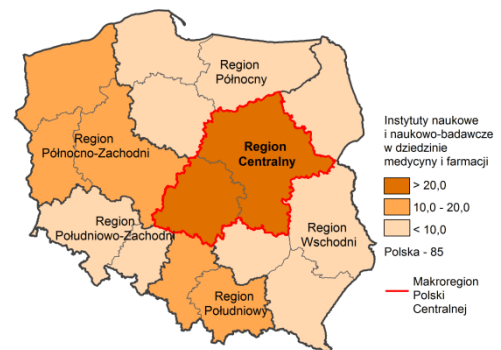
Polska Centralna skupia liczne kadry zatrudnione w branży farmaceutycznej. W 2011 r. w makroregionie pracowało 48,2% ogółu zatrudnionych w kraju, w tym 33,7% na terenie województwa mazowieckiego i 14,5% na terenie województwa łódzkiego.

Utrzymanie wysokiego poziomu kształcenia kadr dla szeroko rozumianego sektora medyczno-farmaceutycznego oraz systematyczne pogłębianie współpracy pomiędzy sferą nauki i biznesu w tym sektorze, tworzą korzystne warunki dla wprowadzania innowacji. W ostatnich latach postępuje proces umiędzynarodowienia produkcji leków. Dynamicznie rośnie także eksport przyrządów i urządzeń lekarskich, mebli lekarskich, soczewek i opravek do okularów, sprzętu rehabilitacyjnego oraz materiałów opatrunkowych.

Makroregion cechuje wysoka koncentracja podmiotów zajmujących się produkcją podstawowych substancji farmaceutycznych oraz leków i pozostałych wyrobów farmaceutycznych. W 2013 r. w Polsce Centralnej funkcjonowało 38,1% ogółu tego typu podmiotów w kraju (214 w województwie mazowieckim i 56 w łódzkim)⁴⁷. W makroregionie zlokalizowanych jest również 39,1% hurtowni farmaceutycznych w kraju. W 2012 r. na terenie makroregionu funkcjonowało 247 hurtowni (183 województwo mazowieckie, 64 łódzkie)⁴⁸. Wśród firm znajdują się zarówno duże podmioty o wielomilionowych obrotach i potencjale eksportowym, inwestujące w B+R, jak również jednostki reprezentujące sektor MŚP. W makroregionie zlokalizowane są także duże centra dystrybucji farmaceutyków.

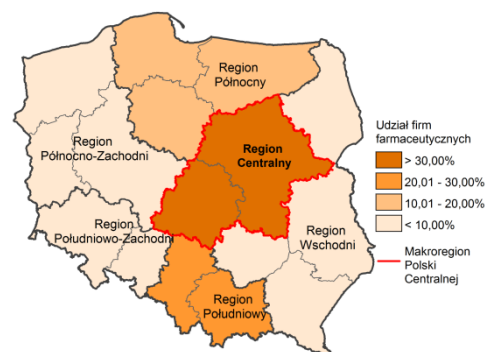
Potencjał przemysłu farmaceutycznego w Polsce Centralnej stwarza możliwości rozwoju produkcji i wytwarzania leków generycznych na światowym poziomie. Czynnikiem sprzyjającym rozwojowi tej branży jest m.in. wygaśnięcie patentów dla ponad 100 leków w latach 2012-2014 oraz rozwój międzynarodowych rynków o relatywnie niskim dochodzie na mieszkańca. Szansą na dalszy rozwój sektora farmacji jest także specyfika oraz chłonność polskiego rynku farmaceutycznego, w którym większość produkcji sprzedanej leków to leki generyczne, a krajowa produkcja zaspokaja ok. 60% potrzeb na lekarstwa⁴⁹.

Mapa 20. Liczba instytutów naukowych i badawczo-naukowych wg regionów NTS 1 w 2012 r.

Źródło: Biuro Planowania Przestrzennego Województwa Łódzkiego w Łodzi na podstawie portalu internetowego „Medycyna Praktyczna”.

Mapa 21. Udział firm farmaceutycznych w podmiotach REGION ogółem wg regionów NTS 1 w 2012 r.

Źródło: Biuro Planowania Przestrzennego Województwa Łódzkiego w Łodzi na podstawie danych GUS.

⁴⁷ „Rynek farmaceutyczny i biotechnologiczny w Polsce”, PAIiZ; www.paiz.gov.pl/files/?id_plik=19607 [czerwiec 2015].

⁴⁸ Dane wg Urzędowego Rejestru Hurtowni Farmaceutycznych.

⁴⁹ „Rynek farmaceutyczny...”, PAIiZ, *ibidem*.

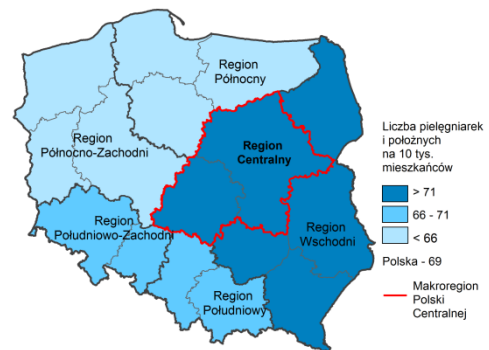
Makroregion cechuje ponadto dobrze rozwinięta branża produkcji sprzętu medycznego i aparatury pomiarowej oraz pokrewna branża produktów optycznych. Wśród najważniejszych produktów eksportowych polskich producentów sprzętu medycznego można wymienić: aparaturę bioelektroniczną, wyposażenie sal operacyjnych, sprzęt rehabilitacyjny, meble przeznaczone dla placówek medycznych, narzędzia chirurgiczne oraz urządzenia wykorzystujące technologie obrazowania medycznego.

Sektor ten jest bardzo konkurencyjny. Największymi odbiorcami polskich instrumentów medycznych są Niemcy (42% wartości eksportu polskich instrumentów medycznych), Francja (10%), USA (8%), Wielka Brytania (6%)⁵⁰. Przedsiębiorstwa sektora medycznego w Polsce Centralnej cechuje wysoki poziom innowacyjności. Spośród stu najbardziej innowacyjnych przedsiębiorstw sektora medycznego w Polsce, 44 firmy zlokalizowane są w makroregionie (województwo mazowieckie - 31, łódzkie - 13). W działających w makroregionie klastrach dynamicznie rozwija się współpraca firm sektora medyczno-farmaceutycznego.

Możliwości do rozwoju sektora medyczno-farmaceutycznego w makroregionie tworzą również zasoby wód geotermalnych, mające duże znaczenie w lecznictwie uzdrowiskowym. Dzięki wodom leczniczym status uzdrowiska mają miejscowości Uniejów, Skierniewice-Maków i Konstancin-Jeziorna. Możliwość rozwoju funkcji uzdrowiskowo-leczniczych posiadają także Poddębice, Gostynin, Magnuszew i Otwock.

Potencjał sektora medyczno-farmaceutycznego w Polsce Centralnej sprzyja rozwojowi rynku turystyki medycznej. Szacunki branżowe określają wartość polskiego rynku turystyki medycznej na ok. 800 mln złotych, a jego wzrost na 15% rocznie⁵¹. Według raportu OECD z 2011 r., ceny usług medycznych będących przedmiotem turystyki medycznej w Polsce są zbliżone do węgierskich i konkurencyjne względem Indii czy Tajlandii, wymienianych jako cele turystyki medycznej⁵².

Mapa 22. Liczba pielęgniarek i położnych na 10 tys. mieszkańców wg regionów NTS 1 w 2012 r.

Źródło: Biuro Planowania Przestrzennego Województwa Łódzkiego w Łodzi na podstawie danych GUS.

Mapa 23. Uwarunkowania rozwoju lecznictwa uzdrowiskowego w Polsce Centralnej w 2013 r.

Źródło: Biuro Planowania Przestrzennego Województwa Łódzkiego w Łodzi.

⁵⁰ „Branża produkcji sprzętu medycznego w Polsce”, PolskaMedical na zamówienie Ministerstwa Gospodarki, 2010.

⁵¹ <http://biznes.pl/magazyny/medycyna/turystyka-medyczna-biznesem-dla-polski/m60kc> [czerwiec 2015 r.].

⁵² OECD “Medical Tourism: Treatments, Markets and Health System Implications: A scoping review”, 2011.

ROLNICTWO I PRZETWÓRSTWO ROLNO-SPOŻYWCZE

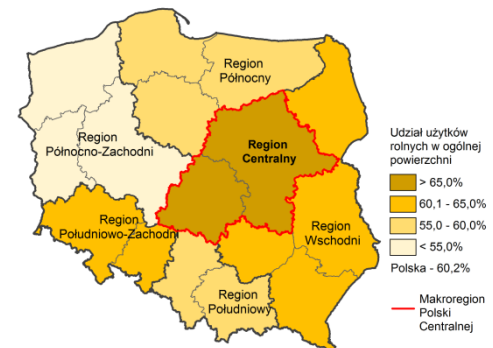
Obszar Polski Centralnej charakteryzuje się dużymi zasobami ziemi użytkowanej rolniczo. Z lesistością wynoszącą 22,3% powierzchni ogółem, makroregion należy do najmniej zalesionych obszarów w kraju (województwo mazowieckie 22,9%, łódzkie 21,2%, Polska 29,3%). Użytki rolne zajmują 69,3% powierzchni makroregionu (województwo łódzkie 71% – 1. miejsce w kraju, mazowieckie 68,4% – 3. miejsce)⁵³. Potencjał rolniczy Polski Centralnej mierzony syntetycznym wskaźnikiem rolniczej przestrzeni produkcyjnej jest niższy od średniej krajowej (66,6 pkt) zarówno w województwie mazowieckim (59,9 pkt), jak i w województwie łódzkim (61,9 pkt)⁵⁴.

Dla rozwoju rolnictwa najbardziej korzystnymi warunkami charakteryzuje się północna i północno-zachodnia część woj. łódzkiego oraz środkowo-zachodnia i wschodnia część nadbużańskiego obszaru Mazowsza. Średnia powierzchnia użytków rolnych w gospodarstwach rolnych ogółem w makroregionie w 2010 r. wynosiła 8,1 ha i była niższa niż średnia w Polsce stanowiąca 9,8 ha (województwo łódzkie – 7,5 ha, mazowieckie – 8,5 ha). Według danych Eurostatu średnia powierzchnia użytków rolnych w dobrej kulturze rolnej w gospodarstwach rolnych w 2010 r. wynosiła w Polsce 9,6 ha, w regionie 8,0 ha, na Węgrzech 8,1 ha, a w Czechach 152,4 ha.

Potencjał rozwojowy rolnictwa w makroregionie tworzą wyróżniające się w skali kraju regiony produkcji sadowniczej, warzywniczej i mleczarskiej. Sady w gospodarstwach rolnych stanowiły w 2013 r. 40,8% powierzchni sadów w Polsce (województwo mazowieckie – 30,3%, łódzkie – 10,5%).

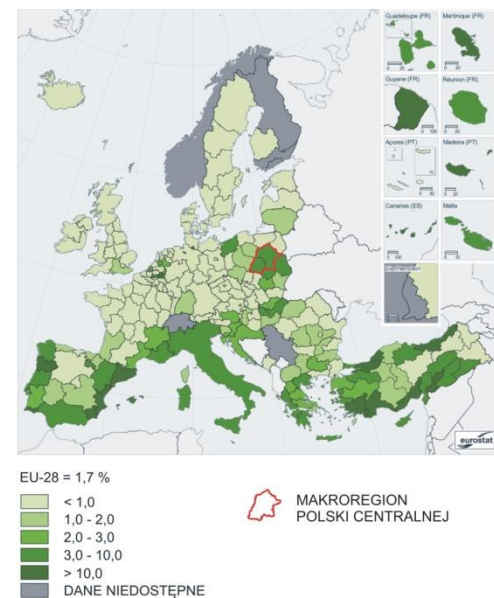
Pod względem obsady bydła na sto hektarów użytków rolnych (47,6 sztuk) makroregion także zajmuje pozycję lidera w skali kraju (województwo mazowieckie – 49,0 sztuk, łódzkie – 44,6 sztuk). Obsada trzody chlewnej na sto hektarów użytków rolnych wyniosła w 2012 r. nieco poniżej średniej krajowej (74,4), tj. 63,6 sztuk (województwo łódzkie – 100,7 sztuk, mazowieckie – 45,3 sztuk).

Mapa 24. Udział użytków rolnych w powierzchni ogółem wg regionów NTS 1 w 2012 r.

Źródło: Biuro Planowania Przestrzennego Województwa Łódzkiego w Łodzi na podstawie danych GUGiK.

Mapa 25. Udział powierzchni plantacji drzew i krzewów owocowych oraz plantacji jagodowych w powierzchni ogólnej użytków rolnych w 2012 r.

Źródło: Eurostat.

⁵³ Główny Urząd Geodezji i Kartografii.

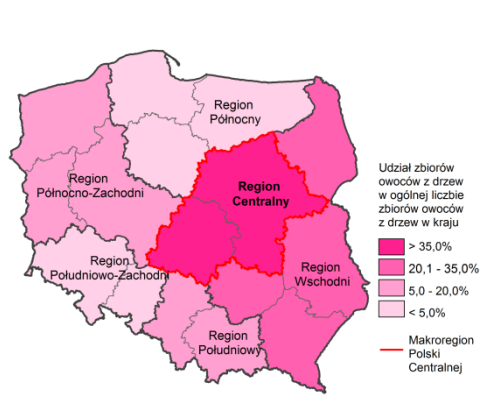
⁵⁴ Niekorzystnym zjawiskiem jest wysoki stopień zakwaszenia gleb. Udział gleb kwaśnych i bardzo kwaśnych w województwie mazowieckim wynosił 57%, w województwie łódzkim 62% i znacznie przekraczał średnią krajową wynoszącą 44%. Źródło: „Rolnictwo i gospodarka żywnościowa w Polsce”, Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi, 2014 r.

Makroregion charakteryzuje stosunkowo wydajne rolnictwo, mimo niezbyt korzystnej jakości rolniczej przestrzeni produkcyjnej⁵⁵. Pod względem towarowej produkcji rolniczej, z dominującą rolą towarowej produkcji zwierzęcej (23,7% produkcji w kraju) oraz produkcji owoców z drzew (53,9% produkcji krajowej), makroregion zajmuje 1. miejsce w kraju. Natomiast produkcja owoców jagodowych na poziomie 19,8% produkcji krajowej plasuje makroregion na 2. miejscu w Polsce. W zakresie produkcji mleka w litrach na hektar użytków rolnych makroregion zajmuje 1. miejsce w kraju (1202 l, Polska 822 l), przy czym województwo mazowieckie 2. miejsce w kraju – 1323 l, a łódzkie 3. miejsce – 956 l)⁵⁶.

Polska Centralna wyróżnia się dużą liczbą podmiotów gospodarczych, wpisanych do rejestru REGON i prowadzących działalność związaną z produkcją artykułów spożywczych, napojów i wyrobów tytoniowych. W 2013 r. w makroregionie zarejestrowanych było 23,7% wszystkich tego typu podmiotów w kraju. Zakłady branży mleczarskiej, tłuszczowej, cukierniczej, owocowo-warzywnej, zajmujące się ponadto produkcją żywności prozdrowotnej, zlokalizowane są m.in. w Warszawie, Radomiu, Mławie, Ostrołęce, Łowiczu, Łodzi i Brójcach (k. Łodzi). W 2013 r. udział nowo zarejestrowanych podmiotów sektora rolno-spożywczego wśród ogółu podmiotów tego typu w Polsce Centralnej był wyższy niż w kraju (makroregion – 0,57, Polska – 0,52). W 2012 r. funkcjonowało 8 podmiotów tego rodzaju na tysiąc podmiotów ogółem (województwo łódzkie – 10,8, mazowieckie – 7,1). Spośród 2 tysięcy największych przedsiębiorstw rolno-spożywczych w kraju, 51 zlokalizowanych było na terenie Polski Centralnej.

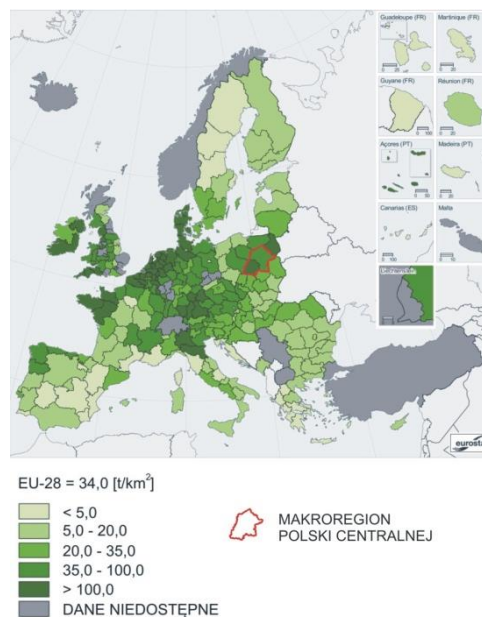
W makroregionie postępuje proces integracji producentów rolnych. W 2012 r. w Polsce Centralnej funkcjonowało 101 grup producentów rolnych (w województwie mazowieckim – 64, w łódzkim – 37) oraz 120 grup i organizacji producentów owoców i warzyw (województwo mazowieckie – 100, łódzkie – 20). W obydwu regionach działały zorganizowane rynki zbytu płodów rolnych wyposażone w bardzo dobrze funkcjonującą infrastrukturę handlową. Ponadto makroregion dysponował bogatą ofertą targową i wystawienniczą z dziedziny rolnictwa, ogrodnictwa i przetwórstwa rolno-spożywczego.

Mapa 26. Produkcja owoców z drzew wg regionów NTS 1 w 2012 r.

Źródło: Biuro Planowania Przestrzennego Województwa Łódzkiego na podstawie Rocznika Statystycznego Rolnictwa, GUS 2013.

Mapa 27. Produkcja mleka w tonach na 1 km² użytków rolnych w 2012 r.

Źródło: Eurostat.

⁵⁵ Jakość rolniczej przestrzeni produkcyjnej rozumiana jako wynikowa wskaźnika waloryzacji wynika z zapisów zawartych w opracowaniu „Rolnictwo i gospodarka żywnościowa w Polsce”, Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi, 2014 r.

⁵⁶ GUS BDL.

W 2012 r. w makroregionie funkcjonowała duża liczba podmiotów otoczenia sektora rolno-spożywczego związanych m.in. z produkcją opakowań dla żywności, produkcją maszyn i urządzeń rolniczych oraz urządzeń do przetwórstwa rolno-spożywczego. Uznane na rynku krajowym mają m.in. firmy związane z produkcją opakowań zlokalizowane w Warszawie, Radomsku, Kleszczowie, Skierniewicach i Łodzi. Wśród producentów maszyn i urządzeń rolniczych ważne miejsce zajmują przedsiębiorstwa usytuowane m.in. w Skierniewicach, Rawie Mazowieckiej, Kutnie, Makowie, Głuchowie, Sieradzu i Łęczycy.

Potencjał rozwojowy przetwórstwa rolno-spożywczego w makroregionie jest wzmacniany przez potencjał akademicki oraz najsilniejsze w kraju zaplecze naukowo-badawcze wyższych uczelni, tworzących innowacyjne projekty m.in. na potrzeby produkcji bezpiecznej żywności, w tym żywności prozdrowotnej oraz mechatroniki. Projekty w zakresie biotechnologii i technologii rolno-spożywczej realizowane są m.in. przez SGGW, Instytut Biotechnologii Przemysłu Rolno-Spożywczego w Warszawie, Instytut Ogrodnictwa w Skierniewicach, Instytut Biologii Medycznej i Mikrobiologii PAN w Łodzi i Instytut Biopolimerów i Włókien Chemicznych w Łodzi. Pracownicy naukowci zatrudnieni w makroregionie w sektorze szkolnictwa wyższego związanego z przetwórstwem rolno-spożywczym stanowili w 2013 r. ponad 25,6% ogółu pracowników naukowych zatrudnionych w tym sektorze w całym kraju. Rozwój współpracy z UE wzmacnia działalność Centrum Doskonałości w Dziedzinie Sadownictwa Zrównoważonego „PomoCentre” utworzonego przy Instytucie Sadownictwa w Skierniewicach.

Na terenie makroregionu zlokalizowane były również podmioty otoczenia biznesu podejmujące tematykę rolno-spożywczą i koncentrujące się m.in. na wspieraniu transferu wiedzy i technologii, wspieraniu zrównoważonego rozwoju obszarów wiejskich, w tym przedsiębiorczości i tworzenia pozarolniczych miejsc pracy.

TRANSPORT I LOGISTYKA

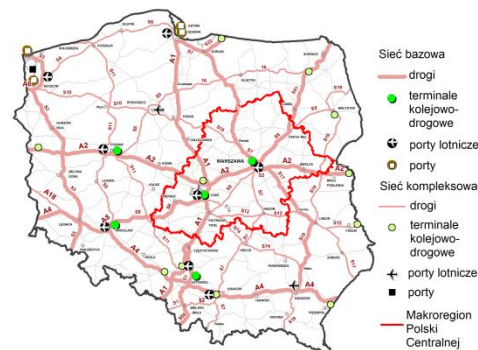
Położenie makroregionu w centralnej części Polski, na przecięciu dwóch z dziewięciu Transeuropejskich Korytarzy Sieci Bazowej (TEN-T), Bałtyk – Adriatyk i Morze Północne – Bałtyk i wynikająca stąd dobra dostępność transportowa makroregionu, stwarza ogromne szanse rozwojowe dla transportu i gospodarki.

Potencjał sektora transportowego opiera się na strategicznych (istniejących i projektowanych) szlakach drogowych szybkiego ruchu (A1, S2, S7, S10, S14, S17, S19 i S74 i łączących bezpośrednio regiony łódzki i mazowiecki A2, S8, S12) oraz kolejowych (CE-65, C-65/1, C65/2, C28 i E-75/CE-75 i łączących regiony łódzki i mazowiecki E-20/CE-20, CE-20, E-65/CE-65), a także szlakach sieci uzupełniającej o znaczeniu krajowym i regionalnym.

W ostatnich latach nastąpiła poprawa warunków podróżowania oraz znaczne zwiększenie drogowej dostępności wewnętrznej, jak i zewnętrznej makroregionu poprzez realizację drogowych połączeń szybkiego ruchu z Poznaniem i Berlinem (A-2), Trójmiastem (A1) oraz z Wrocławiem i Białymstokiem i granicą litewską (S8). W 2012 r. gęstość istniejących dróg ekspresowych i autostrad w makroregionie wynosiła 0,91 km/100 km² i była wyższa od średniej w kraju (0,77 km/100 km²), a niższa od średniej dla Czech (0,95) i Węgier (1,63).

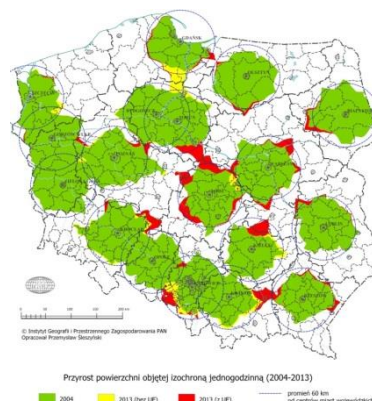
Jakość infrastruktury drogowej przekłada się bezpośrednio na wzmocnienie połączeń funkcjonalnych pomiędzy głównymi ośrodkami wzrostu w makroregionie. Jednym z istotnych efektów zmian, które nastąpiły w ostatnich latach w Polsce Centralnej, jest przestrzenne poszerzenie głównych rynków pracy, tj. obszaru, z którego można dojechać do pracy w ciągu godziny⁵⁷. Poprawa w tym zakresie w największym stopniu dotyczy Łodzi, która zwiększyła swoje oddziaływanie między innymi w kierunku południowo-zachodnim. Istotne dla powiązań funkcjonalnych wewnątrz makroregionu jest też stopniowe przestrzenne przybliżanie się rynku pracy Radomia do Warszawy oraz poszerzenie się oddziaływania stolicy w kierunku północno-wschodnim. Z centralną częścią makroregionu nadal w dużo niższym stopniu powiązany jest obszar funkcjonalny Płocka i północno-wschodnie Mazowsze.

Mapa 28. Układ drogowy w Sieci TEN-T

Źródło: Biuro Planowania Przestrzennego Województwa Łódzkiego w Łodzi na podstawie Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady UE nr 1316/2013.

Mapa 29. Przestrzenne zwiększenie zasięgu rynku pracy miast wojewódzkich (zasięg izochrony 60 min)

Źródło: Komornicki T. i in., „Wpływ budowy autostrad i dróg ekspresowych na rozwój społeczno-gospodarczy i terytorialny Polski”.

⁵⁷ 60 minutowa izochrona jest umownym parametrem wyznaczającym przestrzenny zasięg rynku pracy - zob. Komornicki T. i in., „Wpływ budowy autostrad i dróg ekspresowych na rozwój społeczno-gospodarczy i terytorialny Polski”, Warszawa, 2013 r.

Polska Centralna jest obszarem charakteryzującym się znacznym i wzrastającym w ostatnich latach natężeniem ruchu samochodowego. Duże znaczenie dla codziennej mobilności zawodowej mieszkańców makroregionu ma transport samochodowy – zarówno prywatny (samochody osobowe), jak i zorganizowany (busey i autobusy). W latach 2004-2013 wzrósł także znacząco ruch samochodów ciężarowych⁵⁸. Negatywnym skutkiem tego zjawiska są wysokie wskaźniki obciążenia środowiska.

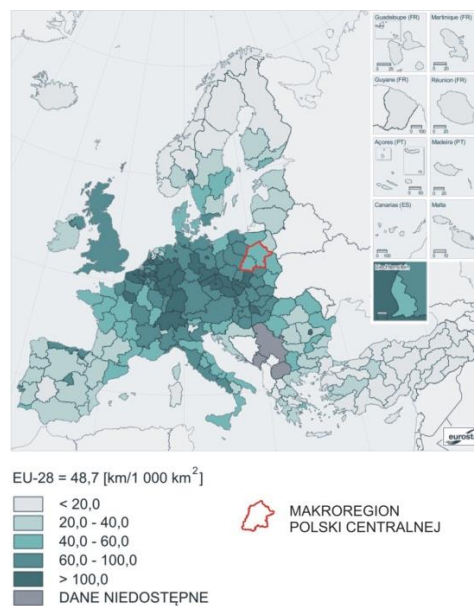
Na przestrzeni lat 2004-2013 obserwuje się w makroregionie (jak i w skali całego kraju) systematyczny spadek liczby wypadków drogowych, a co za tym idzie zmniejsza się również liczba ofiar śmiertelnych i rannych. W stosunku do roku 2004 liczba wypadków w Polsce Centralnej zmniejszyła się o blisko 25%, zaś liczba ofiar śmiertelnych zmalała o 41%. Mimo poprawy, makroregion jest na 1. miejscu w kraju (w odniesieniu do innych makroregionów) zarówno pod względem liczby wypadków, jak również ofiar śmiertelnych oraz liczby rannych. W 2013 r. w Polsce Centralnej odnotowano 8409 wypadków (23,5% wypadków ogółem w Polsce), w wyniku których śmierć poniosło 825 osób (24,6% ogółu ofiar śmiertelnych w kraju).

W 2012 r. makroregion charakteryzował się gęstością linii kolejowych wynoszącą 5,1 km/100 km², niższą od średniej krajowej (6,4 km/100 km²), o 27% niższą niż na Węgrzech (8,8 km/100 km²) i niemal dwukrotnie niższą niż w Czechach (12,1 km/100 km²).

Pomimo rozpoczętego procesu modernizacji linii kolejowych, ten rodzaj infrastruktury jest wyraźnie słabiej rozwinięty, co osłabia wewnętrzną i zewnętrzną dostępność makroregionu oraz jego konkurencyjność. Dodatkowo zewnętrznym czynnikiem niesprzyjającym konkurencyjności transportu kolejowego, są rosnące koszty użytkowania infrastruktury.

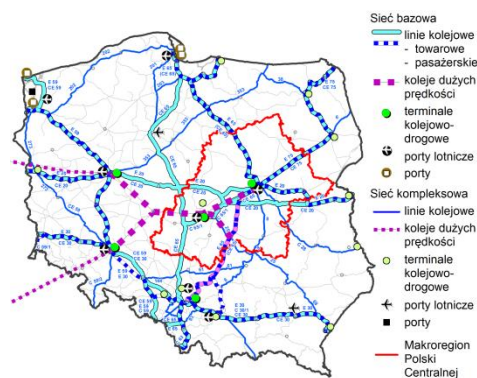
Problemem w szczególności dotyczącym Łódź oraz ośrodki regionalne jest również brak wysokiej jakości kolejowych połączeń pasażerskich, w tym w relacjach ponadregionalnych.

Mapa 30. Gęstość sieci kolejowej w 2012 r.

Źródło: Eurostat.

Mapa 31. Układ kolejowy w Sieci TEN-T

Źródło: Biuro Planowania Przestrzennego Województwa Łódzkiego na podstawie Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady UE nr 1316/2013.

⁵⁸ Zob. Komornicki T. i in., „Wpływ budowy autostrad i dróg ekspresowych na rozwój społeczno-gospodarczy i terytorialny Polski”, 2013 r.

Do poprawy sytuacji mogą doprowadzić trwające obecnie i planowane prace modernizacyjne, w szczególności związane z budową węzła multimodalnego przy dworcu Łódź Fabryczna i przebudowie Warszawskiego Węzła Kolejowego⁵⁹ oraz na głównych szlakach kolejowych przebiegających przez makroregion. Ich zakończenie powinno wzmocnić korzystne efekty wynikające z rozwoju kolei pasażerskich na obszarach metropolitalnych Warszawy i Łodzi. Wyzwaniem pozostaje jednak integracja różnych rodzajów transportu pasażerskiego. Jej brak jest czynnikiem osłabiającym potencjał wzrostu makroregionu.

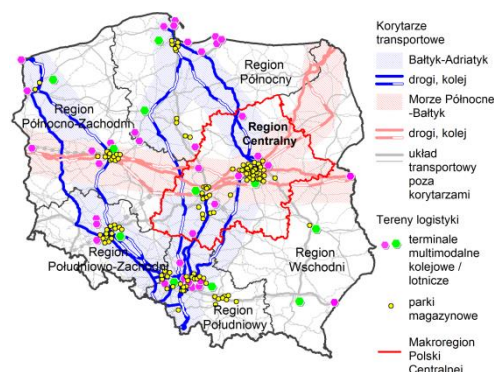
Największym w kraju portem lotniczym i jedynym obsługującym rejsowe loty międzykontynentalne jest Lotnisko Chopina w Warszawie, którego ofertę na krótszych dystansach uzupełniają Port Lotniczy Warszawa-Modlin oraz Port Lotniczy Łódź im. Władysława Reymonta. Wymienione lotniska łącznie obsłużyły w 2013 r. ok. 45% pasażerów w kraju (11,4 mln osób)⁶⁰. Przy prognozowanym rosnącym zapotrzebowaniu na przewozy lotnicze, w długoterminowej perspektywie problemem będzie jednak wyczerpująca się przepustowość Lotniska Chopina w Warszawie⁶¹.

Makroregion jest dynamicznie rozwijającym się ośrodkiem logistycznym. W 2013 r. wielkość przewozów nadanych i przyjętych ładunków wykonywanych transportem samochodowym wynosiła 456 mln ton (ponad 19% przewozów w kraju) i w latach 2004–2013 wzrosła o blisko 55% (205 mln ton)⁶². W Polsce Centralnej funkcjonuje siedem kolejowych terminali intermodalnych (Kutno, Łódź Olechów, Mława, Pruszków, Radomsko, Warszawa Cargoped, Warszawa Główna Towarowa) oraz dwa terminale lotnicze Cargo (Warszawa Lotnisko Chopina i Łódź Lotnisko im. Władysława Reymonta). Istotnym potencjałem dysponują również powstający port multimodalny Zduńska Wola-Karsznice oraz rozwijające się parki magazynowe (zlokalizowane głównie w okolicach Warszawy, Łodzi, Mszczonowa, w Strykowie oraz Piotrkowie Trybunalskim) o łącznej powierzchni ok. 3,9 mln m², co stanowiło w 2014 roku blisko 46% powierzchni magazynowej w Polsce⁶³.

Pomimo sukcesywnego rozwoju kolejowych połączeń multimodalnych i towarowych wzmacniających szczególnie międzynarodowe powiązania Łodzi (m.in. z Azją: Łódź – Chengdu oraz Warszawa – Suzhou), problemem pozostaje niski poziom integracji różnych gałęzi transportu towarowego i niewystarczające wykorzystanie inteligentnych systemów zarządzania, co wpływa na niski poziom efektywnego wykorzystania infrastruktury oraz obniża jakość powstających centrów logistycznych.

W makroregionie funkcjonują znaczące firmy produkcyjne związane z transportem. Mocną stroną jest również lokalizacja transportowych jednostek badawczo-naukowych oraz istniejące kierunki kształcenia z zakresu transportu i logistyki na uczelniach w Polsce Centralnej.

Mapa 32. Logistyka na tle Korytarzy Transportowych Bazowej Sieci TEN-T

Źródło: Biuro Planowania Przestrzennego Województwa Łódzkiego w Łodzi na podstawie Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady UE nr 1316/2013.

⁵⁹ Projekty obejmujące prace na linii średnicowej w Warszawie na odcinku Warszawa Wschodnia – Warszawa Zachodnia (w tym m.in. odbudowa stacji Warszawa Główna Osobowa), prace na linii obwodowej w Warszawie (odc. Warszawa Gołębki/Warszawa Zachodnia – Warszawa Gdańska), prace na linii kolejowej Warszawa Włochy – Grodzisk Mazowiecki (linia nr 447).

⁶⁰ GUS BDL, dane dotyczą ruchu pasażerów razem z tranzytem.

⁶¹ Zob. „Raport o oddziaływaniu na środowisko przedsięwzięcia pn. „Port Lotniczy Warszawa – budowa/rozbudowa/przebudowa (modernizacja) infrastruktury lotniskowej”, CDM Sp. z o.o., 2011 r.

⁶² GUS, „Transport – wyniki działalności w 2013 r.”.

⁶³ Obliczenia własne na podstawie raportu Jones Lang LaSalle On Point, „Rynek nieruchomości magazynowych w 2014 r.”, 2015 r.

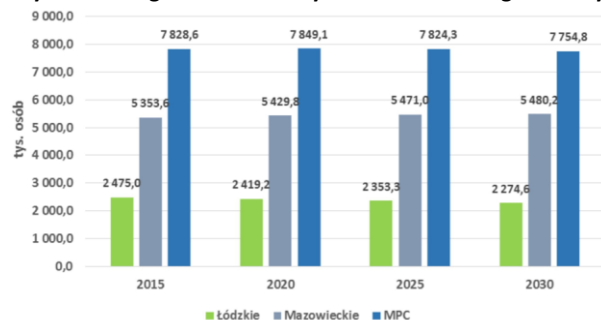
3.3 TRENDY ROZWOJOWE

Dla rozwoju Polski Centralnej w perspektywie średnio- i długoterminowej kluczowe będą przede wszystkim zmiany w strukturze demograficznej oraz na rynku pracy. Tempo rozwoju makroregionu będzie uzależnione również od zmian struktury produkcji w kierunku wzrostu udziału przemysłów wysokiej techniki oraz usług wiedzochłonnych, zwłaszcza biznesowych⁶⁴.

W makroregionie Polski Centralnej przewiduje się utrzymanie wyższego wzrostu PKB ogółem niż średnio w kraju, co wynika z dotychczasowych trendów rozwoju woj. mazowieckiego oraz wysokiej dynamiki wzrostu obszarów metropolitalnych Warszawy i Łodzi. W 2012 r. PKB per capita (w zł) w województwie łódzkim stanowił 93,2% średniej krajowej, a w województwie mazowieckim 159,2%. Przewiduje się, że do 2020 r. Polska osiągnie 75-80% średniego unijnego poziomu PKB per capita (wyrażonego w standardzie siły nabywczej, PPS)⁶⁵. W tej perspektywie w województwie łódzkim zakłada się wzrost do 72% średniej unijnej, a w województwie mazowieckim wzrost do 126%.

Do 2030 roku liczba ludności Polski Centralnej nieznacznie się obniży, z 7 830 tys. osób w 2013 r. do ok. 7 755 tys. osób w 2030 r., przy czym do 2020 r. będzie miał miejsce przyrost ludności tego obszaru o 72,7 tys., natomiast w latach 2020-2030 przewidywany jest ubytek o 94,2 tys. osób. Zmniejszy się zaludnienie zarówno obszarów miejskich, jak i wiejskich, jednak depopulacja na wsi będzie przebiegać szybciej, co sprawi, że w 2030 r. wskaźnik urbanizacji wzrośnie szacunkowo do 64,9%.

Wykres 4. Prognozowane stany ludności makroregionu w tys. osób

Źródło: Mazowieckie Biuro Planowania Regionalnego w Warszawie na podstawie prognozy GUS.

Prognozuje się odmienne tendencje zmian ludności w woj. mazowieckim i woj. łódzkim do 2030 r. Liczba ludności woj. mazowieckiego wzrośnie do 5 480 tys. osób, natomiast liczba ludności woj. łódzkiego zmniejszy się do ok. 2 275 tys. osób. Prognozuje się, że w rezultacie udział makroregionu w ludności kraju obniży się z 32,1% w 2013 r. do 29,3% w 2030 r.

Na poziomie podregionów relatywnie największy spadek liczby ludności przewiduje się w podregionie miasta Łódź i podregionie skierniewickim. Przyrost zaludnienia będzie miał miejsce w podregionach: warszawskim zachodnim, warszawskim wschodnim oraz w Warszawie. Jedynie w tych trzech podregionach prognozuje się wzrost zaludnienia w stosunku do 2013 r.

Pogorszy się struktura demograficzna według ekonomicznych grup wieku. Wystąpi także zjawisko tzw. podwójnego starzenia się, tj. szybki wzrost udziału osób w wieku powyżej 75 lat w grupie wieku poprodukcyjnego.

Nasilenie procesu starzenia się populacji wywoła negatywne skutki ekonomiczne, np. niższe wpływy podatkowe, spadek dochodów, większe koszty związane z opieką nad osobami starszymi i pomocą społeczną oraz wpłynie na strukturę popytu, w tym wzrost zapotrzebowania na usługi medyczno-opiekuńcze.

Przewidywany spadek liczby osób młodych do 17. roku życia wpłynie istotnie na system edukacji. Nastąpi spadek liczby uczniów na wszystkich poziomach kształcenia. Zwiększy się konkurencja

⁶⁴ Karpiński, A., „Nowe trendy w polityce przemysłowej Unii Europejskiej”, w: „MAZOWSZE Studia Regionalne”, nr 13, 2013 r.

⁶⁵ Indeks PKB per capita wyrażony w standardzie siły nabywczej (PPS - „Purchasing Power Standard”) pokazuje wysokość PKB danego kraju w relacji do średniej unijnej, której wartość przyjęto za równą 100. Jest obliczany z uwzględnieniem różnic w poziomie cen w poszczególnych krajach. Wartości mniejsze lub większe niż 100 oznaczają odpowiednio niższy lub wyższy od średniej unijnej poziom PKB.

pomiędzy szkołami wyższymi, które oprócz rywalizacji z innymi uczelniami krajowymi, będą w coraz większym stopniu konkurować z uczelniami zagranicznymi. Jednak, zachodzące przeobrażenia na rynku pracy zwiększą równocześnie popyt na usługi edukacyjne umożliwiające podnoszenie kwalifikacji zawodowych i kształcenie przez całe życie.

W wyniku naturalnego zmniejszania się populacji osób starszych z najniższym poziomem wykształcenia oraz powszechności kończenia edukacji na poziomie co najmniej gimnazjalnym, wzrośnie ogólny poziom wykształcenia mieszkańców makroregionu. Jeśli procesom tym towarzyszyć będzie lepsze dopasowanie kwalifikacji do potrzeb lokalnych rynków pracy oraz korzystna sytuacja makroekonomiczna, można przewidywać znaczącą poprawę sytuacji na rynku pracy, spadek bezrobocia oraz przyspieszenie modernizacji rolnictwa.

Istotnym źródłem społeczno-ekonomicznego rozwoju makroregionu w perspektywie 2030 r. może być postęp techniczny oraz większa podaż zasobów pracy wynikająca z wydłużenia wieku emerytalnego (o 7 lat w przypadku kobiet), stopniowe ograniczanie poziomu bezrobocia, a także ograniczanie rozmiarów szarej strefy w gospodarce.

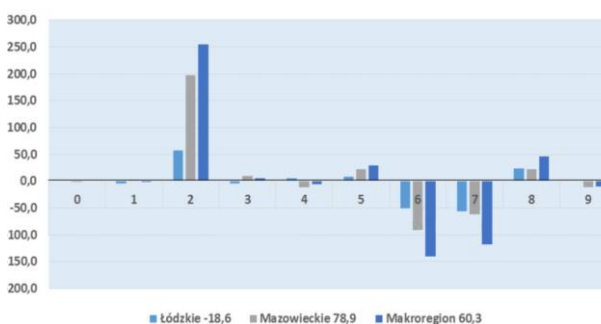
Niektóre dotychczasowe międzynarodowe przewagi konkurencyjne makroregionu, takie jak niskie koszty pracy, będą traciły na znaczeniu. Aby utrzymać się na rynku, przedsiębiorstwa będą musiały przeprowadzić procesy modernizacyjne i w większym stopniu wprowadzać innowacje.

W perspektywie do 2020 r. w Polsce Centralnej przewiduje się wzrost liczby pracujących z 3 634,7 tys. osób w roku 2012 do 3 695,0 tys. osób w roku 2020 (tj. o 60,3 tys.). Wzrost ten będzie wypadkową spadku liczby pracujących w woj. łódzkiej z 1 207,9 tys. osób w roku 2012 do 1 189,3 tys. osób (tj. o 18,6 tys.) w roku 2020 oraz wzrostu liczby pracujących w woj. mazowieckim z 2 426,8 tys. osób w roku 2012 do 2 505,7 tys. osób w roku 2020 (tj. o 78,9 tys.)⁶⁶.

W podziale na grupy zawodowe⁶⁷ stosunkowo wysoki wzrost liczby pracujących prognozuje się w grupie specjalistów (wzrost o 31,3%) oraz operatorów i monterów maszyn i urządzeń (13,4%). Nieznaczny wzrost liczby pracujących wystąpi w zawodach związanych z siłami zbrojnymi (o 6,1%) i wśród pracowników usług osobistych i sprzedawców (6,0%). Spadek liczby pracujących prognozowany jest w Polsce Centralnej w trzech wielkich grupach zawodowych: wśród rolników, ogrodników, leśników i rybaków (spadek o 37,3%), oraz robotników przemysłowych i rzemieślników (o 27,7%), jak również wśród pracowników przy pracach prostych (o 4,6%). W pozostałych grupach zawodowych przewiduje się stabilizację liczby pracujących (minimalny wzrost lub spadek w granicach 1,5%).

W sferze nauki, badań i rozwoju przewiduje się, że do 2020 r. największe znaczenie dla kształtowania gospodarki opartej na wiedzy będą miały nanotechnologia, biotechnologia, technologia informacyjna oraz kognitywistyka. Prognozuje się również, że na przestrzeni 30 lat pracownicy wiedzy będą grupą

Wykres 5. Prognozowana zmiana liczby pracujących w tzw. wielkich grupach zawodowych w latach 2012-2020

Wielkie grupy zawodowe:
0: siły zbrojne, 1: przedstawiciele władz publicznych, wyżsi urzędnicy i kierownicy, 2: specjaliści, 3: technicy i inny średni personel, 4: pracownicy biurowi, 5: pracownicy usług osobistych i sprzedawcy, 6: rolnicy, ogrodnicy, leśnicy i rybacy, 7: robotnicy przemysłowi i rzemieślnicy, 8: operatorzy i monterzy maszyn i urządzeń, 9: pracownicy przy pracach prostych.

Źródło: Mazowieckie Biuro Planowania Regionalnego w Warszawie na podstawie prognozy Instytutu Pracy i Spraw Socjalnych.

⁶⁶ Dańska-Borsiak, B., Laskowska, I., Olejnik, A., „Prognoza liczby pracujących według grup zawodów i województw”, w: „Prognozy zatrudnienia w Polsce do 2020 r. Syntetyczne wyniki i wnioski. Raport IX” (red. E. Kwiatkowski, B. Suchecki), Instytut Pracy i Spraw Socjalnych, 2014 r.

⁶⁷ Tzw. „wielkie grupy zawodowe”-z godnie z rozporządzeniem Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 7 sierpnia 2014 r. w sprawie klasyfikacji zawodów i specjalności na potrzeby rynku pracy oraz zakresu jej stosowania (Dz.U. poz. 1145).

dominującą na krajowym rynku pracy (3,5 do 4,5 mln osób). Pochodną zwiększenia innowacyjności i sektora B+R będzie wzrost eksportu produktów wysokiej techniki.

Zakłada się dalszy rozwój sektora kreatywnego. Jego ożywienie funkcjonalne i gospodarcze nastąpi między innymi na skutek podejmowania kompleksowych działań rewitalizacyjnych. Efektem tych działań będzie powstanie atrakcyjnych przestrzeni przyciągających wysokiej jakości kapitał ludzki, cechujący się indywidualną kreatywnością. Dzięki temu rozwijać się będą przedsiębiorstwa działające w sektorze kultury i w branżach sektora kreatywnego aktywne w ponadlokalnej i ponadregionalnej przestrzeni. Rozwojowi sektora kreatywnego sprzyjać będzie ponadto poprawiająca się dostępność transportowa makroregionu oraz rosnąca liczba absolwentów uczelni artystycznych.

Przewidywany jest też wzrost znaczenia medycyny i farmacji. Obowiązująca od października 2013 r. dyrektywa transgraniczna UE otwiera nowe możliwości pozyskania zagranicznych pacjentów dla makroregionu, a dodatkowe szanse w Polsce Centralnej tworzą dobra dostępność transportowa, profesjonalna i ceniona kadra medyczna, przyjazne kliniki oraz atrakcyjna oferta cenowa.

Oczekiwany jest dalszy rozwój rolnictwa i przetwórstwa rolno-spożywczego bazujący przede wszystkim na wzroście zainteresowania produktami o wysokich właściwościach prozdrowotnych, a nawet leczniczych, tj. żywnością prozdrowotną.

Rozwój makroregionu będzie wzmocniany m.in. przez korzystne decyzje lokalizacyjne dla nowych inwestycji oraz poprawę warunków dla codziennej mobilności zawodowej mieszkańców makroregionu, możliwą dzięki systematycznie rosnącej integracji systemu transportowego. W zakresie transportu i logistyki prognozowany jest wzrost natężenia ruchu transportu towarowego i pasażerskiego. Przewiduje się poprawę dostępności kolejowej makroregionu po zakończeniu modernizacji węzłów kolejowych: łódzkiego i warszawskiego oraz włączeniu Polski Centralnej w sieć kolei wysokich prędkości⁶⁸. Ponadto zakłada się poprawę obsługi głównych korytarzy transportowych za pomocą spójnego systemu autostrad i dróg ekspresowych oraz rozwój ruchu intermodalnego i dużych centrów logistycznych. Istotnym wsparciem przy wdrażaniu projektów infrastrukturalnych – szczególnie na kolei – będzie sprzyjająca polityka Unii Europejskiej w tym zakresie.

⁶⁸ Zachowując spójność z postanowieniami uchwały nr 6 Rady Ministrów z dnia 22 stycznia 2013 r. w sprawie Strategii Rozwoju Transportu do 2020 r. (z perspektywą do 2030 r.) – w ramach realizacji celu szczegółowego pierwszego „Stworzenie nowoczesnej i spójnej sieci infrastruktury transportowej”.

3.4 ANALIZA SWOT⁶⁹

SZANSE		MOCNE STRONY		SŁABE STRONY		ZAGROŻENIA		
Nauka, badania i rozwój	sprzyjająca polityka UE związana z finansowaniem działalności B+R i komercjalizacją badań oraz z rozwojem międzynarodowych sieci współpracy	największa w kraju koncentracja instytucji naukowo-badawczych, szczególnie prowadzących działalność w dziedzinie biotechnologii	niskie nakłady na działalność B+R w przedsiębiorstwach	utrzymujące się niskie nakłady na naukę oraz szkolnictwo wyższe z budżetu państwa	odpływ naukowców na uczelnie zagraniczne	konkurencja pomiędzy ośrodkami naukowo-dydaktycznymi w kraju	niskie zainteresowanie korporacji transnarodowych efektami działalności sektora naukowo-badawczego makroregionu	
		najwyższa w kraju aktywność badawcza w zakresie: nanotechnologii, TIK, fotoniki, optoelektroniki, nauk kosmicznych, mechatroniki, radiofarmacji	niska pozycja uczelni na arenie międzynarodowej	niedostateczny poziom współpracy sektora B+R z sektorem przedsiębiorstw i samorządami oraz niska komercjalizacja wyników badań	odpływ naukowców na uczelnie zagraniczne	konkurencja pomiędzy ośrodkami naukowo-dydaktycznymi w kraju	konkurencja pomiędzy ośrodkami naukowo-dydaktycznymi w kraju	niskie zainteresowanie korporacji transnarodowych efektami działalności sektora naukowo-badawczego makroregionu
		dominująca pozycja w kraju w prowadzeniu badań w zakresie biotechnologii	niewielki udział innowacyjnych przedsiębiorstw przemysłowych w ogólnej liczbie przedsiębiorstw	niedostateczny poziom współpracy sektora B+R z sektorem przedsiębiorstw i samorządami oraz niska komercjalizacja wyników badań	odpływ naukowców na uczelnie zagraniczne	konkurencja pomiędzy ośrodkami naukowo-dydaktycznymi w kraju	konkurencja pomiędzy ośrodkami naukowo-dydaktycznymi w kraju	niskie zainteresowanie korporacji transnarodowych efektami działalności sektora naukowo-badawczego makroregionu
		największy w kraju potencjał akademicki	niewielki udział innowacyjnych przedsiębiorstw przemysłowych w ogólnej liczbie przedsiębiorstw	niedostateczny poziom współpracy sektora B+R z sektorem przedsiębiorstw i samorządami oraz niska komercjalizacja wyników badań	odpływ naukowców na uczelnie zagraniczne	konkurencja pomiędzy ośrodkami naukowo-dydaktycznymi w kraju	konkurencja pomiędzy ośrodkami naukowo-dydaktycznymi w kraju	niskie zainteresowanie korporacji transnarodowych efektami działalności sektora naukowo-badawczego makroregionu
dynamiczny rozwój branż absorbujących wiedzę i innowacje oraz wysoki popyt na produkty wysokich technologii	wzrost liczby przedsiębiorstw innowacyjnych (w branżach: energetycznej, sprzętu medycznego i pomiarowego, odzieżowej, rolno-spożywczej, farmaceutycznej, zagospodarowania odpadów, inteligentnym transporcie)	funkcjonowanie instytucji wspierających powiązania kooperacyjne i innowacyjność: Łódzka SSE, strefa przemysłowa Kleszczów, parki przemysłowo-technologiczne	niedostateczny poziom współpracy sektora B+R z sektorem przedsiębiorstw i samorządami oraz niska komercjalizacja wyników badań	utrzymujące się niskie nakłady na naukę oraz szkolnictwo wyższe z budżetu państwa	odpływ naukowców na uczelnie zagraniczne	konkurencja pomiędzy ośrodkami naukowo-dydaktycznymi w kraju	niskie zainteresowanie korporacji transnarodowych efektami działalności sektora naukowo-badawczego makroregionu	

⁶⁹ Analiza mocnych i słabych stron oraz szans i zagrożeń.

SZANSE		MOCNE STRONY		SŁABE STRONY		ZAGROŻENIA	
Sektor kreatywny							
wzrost znaczenia sektora kreatywnego w gospodarce oraz w politykach i programach operacyjnych UE	duża koncentracja twórców, instytucji sektora filmowego i największa w kraju koncentracja podmiotów przemysłu filmowego oraz rozpoznawalność ośrodków i twórców tego przemysłu w skali międzynarodowej	największa w kraju koncentracja podmiotów przemysłu muzycznego i medialnego oraz wzornictwa i sektora mody	niska rozpoznawalność podmiotów sektora na rynkach międzynarodowych poza sektorem filmowym	duża zależność sektora od koniunktury gospodarczej			
wzrastający popyt wewnętrzny na produkty i usługi sektora kreatywnego spowodowany wzrostem zamożności mieszkańców największych miast, wzrost wydatków gospodarstw domowych i JST na kulturę	wieloletnie tradycje artystyczne (w tym tradycje awangardy w sztuce)	znaczący potencjał naukowo-badawczy w zakresie wzornictwa przemysłowego i technologii włókienniczo-odzieżowych	slabe powiązania sektora kreatywnego z innymi sektorami gospodarki	niskie i niestabilne dochody MŚP działających w sektorze kreatywnym			
wzrost innowacyjności innych sektorów gospodarki i nowe technologie w branży kreatywnej	liczne wydarzenia kulturalne o znaczeniu krajowym i rosnąca liczba wydarzeń o znaczeniu międzynarodowym	duży potencjał instytucji sektora pozarządowego związanych z kulturą	różnice rozwojowe i różnice w stopniu metropolizacji pomiędzy Łodzią a Warszawą wpływające na ograniczanie potencjalnych efektów synergii	znaczące uzależnienie sektora kultury (w tym przemysłu filmowego) od środków publicznych			
rozwój międzynarodowej turystyki kulturowej	unikatowe dziedzictwo kulturowe, w tym poprzemysłowe	najlepiej w kraju rozwinięte szkolnictwo artystyczne	brak polityki lokalowej miast sprzyjającej podejmowaniu działalności kreatywnej	brak spójnej polityki kulturalnej i turystycznej samorządów województw wykorzystującej wspólne atuty			

SZANSE		MOCNE STRONY		SŁABE STRONY		ZAGROŻENIA	
Medycyna i farmacja							
rosnące zapotrzebowanie na farmaceutykę, sprzęt i usługi medyczne na skutek wydłużania się i zmiany stylu życia	dominacja w kraju w produkcji farmaceutyków i sprzętu medycznego	rozdrobnienie polskich producentów leków i rynku medycznego oraz ograniczone możliwości w zakresie rozwoju leków innowacyjnych	konkurencja ze strony międzynarodowych koncernów farmaceutycznych	wysoka koncentracja podmiotów produkujących wyspecjalizowany sprzęt medyczny	niski poziom informatyzacji usług medycznych	nieefektywne wykorzystanie środków finansowych w zakresie ochrony zdrowia	podaż tańszych leków generycznych produkowanych głównie w Azji
	dynamiczny rozwój branży TIK oferującej usługi dla branży medycznej i farmaceutycznej	koncentracja i wysoki poziom specjalizacji usług medycznych	duży potencjał produkcji leków generycznych i biologicznych				
proces wygasania patentów na leki innowacyjne	zmiany związane z wydłużaniem i zmianą stylu życia powodujące wzrost popytu na farmaceutykę i usługi medyczne	zasoby naturalne makroregionu (geotermia, ośrodki leczenia uzdrowiskowego) i rozwinięta infrastruktura turystyczna dla potrzeb turystyki medycznej	najlepiej w kraju rozwinięte szkolnictwo medyczne				

SZANSE		MOCNE STRONY		SŁABE STRONY		ZAGROŻENIA	
Rolnictwo i przetwórstwo rolno-spożywcze							
polityka rolna UE stabilizująca perspektywę rozwoju sektora rolnego i przetwórstwa	silna specjalizacja rolnicza (sadownictwo, warzywnictwo, mleczarstwo, produkcja trzody chlewnej i bydła)	niska jakość rolniczej przestrzeni produkcyjnej (bonitacja gleb, wilgotność, klimat, stepowienie i zakwaszenie gleb)	zmiany klimatyczne, narastający proces suburbanizacji, szczególnie na terenach wokół miast	globalny wzrost zapotrzebowania na produkty rolne	wysoka produktywność rolnictwa w skali kraju	rozdrobnienie gospodarstw rolnych	niepewność rynku wschodniego dla eksportu i produkcji
	duża konkurencyjność produktów rolnych	utrzymująca się niska wydajność pracy w rolnictwie na tle europejskim					
poprawa organizacji rolnictwa i rynków rolnych w Polsce	wzrost liczby grup producenckich wraz z rosnącą kooperacją	niski stopień organizacji i współpracy producentów rolnych z sektorem przetwórczym	silna konkurencja na rynku międzynarodowym w rolnictwie i sektorze przetwórstwa rolno-spożywczego	poprawa organizacji rolnictwa i rynków rolnych w Polsce	silny i konkurencyjny sektor przetwórstwa rolno-spożywczego	staba rozpoznawalność marek produktów rolno-spożywczych w skali międzynarodowej	niepewność rynku wschodniego dla eksportu i produkcji
	najsilniejsze w kraju zaplecze naukowo-badawcze	niewystarczające wykorzystanie nowoczesnych technologii w przetwórstwie					

4 WYZWANIA I WIZJA

Wizja rozwoju Polski Centralnej przedstawia pożądany obraz makroregionu w przyszłości i jest odpowiedzią na potrzeby budowania najbardziej dynamicznego, konkurencyjnego, kreatywnego i innowacyjnego obszaru Polski, rozpoznawalnego w skali europejskiej i globalnej. W oparciu o przeprowadzoną diagnozę i aktualną pozycję rozwojową oraz mając na uwadze prognozowane trendy, wizja odzwierciedla europejskie aspiracje makroregionu.

Wizja: Makroregion Polski Centralnej awangardą Europy XXI wieku

Wizja nawiązuje do pojęcia awangardy⁷⁰ w dwóch wymiarach: bycia liderem wzrostu oraz nowatorstwa rozumianego jako twórcze wykorzystanie potencjału kreatywnego i innowacji. Polska Centralna nadal będzie krajowym liderem wzrostu (przy czym jego tempo będzie szybsze niż bardziej rozwiniętych europejskich regionów), a dynamiczny rozwój możliwy będzie dzięki kreatywności i twórczemu wykorzystaniu wspólnych dla obydwu regionów silnych stron i stojących przed nimi szans związanymi głównie z innowacjami i potencjałem sektora kreatywnego.

W perspektywie roku 2030 Polska Centralna stanie się jednym z wiodących w skali europejskiej obszarów wzrostu. Makroregion – dzięki dobrze wykorzystanym endogenicznym zasobom i wykorzystanym szansom rozwojowym – przejdzie do fazy dojrzałego rozwoju budowanego na ugruntowanych filarach innowacyjności, terytorialnego równoważenia rozwoju i efektywności.

Działania rozwojowe będą dynamizowane dzięki zmianom strukturalnym i przekształceniu gospodarki makroregionu w gospodarkę opartą na wiedzy przy zachowaniu silnej bazy wytwórczej i przemysłowej w wiodących branżach wspólnych dla obu regionów. W gospodarce nadal silnie będzie reprezentowany sektor średnich technologii, jednak coraz większy wpływ na konkurencyjność makroregionu będzie miał innowacyjny sektor zaawansowanych technologii oraz usług o najwyższej wartości dodanej. Dzięki wdrożeniu publicznego systemu zachęt dla podmiotów prywatnych do inwestycji w B+R, ich zaangażowanie w tworzenie innowacyjności znacząco wzrośnie. Makroregion umocni swoją pozycję krajowego lidera innowacyjności dzięki rozwijającym się branżom o największym potencjale rozwojowym, a jego znaczenie wzrośnie także w skali europejskiej i światowej.

Polska Centralna będzie obszarem bardziej spójnym gospodarczo, społecznie i przestrzennie. Wewnętrzne zróżnicowanie rozwoju makroregionu będzie łagodzone dzięki wykształconym mechanizmom dyfuzji i cały makroregion stanie się znaczącym biegunem wzrostu oddziałującym na obszar Europy Środkowo-Wschodniej. Czynnikiem stymulującym ten proces będą: nowoczesna infrastruktura oraz zrównoważony transport bardziej przyjazny środowisku i bezpieczny dla mieszkańców, a także infrastruktura i mechanizmy wspierające innowacyjność.

Jednym z ważniejszych czynników rozwojowych Polski Centralnej będzie kapitał społeczny w kolejnych latach. Jego wzrastający poziom będzie istotnym sygnałem świadczącym o potencjale dynamicznego rozwoju. Rozwijając aktualne potencjały w Polsce Centralnej (w szczególności występujące w bipolarnym układzie Warszawy i Łodzi), w większym stopniu na gospodarkę wpływać będzie sektor kreatywny, który doprowadzi do uwolnienia potencjału firm działających w tym sektorze i przyczyni się do wzrostu gospodarczego i powstawania miejsc pracy⁷¹.

⁷⁰ „Awangarda”: z języka francuskiego „przednia straż”, także: „grupa osób, zwykle artystów, których twórczość lub działalność w jakiejś dziedzinie jest nowatorska i niekonwencjonalna; zjawiska i działania nowatorskie” (Słownik Języka Polskiego).

⁷¹ Zob. „Zielona Księga w sprawie uwalniania potencjału przedsiębiorstw z branży kultury i branży twórczej”, Komisja Europejska 2010, „Strategia Europa 2020”, „Krajowa Polityka Miejska”, „Strategia Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych dla Warszawskiego Obszaru Funkcjonalnego 2014-2020+” oraz „Strategia Rozwoju Łódzkiego Obszaru Metropolitalnego 2020+”.

Ważną rolę w kształtowaniu spójności makroregionu będzie miała współpraca władz publicznych na poziomie regionalnym i lokalnym, w tym w ramach nowych funkcjonalnych mechanizmów współdziałania, ze szczególnym naciskiem na rozwój metropolitarne obszaru bipolarnego Warszawa-Łódź. Współpraca głównych ośrodków makroregionu na wielu płaszczyznach, przełoży się na tworzenie warunków do spełnienia gospodarczych, naukowych, kulturalnych i cywilizacyjnych aspiracji mieszkańców makroregionu, również na poziomie europejskim.

5 CEL GŁÓWNY, CELE SZCZEGÓŁOWE ORAZ KIERUNKI INTERWENCJI

W oparciu o przyjętą wizję rozwoju Polski Centralnej wyznaczono cel główny *Strategii Rozwoju Polski Centralnej do roku 2020 z perspektywą 2030*:

Wzrost znaczenia Polski Centralnej w skali międzynarodowej jako przestrzeni przyjaznej generowaniu oraz transferowi wiedzy i innowacji

Tak sformułowany cel:

1. wskazuje na potrzebę integracji makroregionu, jak też poprawy jego dostępności i konkurencyjności, poprzez skoncentrowanie współpracy na obszarach rozwojowych o największym potencjale;
2. wskazuje pośrednio na konieczność wykorzystania potencjału kapitału ludzkiego, społecznego oraz instytucjonalnego makroregionu dla stworzenia przestrzeni sprzyjającej funkcjonowaniu kreatywnego społeczeństwa oraz innowacyjnej gospodarki opartej na wiedzy;
3. podkreśla europejski i międzynarodowy wymiar realizacji Strategii.

Kluczem do wzrostu konkurencyjności staną się unikatowe potencjały rozwojowe tkwiące w makroregionie i skoncentrowane w następujących polach współpracy:

- nauka, badania i rozwój,
- sektor kreatywny,
- medycyna i farmacja,
- rolnictwo i przetwórstwo rolno-spożywcze,
- transport i logistyka.

Są to dziedziny, w których już dziś makroregion prezentuje wysoki poziom rozwoju, a utrwalana współpraca i realizacja strategicznych projektów zintegrowanych wzmocni powiązania funkcjonalne między głównymi ośrodkami wzrostu. Kształtowanie przestrzeni przyjaznej generowaniu wiedzy i innowacji przyczyni się do rozwoju sfery nauki i badań, a transfer wiedzy i innowacji do gospodarki pozwoli na budowanie przewag konkurencyjnych w skali międzynarodowej. Kreatywne społeczeństwo stworzy podwaliny dla rozwoju kulturotwórczej funkcji makroregionu o znaczeniu globalnym i budowania wizerunku makroregionu jako przestrzeni przyjaznej twórcom i projektantom. Bardzo dobra dostępność komunikacyjna w skali krajowej i międzynarodowej wpłynie na wzrost atrakcyjności inwestycyjnej makroregionu, co umożliwi m.in. zmodernizowanie struktury przemysłu. Efektywne wykorzystanie wyróżnionych potencjałów rozwojowych przyczyni się do wzrostu znaczenia Polski Centralnej na arenie międzynarodowej oraz postrzegania makroregionu jako jednego z wiodących obszarów rozwoju Europy w XXI wieku.

Cel główny Strategii będzie realizowany poprzez 5 celów szczegółowych wynikających ze zdiagnozowanych pól współpracy:

- Zintegrowana przestrzeń wiedzy i innowacji;
- Przestrzeń przyjazna twórcom i projektantom;
- Innowacyjna sieć medyczno-farmaceutyczna;
- Międzynarodowe centrum żywności prozdrowotnej;
- Multimodalny węzeł transportowy o znaczeniu międzynarodowym.

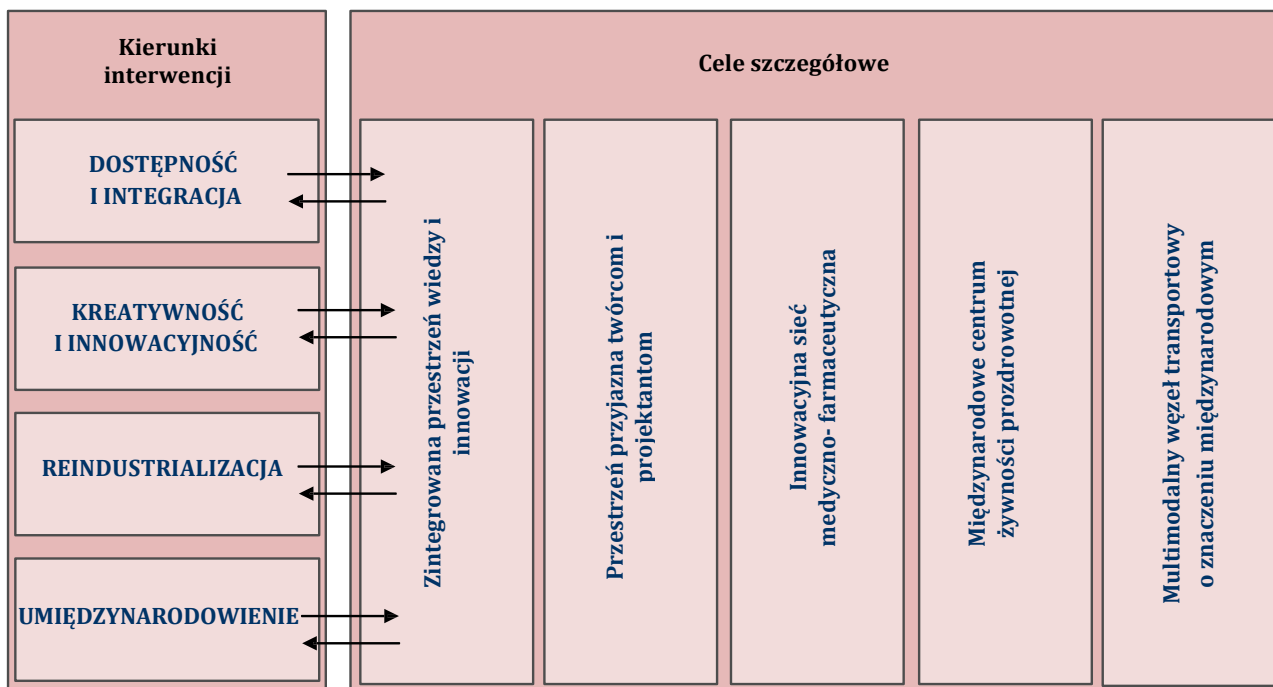
Wybór celów szczegółowych podyktowany był zidentyfikowanymi na wcześniejszym etapie potencjałami rozwojowymi obu regionów, wypracowanymi w oparciu o diagnozę i analizę trendów rozwojowych Polski Centralnej.

Realizację celów szczegółowych warunkują cztery kierunki interwencji o charakterze horyzontalnym: dostępność i integracja, kreatywność i innowacyjność, reindustrializacja oraz umiędzynarodowienie. Są to szczególnie pożądane cechy (atrybuty) makroregionu umożliwiające realizację wizji oraz celu głównego Strategii.

Między kierunkami interwencji a celami szczegółowymi istnieje relacja współzależności, wzajemnego oddziaływania i przenikania się. Realizacja działań w ramach każdego z celów szczegółowych przyczyni się do wzmocnienia przynajmniej jednego z pożądanych atrybutów Polski Centralnej. Należy jednocześnie podkreślić, że cel szczegółowy I *Zintegrowana przestrzeń wiedzy i innowacji*, ze względu na swój przekrojowy charakter, jest równolegle realizowany przez pozostałe cele szczegółowe.

Chociaż cele i kierunki interwencji Strategii koncentrują się wokół kreowania warunków dla wzrostu gospodarczego, ich realizacja powinna przyczynić się w pośredni sposób do wzrostu poziomu kapitału społecznego, którego rola w pobudzaniu rozwoju Polski Centralnej będzie rosła w dłuższym okresie. Przy realizacji poszczególnych kierunków interwencji uwzględnione zostaną zasady trwałego i zrównoważonego rozwoju, równości szans i zakazu dyskryminacji.

Schemat 1. Cele szczegółowe i kierunki interwencji Strategii

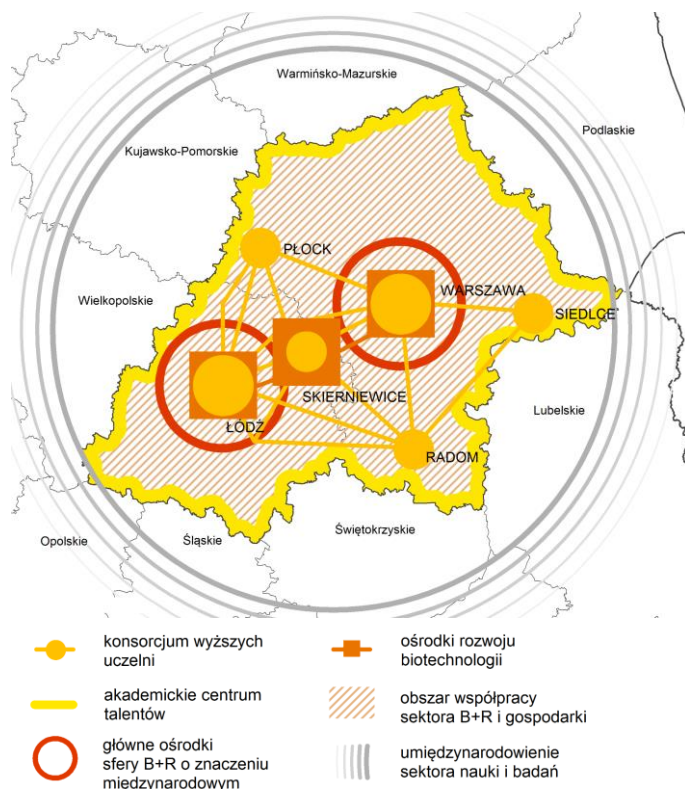

Źródło: Opracowanie własne.

5.1 Cel szczegółowy I ZINTEGROWANA PRZESTRZEŃ WIEDZY I INNOWACJI

Rozwój oparty o wytwarzanie i wdrażanie nowoczesnych technologii jest podstawą podniesienia konkurencyjności gospodarki Polski Centralnej. Przyjęcie celu szczegółowego I *Zintegrowana przestrzeń wiedzy i innowacji* umożliwi wprowadzenie zmian w sferze współdziałania regionalnych samorządów z podmiotami działającymi w obszarze nauki, przedsiębiorczości i otoczenia biznesu. Ze względu na przekrojowy charakter celu, będzie miał on kluczowy wpływ na rodzaj podejmowanych działań związanych z realizacją pozostałych celów szczegółowych. Korzystanie z zasobów wiedzy i rozwijanie innowacji mają kluczowe znaczenie przy wdrażaniu całej Strategii.

Mapa 33. Zintegrowana przestrzeń wiedzy i innowacji

Źródło: Biuro Planowania Przestrzennego Województwa Łódzkiego w Łodzi.

przemysłu wykorzystującego biotechnologie i nanotechnologie, województwa będą współpracować w zakresie wzmocnienia zaplecza naukowego dla poszczególnych specjalizacji nowoczesnego przemysłu. Pozwoli to uniknąć dublowania prac badawczych oraz osiągnąć silniejszą pozycję przetargową przy pozyskiwaniu inwestorów dla kluczowych branż. Tempo rozwoju makroregionu będzie uzależnione od zmian struktury produkcji w kierunku wzrostu udziału przemysłu wysokiej techniki oraz zaawansowanych usług, zwłaszcza biznesowych, przy zachowaniu znaczącej roli przemysłów średniej techniki modernizowanych dzięki innowacjom. Działania podjęte na rzecz osiągnięcia tego celu będą miały wpływ na poprawę współpracy pomiędzy wszystkimi podmiotami związanymi zarówno z kształceniem, jak i z wytwarzaniem oraz absorpcją innowacji. Służyć temu będzie wypracowanie i wprowadzenie mechanizmów kooperacji między uczelniami wyższymi oraz zwiększenie intensywności zaangażowania sektora przedsiębiorstw w B+R.

Poszerzona zostanie oferta edukacyjna szkół wyższych oraz wzrośnie stopień wymiany kadry naukowej i studentów między uczelniami. Obejmie ona prowadzenie wspólnych projektów B+R, oferowanie wspólnych kierunków studiów oraz wymianę wiedzy, doświadczeń i dobrych praktyk w zakresie działalności naukowej i edukacyjnej, w szczególności w ramach pozostałych pól współpracy wskazanych w Strategii. Ważnym elementem będzie realizacja programu wspierania wspólnych badań i projektów naukowych.

Cel szczegółowy *Zintegrowana przestrzeń wiedzy i innowacji* będzie realizowany przede wszystkim przez wzmocnienie powiązań pomiędzy nauką, sektorem B+R i biznesem. Najważniejszym działaniem jest skuteczny transfer innowacji ze sfery naukowo-badawczej do firm. Istotną rolę odegra wspieranie wspólnych badań i projektów naukowych oraz ich wdrażanie do gospodarki, szczególnie w branżach istotnych dla makroregionu. Należą do nich badania z dziedzin bio- i nanotechnologii, TIK, fotoniki, optoelektroniki, mechatroniki, radiofarmacji i nauk kosmicznych. Dalej wzmocniany będzie obszar biotechnologii, w którym makroregion ma zdecydowanie dominującą pozycję w kraju.

Mając na uwadze konieczność modernizacji struktury przemysłu i reindustrializację, a w szczególności wsparcie rozwoju przemysłu medycznego i farmaceutycznego oraz

Dzięki wykorzystaniu istniejącego w makroregionie potencjału, możliwy będzie rozwój interdyscyplinarnego ośrodka naukowego związanego z medycyną żywienia. Możliwe będzie też tworzenie wspólnej oferty uczelni w zakresie badań naukowych i edukacji w obszarze rolnictwa i przetwórstwa rolno-spożywczego.

Makroregion umocni swoją pozycję jako miejsce kształcenia i rozwoju pracowników w tym wysokospecjalistycznej kadry, która jest niezbędna do realizacji działań określonych dla pozostałych pól współpracy między regionami, odzwierciedlonych w celach szczegółowych. Obok rozwoju badań podstawowych nastąpi przeorientowanie niektórych wyższych uczelni w kierunku „uczelni nastawionych praktycznie i zawodowo”⁷².

Zostanie utworzony zintegrowany system podnoszenia kwalifikacji kadry naukowej poprzez staże naukowców w firmach oraz doskonalenia kompetencji zawodowych pracowników, np. przy opracowaniu i wdrażaniu innowacyjnych rozwiązań poprzez staże przedsiębiorców w instytutach badawczych. Będą rozwijane kontakty z polską kadrą naukową pracującą za granicą.

Na wzmocnienie pozycji konkurencyjnej Polski Centralnej wpływ będzie miało również zintensyfikowanie współpracy międzynarodowej. Będzie to możliwe w szczególności dzięki współpracy z innymi światowymi ośrodkami naukowymi i poprzez realizację wspólnych projektów mających na celu wytworzenie i transfer technologii. Samorządy obu województw podejmą działania na rzecz wykreowania międzynarodowej marki uczelni wyższych i instytucji B+R, w szczególności poprzez wspólną promocję jednostek naukowych i uczelni wyższych oraz wsparcie współpracy z zagranicznymi szkołami wyższymi. Działania związane z upowszechnianiem produktów i usług wytwarzanych w makroregionie opartych na nowoczesnych technologiach pozwolą na wykreowanie regionalnych marek rozpoznawalnych na rynkach międzynarodowych.

Przyjmuje się, że działania podjęte w kierunku integracji wiedzy i innowacji w Polsce Centralnej przyczynią się do podniesienia jego konkurencyjności w tych dziedzinach i pozwolą na włączenie polskiej nauki w AWANGARDE NAUKI EUROPEJSKIEJ.

KIERUNKI DZIAŁAŃ

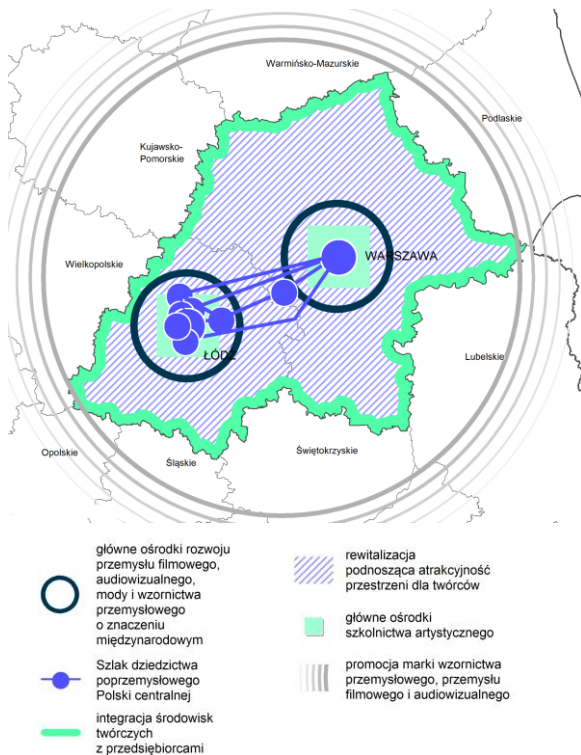
- Wspieranie współpracy sektora B+R z przedsiębiorcami i instytucjami otoczenia biznesu, w szczególności w przemyśle medycznym, farmaceutycznym oraz przemyśle wykorzystującym biotechnologie i nanotechnologie.
- Wspieranie komercjalizacji innowacyjnych rozwiązań, w szczególności w przemyśle medycznym, farmaceutycznym oraz przemyśle wykorzystującym biotechnologie i nanotechnologie.
- Zwiększanie udziału prac badawczych i wdrożeniowych na wyższych uczelniach i w jednostkach badawczo-rozwojowych.
- Wspieranie współpracy szkół wyższych w zakresie oferty edukacyjnej.
- Stymulowanie kształcenia kadr dla rozwoju wskazanych pól.
- Wspieranie współpracy z zagranicznymi szkołami wyższymi i instytucjami B+R.
- Wykreowanie międzynarodowej marki uczelni wyższych i instytucji B+R.

⁷² Zgodnie z kategoryzacją Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego z 2014 r

5.2 Cel szczegółowy II PRZESTRZEŃ PRZYJAZNA TWÓRCOM I PROJEKTANTOM

Rozwój sektora kreatywnego wymaga zapewnienia odpowiednich warunków dla twórców i projektantów oraz wykorzystania ich idei w produkcji lub działalności artystycznej. Polska Centralna powinna wykorzystać swój potencjał w zakresie dziedzictwa kulturowego i współczesnej oferty kulturalnej do tworzenia przestrzeni atrakcyjnej dla sektora kreatywnego. Samorządy będą prowadziły działania na rzecz zintegrowania i rozwoju polityki kulturalnej i turystycznej oraz zachowania dziedzictwa makroregionu we współpracy z partnerami zewnętrznymi

Mapa 34. Przestrzeń przyjazna twórcom i projektantom

Źródło: Biuro Planowania Przestrzennego Województwa Łódzkiego w Łodzi.

włączeni w proces rewitalizacji, aby dzięki ich innowacyjnym ideom powstała atrakcyjna i inspirująca przestrzeń publiczna. Przestrzenie publiczne i rewitalizowane tereny staną się miejscem spotkań artystów ze społeczeństwem, co ułatwi realizację i percepcję awangardowych działań twórczych.

Działania administracji publicznej przyczynią się do aktywizacji społecznej mieszkańców i zaangażowania ich w proces zagospodarowania terenów rewitalizowanych, przestrzeni publicznych i tworzenia miejsc symbolicznych. Taka postawa – w szczególności samorządów – przyczyniać się będzie do wzrostu poziomu zaufania społecznego, poczucia tożsamości terytorialnej oraz skłonności do współpracy w ramach lokalnych społeczności. Podjęte działania przyczynią się do wzmocnienia rozwoju kapitału społecznego, a w szczególności rozwoju klasy kreatywnej. Osoby należące do tej grupy społecznej poprzez umiejętność przekształcania wiedzy w nowe użyteczne formy czy też rozwiązania technologiczne, wzory lub produkty, mogą skutecznie przyczynić się do wzrostu innowacyjności innych sektorów gospodarki i odblokowania istniejącego w przedsiębiorstwach potencjału wzrostu⁷³.

Sprzyjać temu będzie między innymi wspólny system informacji o wydarzeniach kulturalnych w całym makroregionie oraz tworzenie wspólnych dzieł i przedsięwzięć kulturalnych (np. dotyczących dziedzictwa poprzemysłowego). Natomiast rozwój będzie pobudzany dzięki działaniom skupiającym się na poprawie i zachowaniu stanu zabytków nieruchomości oraz poprawie warunków dla prowadzenia działalności kulturalnej i edukacyjnej, jak również poprzez modernizację niezabytkowej infrastruktury kultury. Dzięki temu potencjał kulturalny makroregionu zostanie lepiej zaprezentowany i stanie się bardziej dostępny, co zwiększy zainteresowanie sektora kreatywnego tym obszarem i pobudzi kreatywność mieszkańców oraz wygeneruje dodatkowy ruch turystyczny.

Ważnym elementem tworzenia przyjaznych warunków dla kreatywnych jednostek, twórców i projektantów będzie dbanie o wysokiej jakości przestrzeń publiczną. Planowane działania rewitalizacyjne prowadzone będą z uwzględnieniem potrzeb środowisk twórczych. Projektanci zostaną

⁷³ Zob. teoria klasy kreatywnej, Florida R., „Narodziny klasy kreatywnej”, 2010 r.

Niektóre z rewitalizowanych obszarów, np. tereny poprzemysłowe czy zdegradowane dzielnice mieszkaniowe w centrach miast, przeznaczone zostaną pod działalność kreatywną. Samorządy będą dążyć do tego, żeby w rewitalizowanych obiektach lokalizować np. instytucje artystyczne, pracownie, studia muzyczne. Zakłada się, że podejmowane działania przyczynią się do wzrostu atrakcyjności przestrzeni centrów głównych miast makroregionu jako miejsca zamieszkania i działalności twórców oraz animatorów kultury, projektantów wzornictwa przemysłowego i przedsiębiorców związanych z przemysłem kreatywnym.

Wzrost poziomu estetyki i bezpieczeństwa oraz bogata oferta kulturalna i usługowa skłonią społeczność, w tym twórców, do zamieszkania i przebywania w centrach miast. Rozpoczęcie działalności przez twórców i projektantów z makroregionu wspierane będzie przez zastosowanie różnego rodzaju instrumentów proponowanych przez samorządy. Przewiduje się zarówno wsparcie finansowe jak i organizacyjne np. poprzez sprofilowane inkubatory przedsiębiorczości lub programy promocji twórców. Przełożą się one na poprawę warunków działania w szczególności małych i średnich przedsiębiorstw działających w sektorze kreatywnym.

Jednocześnie, aby wzmocnić pozycję sektora kreatywnego na rynku, prowadzone będą działania na rzecz integracji środowisk twórczych z przedsiębiorcami. Dodatkową szansą rozwoju sektora kreatywnego, będą działania koncentrujące się na modernizacji struktury przemysłu. W przypadku sektora kreatywnego wiąże się to ze wsparciem rozwoju nowoczesnej bazy produkcyjnej w zakresie przemysłu filmowego i audiowizualnego oraz wzornictwa przemysłowego stanowiących już teraz atut Polski Centralnej. Dzięki temu możliwe będzie zdyskontowanie kreatywnych idei i wykorzystanie ich w produkcji i usługach.

Kreatywne środowisko makroregionu ma bardzo duży potencjał generowania i transferu innowacji. Aby wykorzystać ten potencjał, konieczne jest zapewnienie twórcom lepszego dostępu do najnowszych osiągnięć nauki i wspieranie współpracy twórców z sektorem B+R. Samorządy będą promować i wspierać wdrażanie nowoczesnych technologii i materiałów w działalności kreatywnej. W szczególności upowszechniane powinny być nowe rozwiązania przyjazne zdrowiu i środowisku.

Prowadzone będą działania na rzecz utrzymania i rozwijania wysokiego poziomu szkolnictwa artystycznego. Planowane jest wspieranie współpracy uczelni o profilu artystycznym oraz ciągłego doskonalenia ich oferty programowej. Szczególnie istotne będzie wzmocnianie specjalizacji makroregionu w zakresie przemysłu filmowego i audiowizualnego oraz wzornictwa przemysłowego. Do rozwoju sektora kreatywnego przyczyni się także podnoszenie poziomu edukacji kulturalnej wszystkich mieszkańców, jednakże priorytetowo traktowane będzie rozwijanie kreatywności dzieci i młodzieży. Korzystne warunki dla rozwoju młodych, utalentowanych twórców w powiązaniu z innymi działaniami (np. tworzeniem wysokiej jakości przestrzeni publicznych i wsparciem dla rozpoczynania działalności twórców) będą skutkować ukształtowaniem się silnego środowiska kreatywnego szczególnie w centrach metropolii.

Wzmocnienie pozycji Polski Centralnej jako ośrodka kultury i działalności kreatywnej na arenie międzynarodowej wymaga umiędzynarodowienia produktów sektora kreatywnego. Samorządy podejmą działania na rzecz wykreowania silnej marki wzornictwa przemysłowego oraz przemysłu filmowego i audiowizualnego, która byłaby rozpoznawalna na świecie. Umożliwi to rozwijanie współpracy gospodarczej, promowanie lokalnych twórców i zwiększenie popytu na produkty sektora kreatywnego wytworzone w makroregionie. Ważnym działaniem sprzyjającym umiędzynarodowieniu będzie organizacja międzynarodowych wydarzeń promujących działalność kreatywną, takich jak festiwale, wystawy, targi. Wspólna realizacja wydarzeń kulturalnych w ramach makroregionu pozwoli zwiększyć ich oddziaływanie i podnieść prestiż makroregionu. Działania te przyczynią się do rozwoju potencjału twórczego i wzrostu jego międzynarodowego znaczenia.

Zakłada się, że działania podjęte w kierunku kształtowania przestrzeni przyjaznej twórcom i projektantom stworzą warunki dla włączenia się w nurt europejskiej AWANGARDY KULTURY.

KIERUNKI DZIAŁAŃ

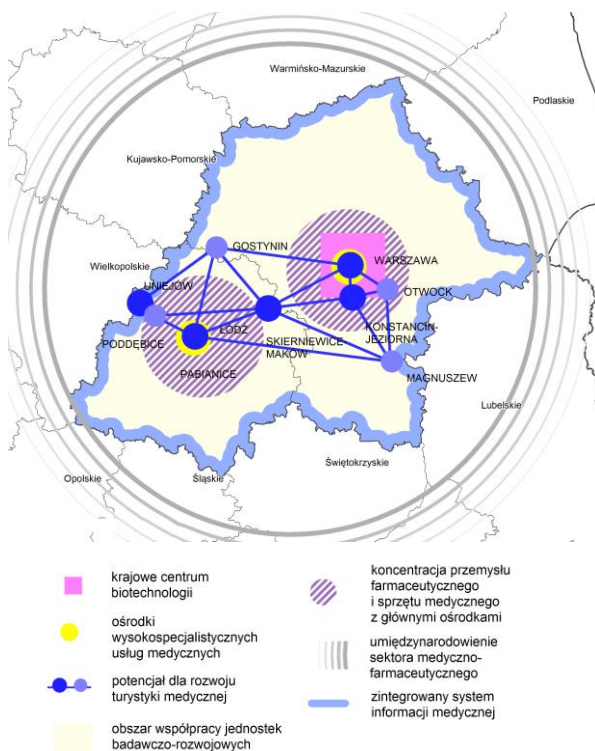
- Opracowanie i prowadzenie przez administrację samorządową spójnej polityki kulturalnej i turystycznej.
- Udostępnianie przestrzeni twórcom i projektantom w obszarach rewitalizowanych.
- Instytucjonalne wsparcie ułatwiające rozpoczęcie działania twórcom i projektantom.
- Wspieranie współpracy środowisk twórców kultury i projektantów z przedsiębiorcami.
- Wsparcie wdrażania nowoczesnych technologii i materiałów przyjaznych środowisku i zdrowiu.
- Tworzenie zachęt dla wsparcia rozwoju przemysłu filmowego i audiowizualnego oraz wzornictwa przemysłowego.
- Wspieranie rozwoju szkolnictwa artystycznego, współpracy szkół oraz rozwoju kreatywności dzieci i młodzieży.
- Wspieranie wspólnych projektów i wydarzeń artystycznych o znaczeniu krajowym i międzynarodowym.
- Wykreowanie międzynarodowych marek wzornictwa przemysłowego, przemysłu filmowego i audiowizualnego.

5.3 Cel szczegółowy III INNOWACYJNA SIĘĆ MEDYCZNO-FARMACEUTYCZNA

Zwiększenie wykorzystania istniejącego potencjału medyczno-farmaceutycznego makroregionu, wymaga podjęcia działań na rzecz utworzenia innowacyjnej sieci medyczno-farmaceutycznej, w tym usprawnień organizacyjnych i integracji istniejących zasobów w tym obszarze. Kluczowym zadaniem będzie stworzenie zintegrowanego systemu informacji medycznej, podnoszącego efektywność działań i ułatwiającego korzystanie z usług medycznych. Zintegrowany branżowy system informacji medycznej będzie miał znaczenie wspomagające dla rozwoju usług medycznych i wysoko innowacyjnego przemysłu farmaceutycznego.

Warunkiem utrzymania silnej pozycji makroregionu w przemyśle farmaceutycznym jest wdrażanie nowych technologii w produkcji leków. Wsparcie generowania innowacji umożliwi wysoki poziom kształcenia kadry i prowadzenia badań naukowych, ze szczególnym uwzględnieniem nauki w obszarze medycyny, bio- i nanotechnologii. Pozwoli to na intensyfikację współpracy między jednostkami naukowymi generującymi innowacje z sektorem biznesu, której efektem będą konsorcja badawczo-rozwojowe. Równoległe prowadzone będą działania na rzecz rozwoju nowoczesnej bazy produkcyjnej w obszarze nanomedycyny, farmacji, biotechnologii, sprzętu medycznego i pomiarowego oraz technik laserowych.

Mapa 35. Innowacyjna sieć medyczno-farmaceutyczna

Źródło: Biuro Planowania Przestrzennego Województwa Łódzkiego w Łodzi.

W zakresie usług medycznych nadal rozwijane będą usługi wysokospecjalistyczne, dzięki którym Polska Centralna stanie się atrakcyjnym miejscem dla turystyki medycznej oraz dla prowadzenia badań klinicznych. Makroregion posiada zasoby naturalne sprzyjające rozwojowi turystyki uzdrowiskowej, której podstawą powinna być balneologia. Turystyka oparta na balneologii przyczyni się do rozwoju małych ośrodków miejskich.

Efektom podjętych działań będzie również umiędzynarodowienie produktów i usług, w szczególności w odniesieniu do farmaceutyków i sprzętu medycznego. Istotnym aspektem jest wykreowanie silnej, rozpoznawalnej na arenie międzynarodowej, marki makroregionu jako lidera w produkcji leków (szczególnie konkurencyjnych na wschodzących rynkach leków generycznych) oraz marki regionu świadczącego dobrej jakości wysokospecjalistyczne usługi medyczne i zapewniającego wysoki poziom kształcenia lekarzy i prowadzenia badań.

Zakłada się, że stworzenie innowacyjnej sieci medyczno-farmaceutycznej wpłynie na podniesienie jakości sektora medycznego w Polsce Centralnej i wzrost konkurencyjności w zakresie utworzenia MEDYCZYNY JUTRA.

KIERUNKI DZIAŁAŃ

- Utworzenie zintegrowanego systemu informacji medycznej.
- Wspieranie rozwoju wysokospecjalistycznych usług medycznych.
- Wspieranie wdrażania nowoczesnych technologii w produkcji leków.
- Wspieranie konsorcjów prowadzących badania z zakresu bio- i nanotechnologii.
- Wsparcie rozwoju bazy produkcyjnej w obszarze nanomedycyny, farmacji i biotechnologii, sprzętu medycznego i pomiarowego oraz technik laserowych.
- Wykreowanie międzynarodowej marki produktów medyczno-farmaceutycznych.

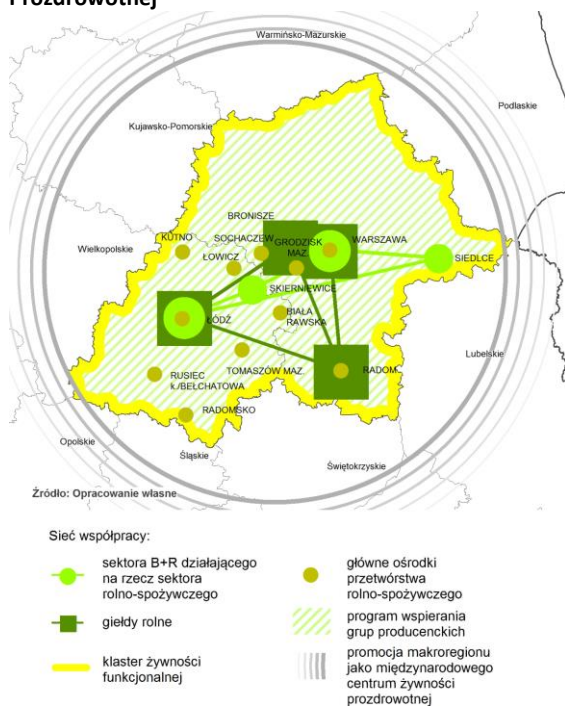
5.4 Cel szczegółowy IV MIĘDZYNARODOWE CENTRUM ŻYWNOCI PROZDROWOTNEJ⁷⁴

Dynamiczny rozwój sektora rolno-spożywczego, wytwarzającego zdrowe i innowacyjne produkty, stanowi szansę podniesienia konkurencyjności Polski Centralnej na międzynarodowych rynkach. Czynnikiem wzmacniającym istniejący potencjał makroregionu będzie rozwój sieci współpracy producentów rolnych, grup producenckich i samorządu gospodarczego z sektorem B+R. Wspieranie rozwoju sieci współpracy doprowadzi do integracji Polski Centralnej poprzez wzmocnienie powiązań między producentami rolnymi, począwszy od rolników i grup producenckich, a skończywszy na rynkach hurtowych i sieciach dystrybucji oraz reprezentantach sektora B+R. Efektem wzajemnych kontaktów i rozwijanej współpracy mazowieckich i łódzkich ośrodków naukowych będą wspólne projekty badawcze i innowacyjne rozwiązania technologiczne, możliwe do zastosowania w sektorze produkcyjnym i przetwórczym rolnictwa na terenie makroregionu. Wszystkie te przedsięwzięcia przyczynią się do konsolidacji sektora rolno-spożywczego w makroregionie i wzmocnienia jego pozycji na arenie krajowej i międzynarodowej. Rozwój rolnictwa w Polsce Centralnej w coraz większym stopniu zależeć będzie od umiejętności wykorzystania pojawiających się innowacyjnych technologii w przetwórstwie rolno-spożywczym. Wykorzystywanie nanotechnologii w przemyśle tworzy nowe możliwości w rolnictwie, ochronie środowiska i technologii żywności. Nanotechnologia

będzie odgrywała coraz większe znaczenie w procesie produkcji żywności, utrwalaniu produktów, poprawie cech organoleptycznych, zachowaniu wysokiej jakości i bezpieczeństwa produktów, a także właściwości opakowań do żywności. Dzięki powyższym inicjatywom rynek żywnościowy makroregionu, w tym produktów prozdrowotnych i ekologicznych, stanie się bardziej dostępny w kraju i poza jego granicami.

Wdrażane rozwiązania w dziedzinie postępu biologicznego i biotechnologii umożliwią wprowadzenie na rynek nowych innowacyjnych odmian roślin użytkowych i produktów żywnościowych. Opracowanie i wdrażanie nowoczesnych technologii w produkcji rolnej i przetwórstwie rolno-spożywczym przyczyni się do wzrostu innowacyjności Polski Centralnej. Dzięki generowaniu i transferowi innowacji będzie postępowała dalsza modernizacja rolnictwa i przetwórstwa rolno-spożywczego, a także dalszy rozwój rolnictwa ekologicznego makroregionu – ukierunkowanych na produkcję żywności prozdrowotnej.

Mapa 36. Międzynarodowe Centrum Żywności Prozdrowotnej

Źródło: Biuro Planowania Przestrzennego Województwa Łódzkiego w Łodzi.

Nowe rodzaje żywności prozdrowotnej wytwarzane w makroregionie, zaczną być rozpoznawalne na rynku krajowym i międzynarodowym, a współpraca naukowców z różnych dziedzin. m. in. medycyny, dietetyki i biotechnologii żywności z producentami żywności przyczyni się do wypromowania makroregionu jako międzynarodowego centrum żywności prozdrowotnej. Umożliwi to stworzenie makroregionalnej marki żywności prozdrowotnej, a prowadzone na szeroką skalę działania informacyjno-promocyjne pozwolą na zdobycie nowych rynków zbytu, w tym również rynków zagranicznych.

⁷⁴ Żywność prozdrowotną należy rozumieć jako produkty spożywcze, które wykazują korzystny, udokumentowany wpływ na zdrowie wynikający z obecności w niej składników bioaktywnych tradycyjnie uważanych za niezbędne.

Produkcja żywności prozdrowotnej na skalę przemysłową i umiędzynarodowienie produktów może oznaczać dla Polski Centralnej znalezienie niszy rynkowej, która ma szansę szybkiego rozwoju. Przykładowym działaniem realizującym powyższe cele będzie wykreowanie znaku jakości dla produktów żywnościowych makroregionu.

Przyjmuje się, że działania podjęte w kierunku wykorzystania potencjału rolniczego i rozwoju przetwórstwa ukierunkowanego na stworzenie międzynarodowego centrum żywności prozdrowotnej przyczynią się postrzegania makroregionu jako centrum ROLNICTWA PRZYSZŁOŚCI.

KIERUNKI DZIAŁAŃ

- Wspieranie rozwoju sieci współpracy producentów rolnych oraz przetwórców żywności z sektorem B+R.
- Opracowanie i wdrażanie nowoczesnych technologii w rolnictwie i przetwórstwie rolno-spożywczym.
- Międzynarodowa promocja i wsparcie eksportu produktów rolnych i artykułów spożywczych.
- Wykreowanie marki żywności prozdrowotnej.

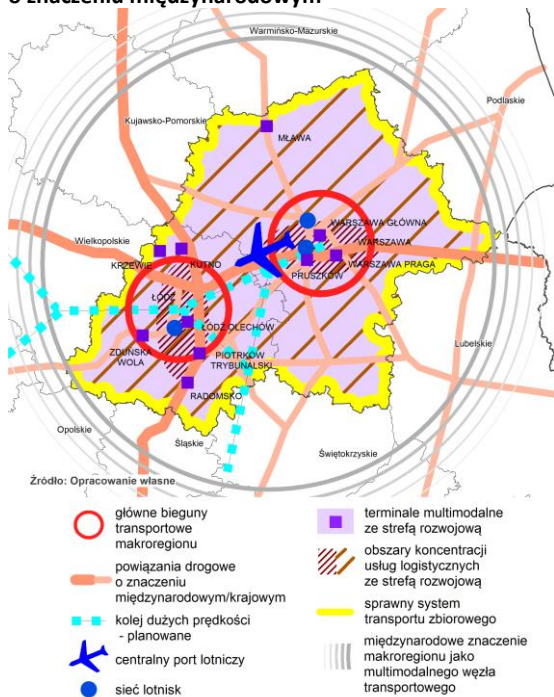
5.5 Cel szczegółowy V MULTIMODALNY WĘZEL TRANSPORTOWY O ZNACZENIU MIĘDZYNARODOWYM

Makroregion Polski Centralnej, zlokalizowany na przecięciu dwóch z dziewięciu Transeuropejskich Korytarzy Transportowych sieci bazowej, ma szansę stać się istotnym multimodalnym węzłem transportowym w skali międzynarodowej.

Docelowo makroregion stanie się obszarem przecinania się tras o znaczeniu krajowym i międzynarodowym, zrealizowanych i utrzymywanych w sposób umożliwiający szybki, efektywny i przyjazny dla środowiska oraz bezpieczny dla mieszkańców transport.

W tym celu kontynuowana będzie modernizacja i rozbudowa wysokiej jakości infrastruktury transportowej o znaczeniu krajowym i międzynarodowym, przede wszystkim powiązana z istniejącymi i planowanymi w makroregionie elementami sieci TEN-T. Poprawa nastąpi we wszystkich gałęziach transportu (drogowym, kolejowym i lotniczym). Dzięki tym działaniom nastąpi dalsza poprawa zewnętrznej (międzynarodowej i krajowej) dostępności makroregionu dla wszystkich rodzajów transportu.

Mapa 37. Multimodalny węzeł transportowy o znaczeniu międzynarodowym

Źródło: Biuro Planowania Przestrzennego Województwa łódzkiego w Łodzi.

Równocześnie w celu wzmocnienia wewnętrznej integralności makroregionu rozwijana będzie infrastruktura o znaczeniu międzyregionalnym. Działania w tym zakresie wspierać będą powiązania funkcjonalne pomiędzy głównymi metropoliami (biegunami transportowymi) i ośrodkami regionalnymi.

Infrastruktura liniowa szlaków drogowych i kolejowych o znaczeniu międzynarodowym, krajowym i międzyregionalnym będzie dopełniana przez infrastrukturę o charakterze punktowym umożliwiającą łatwy dostęp do niej mieszkańcom i przedsiębiorcom. W przypadku transportu pasażerskiego priorytetowo traktowane będą linie kolejowe łączące województwo łódzkie i mazowieckie. Dzięki ich modernizacji zwiększy się prędkość kursowania pociągów.

Dla pełniejszej integracji systemu transportowego makroregionu istotny jest rozwój terminali intermodalnych. W przypadku transportu pasażerskiego oznacza to priorytet dla tworzenia zintegrowanych węzłów przesiadkowych, a dla transportu towarowego – intermodalnych terminali towarowych.

Zmodernizowana i rozbudowana infrastruktura zostanie efektywnie wykorzystana dzięki poprawie oferty przewozowej transportu zbiorowego. Priorytetowo traktowany będzie transport publiczny, który będzie rozwijany jako komplementarny do transportu prywatnego. Poprawi się oferta kolejowych przewozów pasażerskich. Dzięki współpracy samorządów nastąpi integracja taryfowa i rozkładowa międzyregionalnych przewozów oraz zostanie wypracowany spójny system informacji i obsługi pasażerów. Częstotliwość połączeń zostanie zwiększona, skróci się czas przejazdu między głównymi ośrodkami wzrostu w makroregionie, a dzięki nowemu taborowi poprawią się warunki podróżowania. Kompleksowa poprawa systemu transportu pasażerskiego skłoni mieszkańców makroregionu do korzystania w większym stopniu z transportu kolejowego.

Potencjał makroregionu jako multimodalnego węzła transportu towarowego wymaga przygotowania dalszych terenów inwestycyjnych i wsparcia organizacyjnego rynku usług logistycznych. Dzięki współpracy samorządów na różnych poziomach, rozwijana będzie oferta inwestycyjna wykorzystująca silne strony Polski Centralnej jako ośrodka logistycznego.

Samorzady wspierać będą powstawanie nowoczesnych centrów logistycznych. Ze względu na korzystne położenie, ich koncentracja będzie miała miejsce w strefie pomiędzy Warszawą, Łodzią i Piotrkowem Trybunalskim. Szczególną szansą na dalsze umocnienie dominacji makroregionu jest rozwój centrów logistycznych wykorzystujących infrastrukturę towarowych terminali intermodalnych. Działania te przyczynią się do wzrostu znaczenia makroregionu jako ważnego centrum logistycznego w skali międzynarodowej oraz wpłyną na rozwój przemysłu na obszarze Polski Centralnej.

Międzynarodowe powiązania komunikacyjne sprzyjać będą rozwojowi usług o zasięgu wykraczającym poza Polskę. Dzięki dostępności do wysokiej jakości infrastruktury i usług logistycznych Polska Centralna stanie się rozpoznawalną marką usług przewozowych i logistycznych. Wraz ze wzrostem liczby inwestorów i użytkowników infrastruktury spoza makroregionu, jego marka będzie stawać się coraz bardziej znana.

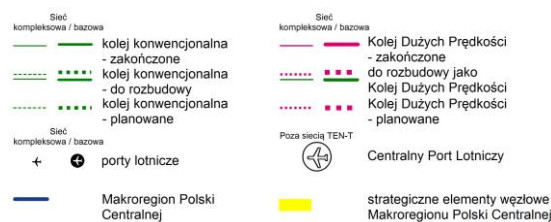
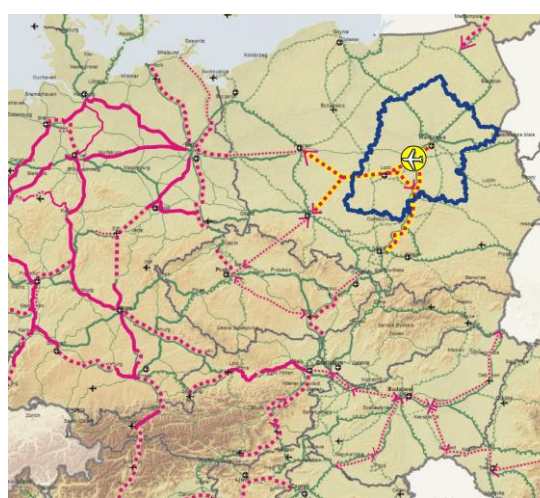
Efektywna współpraca z kontrahentami i partnerami zagranicznymi i jej ciągłe poszerzanie pozwoli na dalszy rozwój i umiędzynarodowienie oferowanych usług, równocześnie ułatwiając eksport produktów wytwarzanych w makroregionie.

Planowane szerokie spektrum działań w obszarze transportu i logistyki wpłynie korzystnie na rozwój gospodarczy: obniżą się koszty całkowite prowadzenia działalności, skróci się czas podróży, wzrośnie atrakcyjność inwestycyjna, poprawi się bezpieczeństwo i zmniejszy się presja na środowisko naturalne.

Szansą na poprawę systemu transportowego Polski Centralnej jest korzystna polityka transportowa Unii Europejskiej. Efektywne wykorzystanie środków wspólnotowych na cele transportowe (szczególnie w sektorze kolei) powinno doprowadzić do znaczącej zmiany w każdym elemencie systemu.

Zakłada się, że rozwój Polski Centralnej jako multimodalnego węzła transportowego o znaczeniu międzynarodowym pozwoli włączyć makroregion i Polskę w sieć połączeń o wymiarze globalnym oraz przyczyni się do budowania TRANSPORTU PRZYSZŁOŚCI w tej części Europy

Mapa 38. Wybrane elementy multimodalnego węzła transportowego o znaczeniu międzynarodowym

Źródło: Biuro Planowania Przestrzennego Województwa Łódzkiego w Łodzi na podstawie Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady UE nr 1316/2013.

KIERUNKI DZIAŁAŃ

- Rozwój infrastruktury transportowej o znaczeniu krajowym i międzynarodowym.
- Rozwój infrastruktury transportowej o znaczeniu międzyregionalnym.
- Rozwój terminali intermodalnych.
- Poprawa jakości oferty przewozów pasażerskich, w tym integracja taryfowa i rozkładowa.
- Wspieranie rozwoju terenów inwestycyjnych związanych z multimodalnym węzłem transportowym.
- Wspieranie rozwoju nowoczesnych centrów logistycznych.
- Wspieranie integracji usług logistycznych.
- Promocja usług przewozowych i logistycznych.
- Wspieranie międzynarodowej współpracy w zakresie usług logistycznych.

6 WSKAŹNIKI REALIZACJI

Monitorowanie realizacji celów Strategii odbywa się między innymi w oparciu o przyjęty zestaw wskaźników, który umożliwi obserwację zmian społeczno-gospodarczych w makroregionie. Proces monitorowania pozwoli na odpowiednie reagowanie i dostosowywanie działań rozwojowych do pojawiających się wyzwań i w ten sposób przyczyni się do zwiększenia skuteczności w realizacji celów Strategii do roku 2020 oraz 2030.

L.p.	Cel / Nazwa wskaźnika	Rok bazowy	Źródło	Jednostka	Polska	Polska Centralna		
					wartość w roku bazowym	wartość w roku docelowym		
						2020	2030	
1.	WSKAŹNIKI STRATEGICZNE							
1.1.	PKB per capita wg parytetu siły nabywczej (UE 28 = 100)	2011	Eurostat	%	65,3	91,6	109	129
1.2.	Stopa bezrobocia wg BAEL	2013	GUS-BDL	%	10,3	9,1	6,2	5,5
2.	CEL SZCZEGÓŁOWY I: ZINTEGROWANA PRZESTRZEŃ WIEDZY I INNOWACJI							
2.1.	Liczba jednostek naukowych prowadzących działalność badawczo-rozwojową w dziedzinie biotechnologii	2012	GUS-BDL	szt.	107	41	54	70
2.2.	Liczba udzielonych patentów	2013	GUS-BDL	szt.	2339	632	897	1118
2.3.	Nakłady wewnętrzne na B+R na 1 mieszkańca	2013	GUS-BDL	zł	375	814	1295	1992
2.4.	Udział studentów kierunków artystycznych, medycznych, rolniczych, leśnych i rybactwa, inżynierjno-technicznych w liczbie studentów szkół wyższych ogółem	2013	GUS-BDL	%	20,5	18,2	25,8	31,2
3.	CEL SZCZEGÓŁOWY II: PRZESTRZEŃ PRZYJAZNA TWÓRCOM I PROJEKTANTOM							
3.1.	Udzielone prawa ochronne na wzory użytkowe na 100 tys. ludności	2013	GUS-BDL	szt.	1,61	1,35	1,69	2,03
3.2.	Udział nowo zarejestrowanych (nowo powstałych) podmiotów sektora kreatywnego w liczbie nowopowstałych podmiotów ogółem	2013	GUS-BDL (działy PKD: 59, 60, 71, 73, 74, 90)	%	6,20	7,72	9,33	11,23
3.3.	Udział studentów kierunków artystycznych w liczbie studentów szkół wyższych ogółem	2013	GUS-BDL	%	2,12	2,72	3,61	4,24
4.	CEL SZCZEGÓŁOWY III: INNOWACYJNA SIEĆ MEDYCZNO- FARMACEUTYCZNA							
4.1.	Udział nowo zarejestrowanych (nowo powstałych) podmiotów sektora medycznego w liczbie nowo powstałych podmiotów ogółem	2013	GUS-BDL (sekcja C PKD dział 21 i sekcja Q dział 86)	%	3,81	3,65	3,93	4,09
4.2.	Udział studentów kierunków medycznych w liczbie studentów szkół wyższych ogółem	2013	GUS-BDL	%	8,10	6,73	9,55	11,55
5.	CEL SZCZEGÓŁOWY IV: MIĘDZYNARODOWE CENTRUM ŻYWNOŚCI PROZDROWOTNEJ							
5.1.	Udział nowo zarejestrowanych (nowo powstałych) w systemie REGON podmiotów sektora przetwórstwa rolno-spożywczego w ogólnej liczbie nowo zarejestrowanych podmiotów ogółem	2013	BDL (sekcja C PKD dział 10, 11 i 12)	%	0,52	0,57	0,83	0,95
5.2.	Udział studentów kierunków rolniczych, leśnych i rybactwa w liczbie studentów szkół wyższych ogółem	2013	GUS-BDL	%	1,35	1,34	1,64	1,97

5.3.	Udział gospodarstw ekologicznych w ogólnej liczbie gospodarstw ekologicznych w kraju	2013	GUS-BDL	%	100,0	11,8	12,5	13,7
5.4.	Udział w krajowych zbiorach owoców z drzew	2013	GUS-BDL	%	100,0	57,3	58,2	60,5
6.	CEL SZCZEGÓŁOWY V: MULTIMODALNY WĘZŁ TRANSPORTOWY O ZNACZENIU MIĘDZYNARODOWYM							
6.1	Średni czas przejazdu pociągiem bezpośrednim z Warszawy Centralnej do Łodzi Kaliskiej / Łodzi Fabrycznej ⁷⁵	XII. 2014	PKP PLK	minuty	–	119	103	103 (88) ⁷⁶
6.2	Długość linii kolejowych pozwalających na ruch pociągów pasażerskich z prędkością powyżej 160 km/h	XII. 2014	PKP PLK	km	90	0	209	209 (402) ⁷⁶
6.3	Liczba obsłużonych pasażerów w portach lotniczych (łącznie z tranzytem)	2013	GUS-BDL	tys. osób	25 158	11 396	17 488	27 258
6.4	Przewozy ładunków transportem samochodowym według nadania za granicę	2013	GUS	tys. ton	62 877	9 407	14 146	19 196

⁷⁵ Wartość bazowa jest określona dla relacji Warszawa Centralna - Łódź Kaliska, natomiast wartości docelowe – dla relacji Warszawa Centralna - Łódź Fabryczna.

⁷⁶ Wartość wskaźnika przy założeniu, że do końca 2030 r. zostanie zrealizowana i oddana do eksploatacji linia Kolei Dużych Prędkości.

7 SYSTEM REALIZACJI

System realizacji

System realizacji Strategii tworzy warunki łączenia działań rozwojowych podejmowanych w województwie łódzkim i mazowieckim w celu zwiększenia efektywności i skuteczności interwencji ukierunkowanej na rozwój makroregionu Polski Centralnej. Biorąc pod uwagę różnorodność działających niezależnie od siebie podmiotów uczestniczących w realizacji Strategii, wzmocnieniu powinny ulec mechanizmy koordynacji między nimi. Wzajemna relacja pomiędzy podmiotami opiera się na współpracy i współodpowiedzialności za osiągnięte efekty. Tym samym osiągnięcie celów rozwojowych wyznaczonych w Strategii wymaga podjęcia wzmoczonej współpracy przede wszystkim samorządów województw Polski Centralnej. Współpraca ta powinna rozwijać się w ramach mechanizmów koordynacji ustanowionych w systemie realizacji, we wspólnych strukturach służących zarządzaniu Strategią oraz w oparciu o wspólne zasady realizacji. Towarzyszyć temu powinien sprawny system monitorowania i ewaluacji, działający zgodnie z założeniami i standardami określonymi dla systemu zarządzania rozwojem kraju.

7.1 ZASADY REALIZACJI STRATEGII

Strategia realizowana będzie zgodnie z zasadami polityki regionalnej określonymi w *Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego 2010-2020*. Z punktu widzenia zapewnienia odpowiednich warunków do osiągnięcia jej celów, podstawowe zasady realizacji Strategii obejmują:

- 1) **zasadę koordynacji działań rozwojowych**, która dotyczy koordynacji działań finansowanych z różnych źródeł (środki publiczne/niepubliczne, krajowe/zagraniczne, rządowe/samorządowe), podejmowanych przez różne podmioty i realizowanych w ramach różnych instrumentów (przede wszystkim programów operacyjnych) na rzecz osiągnięcia celów Strategii. Koordynacja służyć ma osiągnięciu zwiększonych efektów rozwojowych przez zapewnianie komplementarności i spójności w obszarze działań podejmowanych przez:
 - rząd (poszczególnych ministrów), z koordynacyjną rolą ministra właściwego do spraw rozwoju regionalnego,
 - rząd (poszczególnych ministrów) wspólnie z samorządami województw Polski Centralnej,
 - jednostki samorządu terytorialnego Polski Centralnej na poziomie regionalnym i lokalnym,
 - inne podmioty publiczne i niepubliczne działające na rzecz osiągnięcia celów Strategii;
- 2) **zasadę partnerstwa** zakładającą wzmocnienie mechanizmów współpracy, wymiany doświadczeń i opinii między wszystkimi podmiotami działającymi na rzecz rozwoju makroregionu, przez:
 - współpracę województw Polski Centralnej przy realizacji Strategii i osiągnięciu jej celów,
 - współpracę między samorządem województwa (zarządami województw) a administracją centralną (minister właściwy do spraw rozwoju regionalnego i inni ministrowie) przy realizacji celów Strategii,
 - włączanie partnerów społeczno-gospodarczych, przedstawicieli środowisk naukowych i organizacji pozarządowych w procesy opracowania, wdrażania, monitorowania i oceny Strategii,
 - rozwijanie współpracy z partnerami z otoczenia makroregionu, w tym z partnerami zagranicznymi, dla realizacji projektów przyczyniających się do osiągnięcia celów Strategii;

- 3) **zasadę podejmowania decyzji na podstawie rzetelnych informacji**, która oznacza konieczność systematycznego monitorowania celów Strategii oraz prowadzenia stałych analiz sytuacji w makroregionie i przeprowadzania ewaluacji wspierających proces podejmowania decyzji dotyczących zmian w sposobie wspierania rozwoju makroregionu, ewentualnej aktualizacji Strategii oraz korekt w systemie realizacji. Decyzje te, aby były uzasadnione, powinny być poparte rzetelnymi dowodami (ang. evidence-based policy);
- 4) **zasadę zintegrowanego podejścia** zakładającą łączenie różnego rodzaju interwencji o charakterze sektorowym i powiązanie działań podejmowanych przez podmioty na różnych poziomach zarządzania, przy jednoczesnym ich ukierunkowaniu na lepsze wykorzystanie ukrytych lub niewłaściwie wykorzystanych potencjałów rozwojowych makroregionu. Zasada ta pozwala na uniknięcie fragmentacji działań oraz zachowanie kompleksowego i komplementarnego podejścia do wyzwań rozwojowych makroregionu. Zasada ta jest również przejawem odchodzenia od postrzegania terytoriów jedynie przez pryzmat ich granic administracyjnych, na rzecz bardziej funkcjonalnego myślenia o obszarach, na których realizowana jest interwencja oraz większego nastawienia na skuteczne adresowanie potrzeb i wyzwań.

System koordynacji

W celu zapewnienia skuteczności w osiągnięciu celów Strategii w wymiarze strategicznym i operacyjnym, system jej realizacji powinien koordynować działania różnych podmiotów (administracji publicznej, partnerów naukowych oraz przedstawicieli biznesu i społeczeństwa) na poziomie krajowym, regionalnym i lokalnym, jednocześnie uwzględniając systemy zarządzania i wdrażania wypracowane dla poszczególnych dokumentów strategicznych (takich jak strategie rozwoju województw) oraz instrumentów realizacyjnych, z których największe znaczenie w najbliższych latach będą miały programy operacyjne współfinansowane ze środków UE. Wśród mechanizmów koordynacji na szczególną uwagę zasługują kontrakty terytorialne. Proces ich przygotowania (na poziomie regionalnym oraz rządowym), konsultacji (pomiędzy województwami) oraz negocjacji (między ministrem właściwym do spraw rozwoju regionalnego i zarządami województw), a następnie ich realizacja, dają szczególną szansę na skoordynowanie przedsięwzięć istotnych na poziomie ponadregionalnym.

Wsparciu procesu koordynacji realizacji Strategii służyć będą spotkania Rady Naukowo-Konsultacyjnej skupiającej środowiska naukowe oraz partnerów społecznych i gospodarczych (na poziomie strategicznym) oraz regularne spotkania Zespołu do spraw Realizacji Strategii Polski Centralnej, któremu będą współprzewodniczyli reprezentanci samorządów wojewódzkich (na poziomie operacyjnym).

W pracach Zespołu będą uczestniczyli w szczególności przedstawiciele urzędów marszałkowskich reprezentujących komórki organizacyjne bezpośrednio związane z określonymi polami współpracy, przedstawiciele instytucji zarządzających i pośredniczących w ramach regionalnych programów operacyjnych perspektywy 2014–2020 oraz przedstawiciele innych instytucji kluczowych z punktu widzenia osiągnięcia celów Strategii, w tym reprezentujących warszawsko-łódzki obszar funkcjonalny. Zespół będzie czuwał nad przebiegiem realizacji Strategii na poziomie regionalnym, w tym poprzez inicjowanie analiz i ewaluacji oraz będzie formułował wnioski i rekomendacje pod adresem wszystkich podmiotów uczestniczących we wdrażaniu Strategii. Zespół odpowiadać będzie także za promocję Strategii oraz za rozwijanie współpracy krajowej i międzynarodowej z podmiotami mającym wpływ na jej realizację.

7.2 PODMIOTY ZAANGAŻOWANE W REALIZACJĘ STRATEGII

W realizację Strategii zaangażowane są zarówno podmioty na poziomie krajowym, jak i regionalnym oraz lokalnym. Wymienione poniżej główne zadania i odpowiedzialność podmiotów biorących udział we wdrażaniu nie wykluczają podejmowania przez nie dodatkowych działań służących osiągnięciu celów Strategii.

Rada Ministrów:

- przyjmuje Strategię i jej aktualizacje,
- akceptuje mandat negocjacyjny dla ministra właściwego do spraw rozwoju regionalnego, który w imieniu rządu negocjuje kontrakty terytorialne z zarządami województw,
- otrzymuje *Raport o rozwoju społeczno-gospodarczym, regionalnym oraz przestrzennym*, zawierający rekomendacje dotyczące zmian w systemie wspierania wymiaru ponadregionalnego polityki rozwoju oraz w zakresie ewentualnej aktualizacji Strategii lub jej instrumentów realizacyjnych.

Komitet Koordynacyjny do spraw Polityki Rozwoju:

- opiniuje projekt Strategii przed jej przyjęciem przez Radę Ministrów,
- zapewnia spójność Strategii z innymi dokumentami strategicznymi,
- w ramach stałego monitoringu działań rozwojowych kraju, w tym polityki regionalnej, analizuje wnioski wynikające z monitorowania i ewaluacji, ocenia skuteczność działań nakierowanych na realizację Strategii oraz może rekomendować aktualizację dokumentu.

Minister właściwy do spraw rozwoju regionalnego:

- współpracuje z zarządami województw Polski Centralnej przy opracowaniu i realizacji Strategii,
- przedkłada Radzie Ministrów projekt Strategii i jej aktualizacje,
- dokonuje oceny zgodności Strategii ze średniookresową strategią rozwoju kraju,
- uzgadnia rządowy mandat i w imieniu Rady Ministrów negocjuje kontrakty terytorialne,
- zapewnia koordynację działań finansowanych z różnych źródeł służących realizacji celów Strategii,
- zleca lub realizuje ewaluacje o charakterze horyzontalnym, w tym dotyczące rozwoju regionalnego w skali makroregionalnej,
- monitoruje przebieg procesów rozwojowych na poziomie ponadregionalnym m.in. w oparciu o informacje otrzymywane od Zespołu do spraw Realizacji Strategii,
- w oparciu o procesy monitorowania, opracowuje *Informację o realizacji Strategii Rozwoju Polski Centralnej do roku 2020 z perspektywą 2030* oraz okresowy *Raport z realizacji Strategii Rozwoju Polski Centralnej do roku 2020 z perspektywą 2030*,
- formułuje rekomendacje dotyczące zmian w sposobie realizacji Strategii w oparciu o wnioski z monitorowania i ewaluacji,
- uwzględnia informacje dotyczące postępów w realizacji Strategii (*Informacja o realizacji Strategii Rozwoju Polski Centralnej do roku 2020 z perspektywą 2030* oraz okresowy *Raport z realizacji Strategii Rozwoju Polski Centralnej do roku 2020 z perspektywą 2030*) w systemach monitorowania i ewaluacji krajowych polityk rozwoju oraz polityki spójności UE,
- uwzględnia wnioski z procesów monitorowania i ewaluacji Strategii w raportach służących monitorowaniu polityki rozwoju (w *Sprawozdaniu z Planu działań służących realizacji Strategii Rozwoju Kraju 2020* oraz w cyklicznym *Raporcie o rozwoju społeczno-gospodarczym, regionalnym oraz przestrzennym*).

Zarządy województw Polski Centralnej:

- uczestniczą w opracowaniu Strategii i w jej aktualizacji,
- organizują prace Zespołu do spraw Realizacji Strategii Polski Centralnej,
- koordynują przygotowanie, negocjują z ministrem właściwym do spraw rozwoju regionalnego i wdrażają na poziomie regionalnym kontrakty terytorialne służące realizacji Strategii,
- zapewniają monitorowanie i ewaluację postępów realizacji Strategii, w tym realizacji projektów ponadregionalnych,
- współpracują przy opracowaniu *Informacji o realizacji Strategii Rozwoju Polski Centralnej do roku 2020 z perspektywą 2030* oraz okresowego *Raportu z realizacji Strategii Rozwoju Polski Centralnej do roku 2020 z perspektywą 2030* przygotowywanych przez ministra właściwego do spraw rozwoju regionalnego,
- zarządzają regionalnymi programami operacyjnymi i decydują o stopniu ich przyczyniania się do realizacji celów Strategii oraz wspierają przygotowanie projektów ponadregionalnych,
- podejmują decyzje dotyczące sposobu realizacji Strategii, w tym przede wszystkim dotyczące wyboru projektów w ramach regionalnych programów operacyjnych służących realizacji celów Strategii.

Zespół do spraw Realizacji Strategii Polski Centralnej:

- współpracuje z ministrem właściwym do spraw rozwoju regionalnego przy opracowaniu *Informacji o realizacji Strategii Rozwoju Polski Centralnej do roku 2020 z perspektywą 2030* oraz *Raportu z realizacji Strategii Rozwoju Polski Centralnej do roku 2020 z perspektywą 2030*,
- odpowiada za monitorowanie realizacji Strategii na poziomie regionalnym i opracowuje coroczne i okresowe raporty dotyczące wdrażania Strategii w szczególności w zakresie działań podejmowanych z inicjatywy władz samorządowych,
- formułuje propozycje w zakresie zasad wyboru projektów w ramach instrumentów realizacji Strategii na poziomie regionalnym, tak aby uwzględniały one cele Strategii,
- formułuje wnioski i rekomendacje pod adresem wszystkich uczestników procesu, w tym w zakresie koordynacji działań nakierowanych na realizację celów Strategii,
- inicjuje analizy i ewaluacje odnoszące się do Strategii,
- odpowiada za promocję Strategii i rozwijanie współpracy z partnerami zewnętrznymi, w tym międzynarodowymi.

Partnerzy działający na rzecz realizacji Strategii:

Do partnerów działających na rzecz realizacji Strategii zaliczone zostały wszystkie podmioty, które przyczyniają się do osiągnięcia celów Strategii, w tym przede wszystkim: jednostki samorządu terytorialnego na poziomie lokalnym, przedsiębiorcy, instytucje otoczenia biznesu, organizacje pozarządowe, uczelnie, organizacje społeczne i gospodarcze, placówki naukowe, instytuty badawcze, szkoły oraz instytucje kultury.

Do głównych zadań realizowanych przez partnerów należy:

- wkład w opracowanie Strategii przez aktywny udział w konsultacjach społecznych projektu Strategii,
- wdrażanie projektów służących realizacji celów Strategii (w tym w formule partnerstwa publiczno-prywatnego),

- udział w pracach komitetów monitorujących programów operacyjnych, a także w pracach innych ciał o charakterze koordynacyjnym powoływanych na poziomie krajowym i regionalnym,
- monitorowanie i ewaluacja procesów rozwojowych w ramach własnej działalności (np. badania dokonywane przez instytuty naukowe i badawcze),
- udział w zinstytucjonalizowanych formach współpracy służących realizacji Strategii utworzonych zgodnie z zasadą partnerstwa, w szczególności w pracach Rady Naukowo-Konsultacyjnej.

7.3 SYSTEM MONITOROWANIA I EWALUACJI STRATEGII

Proces monitorowania i ewaluacji pozwoli na ocenę skuteczności i efektywności działań nakierowanych na wsparcie makroregionu Polski Centralnej, służąc jednocześnie wspomaganie dyskusji na temat efektywności mechanizmów wykonawczych Strategii wśród podmiotów zaangażowanych w jej realizację. Wnioski i rekomendacje wynikające z procesu monitorowania oraz ewaluacji przyczyniają się do poprawy koordynacji działań realizowanych na obszarach ponadregionalnych, do modyfikacji instrumentów realizacji Strategii (w tym zmian w systemie wdrażania programów operacyjnych dla ułatwiania realizacji działań i projektów ponadregionalnych współfinansowanych ze środków funduszy UE) oraz do ewentualnego dostosowania Strategii do zmieniających się warunków społeczno-gospodarczych i terytorialnych, poprzez jej aktualizację.

Monitorowanie

Monitorowanie Strategii jest ściśle powiązane z monitorowaniem polityk rozwoju w krajowym systemie zarządzania rozwojem. Monitorowanie dostarcza informacji na temat postępu w realizacji Strategii i jednocześnie wspiera proces monitorowania *Strategii Rozwoju Kraju 2020. Aktywne społeczeństwo, Konkurencyjna gospodarka, Sprawne państwo (SŚRK)* – głównego krajowego dokumentu strategicznego w perspektywie średniookresowej.

Proces monitorowania w szczególności posłuży do gromadzenia danych wykorzystywanych w corocznej *Informacji o realizacji Strategii Rozwoju Polski Centralnej do roku 2020 z perspektywą 2030*, która jednocześnie będzie zasilać opracowanie corocznego *Sprawozdania z Planu działań służących realizacji Strategii Rozwoju Kraju 2020*. W połowie okresu realizacji Strategii opracowany zostanie *Raport z realizacji Strategii Rozwoju Polski Centralnej do roku 2020 z perspektywą 2030*. *Raport* ten uwzględniony będzie w przygotowywanym co cztery lata przez ministra właściwego do spraw rozwoju regionalnego *Raporcie o rozwoju społeczno-gospodarczym, regionalnym oraz przestrzennym* opiniowanym przez Komitet Koordynacyjny do spraw Polityki Rozwoju i przyjmowanym przez Radę Ministrów.

Przy monitorowaniu wykorzystane będą opracowania i raporty uwzględniające zagadnienia dotyczące realizacji Strategii przygotowywane na poziomie regionalnym oraz ewaluacje i sprawozdania z realizacji programów operacyjnych współfinansowanych z funduszy unijnych, stanowiących źródła finansowania Strategii.

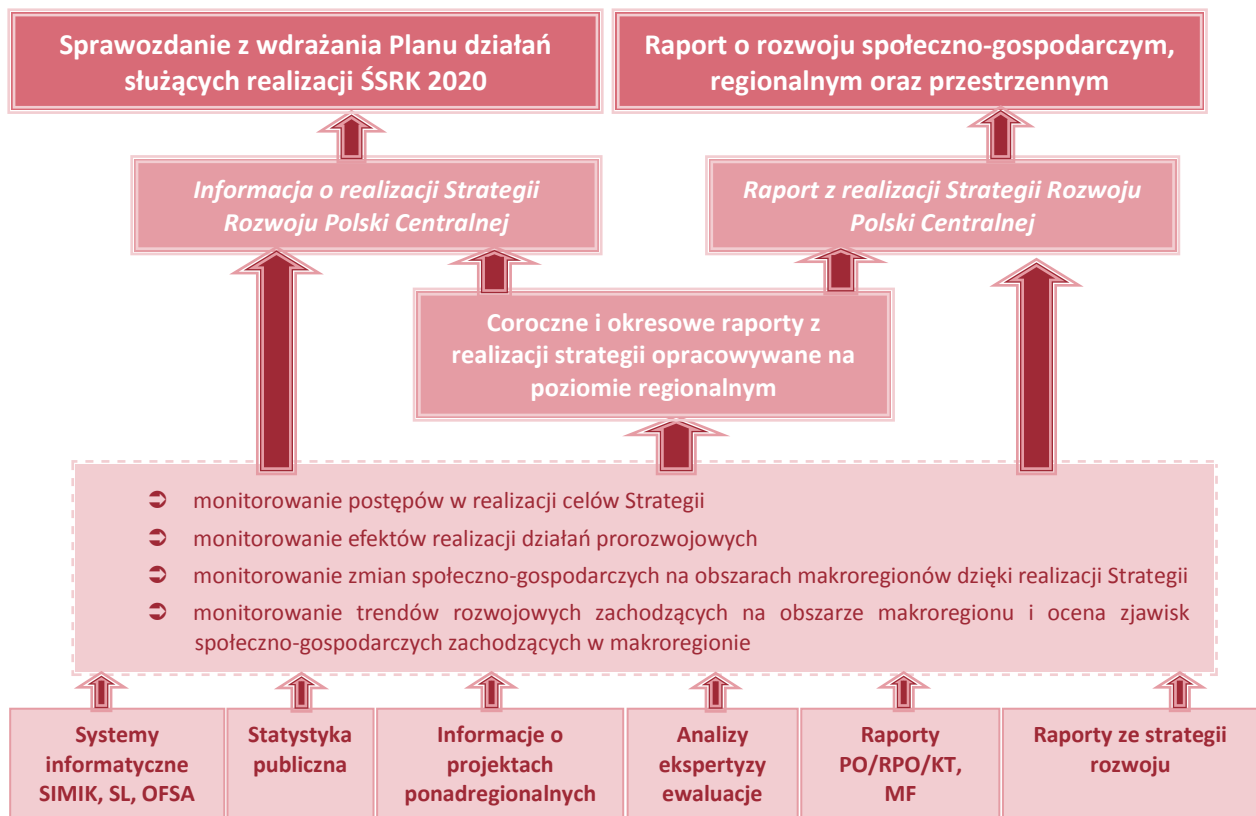
Zarówno *Informacja*, jak i *Raport* z realizacji Strategii są przekazywane do informacji instytucjom zarządzającym regionalnymi programami operacyjnymi województw objętych Strategią oraz krajowymi programami operacyjnymi. Dokumenty te mogą stanowić także przedmiot dyskusji na posiedzeniach zespołu do spraw wymiaru terytorialnego, ładu przestrzennego i krajowej polityki miejskiej (przy Komitecie Koordynacyjnym do spraw Polityki Rozwoju), na forum Komitetu Koordynacyjnego Umowy Partnerstwa, grupy roboczej do spraw polityki regionalnej (przy Komitecie Koordynacyjnym NSRO), oraz na innych forach zajmujących się rozwojem regionalnym.

Za proces monitorowania i ewaluacji Strategii odpowiada zarówno minister właściwy do spraw rozwoju regionalnego, jak i zarządy województw Polski Centralnej. Na poziomie samorządowym za prawidłowy przebieg tego procesu, w tym za opracowanie corocznych i okresowych raportów dotyczących wdrażania Strategii i obejmujących w szczególności działania podejmowane z inicjatywy władz regionalnych, odpowiada Zespół do spraw Realizacji Strategii Polski Centralnej.

Istotną rolę w procesie monitorowania Strategii odgrywają Regionalne Obserwatoria Terytorialne (ROT) oraz Krajowe Obserwatorium Terytorialne (KOT) zarówno w kontekście pozyskiwania informacji, jak i jako ciała opiniotwórcze.

Odpowiadając za bieżące i okresowe monitorowanie skuteczności i efektywności Strategii, minister właściwy do spraw rozwoju regionalnego oraz zarządy województw Polski Centralnej wykorzystują informacje z monitorowania w procesach decyzyjnych i zarządczych.

Schemat 2. Monitorowanie Strategii

Źródło: Opracowanie własne.

Ewaluacja

Równocześnie z procesem monitorowania realizowane będą działania związane z ewaluacją Strategii. Minister właściwy do spraw rozwoju regionalnego odpowiada za przeprowadzanie ewaluacji o charakterze horyzontalnym, w tym ocen dotyczących rozwoju regionalnego na poziomie ponadregionalnym, przy wykorzystaniu m.in. potencjału Krajowego Obserwatorium Terytorialnego i innych krajowych ośrodków badawczych. Ponadto minister właściwy do spraw rozwoju regionalnego odpowiada za ewaluację poszczególnych krajowych programów operacyjnych, które stanowić będą potencjalne źródła finansowania Strategii. W związku z tym ewaluacje te powinny uwzględniać ocenę działań służących realizacji jej celów.

Zarządy województw odpowiadają za przeprowadzanie ewaluacji strategii rozwoju województw oraz regionalnych programów operacyjnych, przy czym ewaluacje te powinny uwzględniać założenia Strategii Rozwoju Polski Centralnej. Analizy i prace o charakterze ewaluacyjnym realizowane na poziomie regionalnym, odnosić się powinny w szczególności do efektywności działań w obszarze określonych pól współpracy. Realizując zadania w zakresie ewaluacji, zarządy województw wykorzystują potencjał i zasoby Regionalnych Obserwatoriów Terytorialnych i innych regionalnych ośrodków badawczych.

Zarówno minister właściwy do spraw rozwoju regionalnego, jak i zarządy województw Polski Centralnej, zobowiązani są do uzgadniania zakresu ewaluacji Strategii oraz wzajemnego przekazywania sobie raportów ze zleczonych badań ewaluacyjnych istotnych dla realizacji celów Strategii. Mogą także zdecydować o przeprowadzeniu wspólnej ewaluacji.

Schemat 3. Ewaluacja Strategii

Źródło: Opracowanie własne.

8 RAMY FINANSOWE

System finansowania Strategii oparty jest na zasadzie montażu różnych środków finansowych, przy szczególnym nacisku na odpowiednie wykorzystanie środków pochodzących z europejskich funduszy strukturalnych i inwestycyjnych w okresie programowania 2014–2020, jak i w kolejnych perspektywach finansowych UE.

Przyjęcie zasady montażu środków finansowych oznacza, że budżet państwa, jednostki finansów publicznych oraz inne podmioty zaangażowane w jej realizację nie będą ponosiły dodatkowych skutków finansowych w związku z wdrażaniem Strategii. Wysiłek wszystkich podmiotów powinien być skierowany na identyfikowanie przedsięwzięć w ramach istniejących instrumentów jej realizacji i istniejących źródeł finansowania, wśród których największe znaczenie do roku 2020 będą miały programy operacyjne współfinansowane ze środków UE⁷⁷.

Główne instrumenty realizacyjne Strategii zapewniające finansowanie przewidzianych w niej działań stanowią:

- krajowe programy operacyjne (przewidziane przede wszystkim na okres programowania 2014–2020, tj. Program Operacyjny Inteligentny Rozwój 2014–2020, Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko 2014–2020, Program Operacyjny Wiedza Edukacja Rozwój 2014–2020, Program Operacyjny Polska Cyfrowa 2014–2020, Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020, Program Operacyjny Rybactwo i Morze,
- regionalne programy operacyjne województw Polski Centralnej,
- programy Europejskiej Współpracy Terytorialnej (INTERREG Region Morza Bałtyckiego, INTERREG Europa Środkowa oraz INTERREG Europa),
- inne programy rozwoju.

W konsekwencji potencjalne źródła finansowania Strategii obejmują:

- środki Unii Europejskiej – europejskie fundusze strukturalne i inwestycyjne: Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego, Europejski Fundusz Społeczny, Fundusz Spójności, Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich, Europejski Fundusz Morski i Rybacki,
- środki budżetu państwa przeznaczone na współfinansowanie projektów,
- środki budżetów samorządów wojewódzkich, powiatowych i gminnych przeznaczone na współfinansowanie projektów,
- środki publiczne (pochodzące z budżetu państwa, państwowych funduszy celowych, budżetów samorządów wojewódzkich, powiatowych i gminnych oraz innych źródeł) przeznaczone na cele strukturalne niestanowiące wkładu do współfinansowania projektów z funduszy strukturalnych i inwestycyjnych,
- środki prywatne – np. środki w ramach partnerstwa publiczno-prywatnego.

⁷⁷ W okresie programowania 2014–2020 województwo mazowieckie zaliczone zostało do grupy „regionów lepiej rozwiniętych” w klasyfikacji wpływającej na poziom i strukturę środków przekazywanych w ramach polityki spójności UE. Województwo łódzkie natomiast pozostaje wraz z pozostałymi 14 polskimi województwami, w grupie tzw. „regionów słabiej rozwiniętych”. Odrębna sytuacja mazowieckiego wiąże się m.in. z zaostrzeniem zasad udzielania w tym województwie pomocy regionalnej i restrykcyjnymi wymogami dotyczącymi koncentracji środków na określonych obszarach wsparcia unijnego. Zakwalifikowanie województwa do kategorii regionów lepiej rozwiniętych wpływa także na poziom dofinansowania projektów z krajowych programów operacyjnych w ramach polityki spójności.

Ponadto, w ramach perspektywy finansowej na lata 2014–2020, przewidziana jest realizacja nowych inicjatyw lub kontynuacja dotychczas wdrażanych programów służących osiągnięciu celów polityk unijnych. Inicjatywy te stanowią potencjalne dodatkowe źródło finansowania dla projektów służących osiągnięciu celów Strategii, a należą do nich między innymi:

- instrument „Łącząc Europę” – mający na celu wsparcie projektów infrastrukturalnych w obszarze transportu, energetyki i technologii informacyjnych, z którego będzie finansowana rozbudowa infrastruktury służącej wzmocnieniu Wspólnego Rynku Europejskiego,
- program „Horyzont 2020” – program ramowy na rzecz badań naukowych i innowacji,
- COSME – program wspierający konkurencyjność przedsiębiorstw, w tym MŚP,
- NER 300 – program służący finansowaniu projektów innowacyjnych technologii niskowęglowych, wykorzystywany jako główny element strategii Unii Europejskiej w walce ze zmianami klimatu,
- LIFE – instrument służący współfinansowaniu projektów w dziedzinie ochrony środowiska, nakierowany na wspieranie procesu wdrażania wspólnotowego prawa ochrony środowiska, realizacji polityki ochrony środowiska oraz identyfikacji i promocji nowych rozwiązań dla problemów dotyczących ochrony środowiska,
- Erasmus+ – program w dziedzinie edukacji i doskonalenia zawodowego mający na celu rozwój różnych form uczenia się przez całe życie oraz podnoszenie jakości i zwiększanie atrakcyjności szkolnictwa i kształcenia zawodowego w Europie,
- EaSI – program na rzecz zatrudnienia i innowacji społecznych, którego cele obejmują m.in. promowanie mobilności pracowników,
- Kreatywna Europa – program Komisji Europejskiej wspierający sektory audiowizualne, kultury i kreatywne, koncentrował się będzie na wsparciu dla europejskiej kultury, kina, telewizji, muzyki, literatury, sztuk widowiskowych, dziedzictwa kultury oraz dziedzin pokrewnych,
- instrumenty Europejskiego Banku Inwestycyjnego – finansujące projekty inwestycyjne na rzecz integracji, zrównoważonego rozwoju i spójności gospodarczo-społecznej w państwach członkowskich UE, a także poza UE.

9 SPIS MAP, SCHEMATÓW I WYKRESÓW

Spis map

Mapa 1. Makroregion Polski Centralnej na tle kraju i Europy	4
Mapa 2. Podział administracyjny Polski Centralnej	11
Mapa 3. Typologia obszarów metropolitalnych	11
Mapa 4. Liczba ludności wg regionów NTS 1 w 2012 r.	12
Mapa 5. Udział pracujących osób w wieku 20-64 lata w ogólnej liczbie osób w tej grupie wiekowej w 2012 r.	12
Mapa 6. PKB na mieszkańca w standardzie siły nabywczej (PPS) w 2011 r.	13
Mapa 7. Podmioty gospodarki narodowej zarejestrowane w rejestrze REGON na 1000 mieszkańców w wieku produkcyjnym wg regionów NTS 1 w 2012 r.	13
Mapa 8. Zatrudnieni w sferze B+R wg sektorów wykonawczych w regionach NTS 1 w 2012 r.	14
Mapa 9. Udział osób zatrudnionych w sferze badawczo-rozwojowej w całkowitej liczbie osób zatrudnionych w 2011 r.	14
Mapa 10. Nakłady na działalność sfery B+R w relacji do regionalnego PKB wg regionów NTS 1 w 2012r.	15
Mapa 11. Nakłady na działalność B+R w przedsiębiorstwach w przeliczeniu na mieszkańca wg regionów NTS 1 w 2012 r.	16
Mapa 12. Liczba studentów na 10 tys. ludności wg regionów NTS 1 w 2012 r.	17
Mapa 13. Udział liczby studentów w ogólnej liczbie ludności w przedziale wiekowym 20-24 lata w 2012 r.	17
Mapa 14. Udział ludności z wykształceniem wyższym w ludności ogółem wg regionów NTS 1 w 2012 r.	18
Mapa 15. Udział podmiotów sektora kreatywnego w liczbie podmiotów REGON ogółem wg regionów NTS 1 w 2012 r.	19
Mapa 16. Udział absolwentów szkół artystycznych w liczbie absolwentów szkół artystycznych ogółem w kraju wg regionów NTS 1 w 2012 r.	20
Mapa 17. Udział wydatków na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego w regionach NTS 1 w krajowych wydatkach ogółem na kulturę i dziedzictwo narodowe w 2012 r.	20
Mapa 18. Udział studentów kierunków medycznych w liczbie studentów kierunków medycznych ogółem w kraju wg regionów NTS 1 w 2012 r.	22
Mapa 19. Liczba lekarzy na 100 tys. mieszkańców w 2012 r.	22
Mapa 20. Liczba instytutów naukowych i badawczo-naukowych wg regionów NTS 1 w 2012 r.	23
Mapa 21. Udział firm farmaceutycznych w podmiotach REGON ogółem wg regionów NTS 1 w 2012 r.	23
Mapa 22. Liczba pielęgniarek i położnych na 10 tys. mieszkańców wg regionów NTS 1 w 2012 r.	24
Mapa 23. Uwarunkowania rozwoju lecznictwa uzdrowiskowego w Polsce Centralnej w 2013 r.	24
Mapa 24. Udział użytków rolnych w powierzchni ogółem wg regionów NTS 1 w 2012 r.	25
Mapa 25. Udział powierzchni plantacji drzew i krzewów owocowych oraz plantacji jagodowych w powierzchni ogólnej użytków rolnych w 2012 r.	25
Mapa 26. Produkcja owoców z drzew wg regionów NTS 1 w 2012 r.	26
Mapa 27. Produkcja mleka w tonach na 1 km ² użytków rolnych w 2012 r.	26
Mapa 28. Układ drogowy w Sieci TEN-T	28
Mapa 29. Przestrzenne zwiększenie zasięgu rynku pracy miast wojewódzkich (zasięg izochrony 60 min)	28
Mapa 30. Gęstość sieci kolejowej w 2012 r.	29
Mapa 31. Układ kolejowy w Sieci TEN-T	29
Mapa 32. Logistyka na tle Korytarzy Transportowych Bazowej Sieci TEN-T	30
Mapa 33. Zintegrowana przestrzeń wiedzy i innowacji	43
Mapa 34. Przestrzeń przyjazna twórcom i projektantom	45
Mapa 35. Innowacyjna sieć medyczno-farmaceutyczna	48
Mapa 36. Międzynarodowe Centrum Żywności Prozdrowotnej	50
Mapa 37. Multimodalny węzeł transportowy o znaczeniu międzynarodowym	52
Mapa 38. Wybrane elementy multimodalnego węzła transportowego o znaczeniu międzynarodowym	53

Spis schematów

Schemat 1. Cele szczegółowe i kierunki interwencji Strategii	42
Schemat 2. Monitorowanie Strategii	63
Schemat 3. Ewaluacja Strategii	64

Spis wykresów

Wykres 1. Liczba jednostek naukowych prowadzących działalność B+R w dziedzinie biotechnologii wg regionów NTS 1	15
Wykres 2. Zgłoszenia patentowe i udzielone patenty wg regionów NTS 1 w 2012 r.....	18
Wykres 3. Struktura branżowa podmiotów sektora kreatywnego w Polsce Centralnej w 2012 r.....	19
Wykres 4. Prognozowane stany ludności makroregionu w tys. osób.....	31
Wykres 5. Prognozowana zmiana liczby pracujących w tzw. wielkich grupach zawodowych w latach 2012-2020.....	32